

ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตร์รักษ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EFFECTS OF LEARNING ACTIVITIES TO DEVELOP EMOTIONAL QUOTIENT BASED ON
CONSTRUCTIVIST 'S CONCEPT PROCESS OF PRESCHOOL CHILDREN IN DAY CARE

Lt. Supattra Nuttarugs

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science Program in Pediatric Nursing

Faculty of Nursing

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วย
กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน
ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

โดย

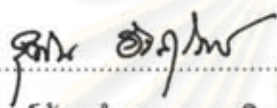
เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์

สาขาวิชา

การพยาบาลเด็ก

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร. นรลักษณ์ เชื้อกิจ

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอกหญิง ดร. ยุพิน อังสุโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ลือบุญวัชชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร. นรลักษณ์ เชื้อกิจ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งโรจน์ ทุมรวิ)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุพัตรา นุตรักษ์ : ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน (THE EFFECTS OF LEARNING ACTIVITIES TO DEVELOP EMOTIONAL QUOTIENT BASED ON CONSTRUCTIVIST 'S CONCEPT PROCESS OF PRESCHOOL CHILDREN IN DAY CARE)
อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. นรลักษณ์ เอื้อกิจ, 196 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย กึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน โดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ของ Driver and Bell (1986) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาศติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) ทั้งเพศชายและหญิง จำนวน 15 คน กลุ่มตัวอย่างได้รับโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ จำนวน 20 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่ประกอบด้วย 9 กิจกรรม ได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ก่อนนำไปใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2546) ได้ค่าความเที่ยง .93 เก็บข้อมูลก่อนทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Repeated measure Analysis of Variance และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

ผลการวิจัยพบว่า

ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาขาวิชา.....การพยาบาลเด็ก.....ลายมือชื่อ.....*So. Nira*.....
ปีการศึกษา.....2551.....ลายมือชื่อ อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....*นรลักษณ์ เอื้อกิจ*.....

4977618636: MAJOR NURSING SCIENCE

KEY WORD: EMOTIONAL QUOTIENT / CONSTRUCTIVIST / PRESCHOOL / DAY CARE

SUPATTRA NUTTARUGS : THE EFFECTS OF LEARNING ACTIVITIES TO DEVELOP EMOTIONAL QUOTIENT BASED ON CONSTRUCTIVIST 'S CONCEPT PROCESS OF PRESCHOOL CHILDREN IN DAY CARE. THESIS PRINCIPAL ADVISOR: NORALUK UA-KIT, Ph.D, RN., 196 pp.

The purpose of this quasi-experimental research was to examine the effects of nursing practice involving learning activities to develop emotional quotient based on the constructivist 's concept process of preschool children in day care. The constructivist' s concept (Driver and Bell, 1986) based on Piaget's theory of cognitive development (Piajet, 1969) and Vygotsky 's social development theory (Vygotsky, 1978) were used as the conceptual frameworks to develop the program. The study sample consisted of 15 preschool children three to four years old in Somdejprapinklao Hospital day care. The sample received 20 sessions of the implementation of the learning activities to develop emotional quotient based on the constructivist's concept (50 minutes per session). The learning activities were tested to ensure content validity by a panel of five experts before their implementation. Emotional Intelligence Assessment (Mental Health Division, 2003) was used to collect data at three time points: pre-test, post-test, and at one-month follow up. The reliability of the questionnaires was confirmed with Cronbach's alpha coefficients at .93. Data were analyzed using Repeated Measure Analysis of Variance and Scheffe's statistic.

The findings of the study revealed that the study sample's mean post- test scores of emotional quotient obtained immediately after the experiment and at one-month follow up were statistically significantly higher than the mean pre-test score ($p < .05$).

Field of study : Pediatric Nursing Student's signature : *Supattra Nuttarugs*
Academic year :2008.....Principal Advisor' s signature : *Noraluk Ua-kit*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความสามารถและเอาใจใส่อย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร. นรลัทธน์ เอื้อกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้และคำปรึกษา ในการพัฒนากระบวนการทำวิทยานิพนธ์ ด้วยความรัก ความห่วงใย เอาใจใส่ และเป็นกำลังใจอย่างดียิ่ง ตลอดมา ซึ่งผู้วิจัยซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ลือบุญวัชชัย ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. รุ่งโรจน์ พุ่มริ้ว กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ ข้อคิดเห็น และคำแนะนำที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอันทรงคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และคณาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาถ่ายทอดวิชาความรู้และข้อแนะนำ รวมถึงถ่ายทอดประสบการณ์อันมีค่าอย่างยิ่งแก่ศิษย์

ขอกราบขอบพระคุณ ประธานกรรมการกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัยกองทัพเรือ ผู้อำนวยการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 ผู้อำนวยการศูนย์บริการสาธารณสุข 5 จุฬาลงกรณ์ คุกครุ และพี่เลี้ยงเด็กทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวกในการทำวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี และสร้างบรรยากาศของความสุขและความประทับใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ หัวหน้าหอผู้ป่วยกุมาร 1 ที่อำนวยความสะดวกในการจัดหรือ แลกเปลี่ยนเวร เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบคุณเรือเอกหญิงดวงกมล มงคลศิลป์ ที่ได้ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และขอขอบคุณ พยาบาลประจำหอผู้ป่วยกุมาร 1 ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในการแลกเปลี่ยนด้วยความมีน้ำใจและ เอื้ออาทรแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกท่าน และที่ล้ำค่าเพื่อนๆ ในสาขาการพยาบาลเด็ก ที่ให้ ความรัก กำลังใจ และความห่วงใย ซึ่งเป็นความทรงจำที่มีคุณค่ายิ่ง รวมทั้งขอขอบคุณบุคคลผู้ซึ่ง เห็นคุณค่าของการทำงานวิจัยในครั้งนี้

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และพี่ชาย ที่ให้ความรักและกำลังใจแก่ผู้วิจัย เสมอมา รวมทั้งอบรมปลูกฝังให้ผู้วิจัยรักในการศึกษา ตลอดจนอบรมสั่งสอนให้มีความมุ่งมั่น อดทน และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองปฏิบัติ และขอขอบคุณ น.ส. ปณัฐชิตา เหล็กแท้ ที่มีส่วน ช่วยเหลือ ให้ความห่วงใย และเป็นกำลังใจมาโดยตลอดจนจบการศึกษา ความดีและประโยชน์ จากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบแต่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	13
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
ความฉลาดทางอารมณ์.....	18
แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์.....	29
พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กวัยก่อนเรียน.....	36
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์.....	38
บทบาทพยาบาลและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียนในสถาน รับเลี้ยงเด็กกลางวันกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์.....	41
โปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการ เรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54

บทที่	หน้า
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	58
การดำเนินการทดลอง.....	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	82
อภิปรายผล.....	86
ข้อเสนอแนะ.....	94
รายการอ้างอิง.....	96
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	105
ภาคผนวก ข จดหมายเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล.....	107
ภาคผนวก ค หนังสืออนุมัติจริยธรรมในมนุษย์และสัตว์ทดลอง และเอกสารการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง.....	115
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	120
ภาคผนวก จ ตารางการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม.....	169
ภาคผนวก ฉ ภาพถ่ายจากงานวิจัย.....	177
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	196

สารบัญตาราง

ณ

ตาราง	หน้า
1 จำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ และเพศ.....	78
2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของ กลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองทันที และระยะติดตาม ประเมินผล 1 เดือน	79
3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน	81
4 การทดสอบการแจกแจงของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อน ทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ด้วยสถิติ One – Sample Kolmogorov – Smirnov Test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05.....	171
5 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ โดยใช้โปรแกรม PASS โดยกำหนดให้มีอำนาจทดสอบ ร้อยละ 80 ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05.....	172
6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของ กลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตาม ประเมินผล 1 เดือน.....	173
7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านดี.....	174
8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านเก่ง.....	175
9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านสุข.....	176

สารบัญแผนภูมิ

๑

แผนภูมิที่

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51
2	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	76

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาของเด็กไทยทุกวันนี้มีอยู่อย่างมากมายที่สะท้อนให้เห็นจากเหตุการณ์ตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือผลงานวิจัย เช่น ขาดความอดทน ไม่เพียรพยายาม มีความเห็นแก่ตัว ขาดทักษะในการแก้ปัญหาของตนเอง ทำให้เกิดความเครียดและตัดสินใจผิดๆ หันไปพึ่งยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การก่อความรุนแรงในสังคม (อุสา สุทธิสาคร, 2544; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) สอดคล้องกับรายงานการทบทวนข้อมูลสภาวะการณ์เด็กและเยาวชน ปี 2547-2548 ปัญหาที่พบ ได้แก่ ปัญหาการฆ่าตัวตาย การติดเชื้อ HIV พฤติกรรมการเรียน การใช้สื่อ เทคโนโลยี และพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม และการก่อคดีอาชญากรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (อมรวิรัช นาคทรพรพ และ คณะ, 2549)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ ล้วนเกิดจากความอ่อนแอของจิตใจทั้งสิ้น ซึ่งนับวันจะยิ่งทำให้สังคมไทยในอนาคตต่ออนาคต จะยิ่งทำให้เด็กด้อยคุณภาพลง และจะมีผลต่อความเข้มแข็งของประเทศในอนาคต ในประเทศไทยพบว่าเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย แต่จะมุ่งเน้นที่สติปัญญา (Intelligence) โดยมีได้คำนึงถึงการพัฒนาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (จันทิชาติตา พุกษานานนท์ และคณะ, 2546) สอดคล้องกับคำนิยามขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1986) และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (2550) (อ้างถึงใน นรลักษณ์ เอื้อกิจ, 2550) ที่ว่า “สุขภาพ” คือ ภาวะที่สมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม ไม่สามารถแยกส่วนได้ ดังนั้นเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และจิตใจสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายได้ และเด็กที่มีปัญหาสุขภาพทางกายก็สามารถส่งผลกระทบต่อจิตใจและอารมณ์ได้เช่นกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Schutte et al. (2007) ที่พบว่า เซาว์อารมณ์ หรือ ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพจิต สุขภาพร่างกาย และสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ความฉลาดทางปัญญา หรือ Intelligence Quotient (IQ) ไม่ได้ชี้วัดความก้าวหน้าของคนเราเพียงอย่างเดียว แต่การที่จะทำให้บุคคลเป็นทั้งคนเก่งและคนดี หรือที่เรียกว่าความฉลาดทางอารมณ์ หรือ Emotional Quotient (EQ) ต่างหากที่เป็นเคล็ดลับที่แท้จริงของความสำเร็จในชีวิต (กรมสุขภาพจิต, 2547; Goldman, 1998) นอกจากนี้อารมณ์ยังมีส่วนสนับสนุนให้เกิดความคิดเฉลียวฉลาดหรือสติปัญญา ในทางกลับกันความคิดเฉลียว

ฉลาดหรือสติปัญญา ก็มีส่วนช่วยทางด้านอารมณ์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น IQ และ EQ เป็นความฉลาดที่เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน คนที่เขาวีปัญญาดีจะสามารถเรียนรู้ทักษะการควบคุมและการจัดการกับอารมณ์ได้รวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะช่วยสนับสนุนให้บุคคลสามารถใช้ความฉลาดทางเขาวีปัญญาได้อย่างเต็มที่ เราจึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนา EQ และ IQ ไปพร้อมๆกัน (กรมสุขภาพจิต, 2547) หาก IQ ดีเพียงอย่างเดียวคงไม่ทำให้สังคมสงบสุขได้ ดังจะเห็นได้จากปัญหาความรุนแรงต่างๆที่เกิดจากบุคคลที่ IQ ดี เรียนเก่ง แต่ EQ ต่ำ ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นมากมาย ดังนั้นการพัฒนา EQ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในระดับปัจเจกบุคคล และสังคมส่วนรวม (สนอง วรอุไร, 2549; กรมสุขภาพจิต, 2549)

สำหรับเด็กและเยาวชน EQ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา IQ การมีบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา มีเป้าหมายชีวิตที่สอดคล้องกับศักยภาพและความถนัดของตัวเอง ซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตที่เป็นสุข มีคุณค่าต่อสังคมที่แวดล้อม และช่วยลดปัญหาที่จะเกิดกับตนเองและสังคมได้ (กรมสุขภาพจิต, 2543; อูสา สุทธิศาสตร์, 2544; พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์, 2548; Weare and Gray, 2003 cited in Matthews, 2006) ซึ่งจากการสำรวจ EQ ของเด็กไทยอายุ 3-11 ปี ครั้งล่าสุดในปี 2550 โดยใช้นักจิตวิทยาในการเก็บข้อมูลจากเด็กทั่วประเทศ 7,391 คน พบว่าลดลงจากการสำรวจเดิมในปี 2545 กล่าวคือ เด็กอายุ 3-5 ปี ในปี 2545 มีคะแนน EQ อยู่ในช่วง 139-202 คะแนน และมีคะแนนลดลง อยู่ในช่วง 125-198 คะแนน ในปี 2550 ส่วนเด็กอายุ 6-11 ปี ในปี 2545 มีคะแนน EQ อยู่ในช่วง 148-222 คะแนน และมีคะแนนลดลง อยู่ในช่วง 129-218 คะแนน ในปี 2550 (พรรณพิมล หล่อตระกูล, 2551) ซึ่งจากปัญหาที่พบนี้ หากเด็กยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริม EQ ที่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กโดยรวมจากที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยทั้งในด้าน EQ และ IQ ควบคู่กัน จึงเป็นหน้าที่สำคัญของบุคลากรทางการแพทย์ ร่วมกับบุคลากรทุกฝ่ายที่ทำหน้าที่ในการดูแลเด็กและเยาวชน ที่จะต้องตระหนักถึงบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบองค์รวม โดยเฉพาะพยาบาลผู้ปฏิบัติการขั้นสูง สาขาการพยาบาลเด็ก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ หรือเป็นที่ปรึกษา แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และสาธารณสุขชนทั่วไป เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการ โดยใช้ความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาการดูแลเด็ก ความรู้ด้านพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และบุคลิกภาพของเด็กตามวัย เพื่อที่จะป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนซึ่งมีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบันนี้

จากการศึกษาพบว่าช่วงอายุ 3-5 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตเร็วที่สุด ความสามารถการเรียนรู้ของเด็กจะพัฒนาได้อย่างมาก โดยจะมีการสร้างเส้นใยสมอง (Axon และ Dendrites) และสร้างจุดเชื่อมต่อ (Synapses) จำนวนมาก หากมีการกระตุ้นหรือฝึกฝนสมองในช่วงวัยนี้ จะ

ทำให้สายใยประสาทและจุดเชื่อมต่อนั้นทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (พิภพ จิรภิญโญ, 2549; Wong et al., 1999; Bee and Boy, 2003; Todd and Barnes, 2003) และ EQ เป็นทักษะที่เกิดขึ้นได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นวัยก่อนเรียนจึงเป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การปลูกฝังให้เด็กเรียนรู้ลักษณะนิสัยอันดีงาม หรือจริยธรรมให้แก่เด็ก รวมทั้งการได้ฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์และความสามารถต่างๆ เช่น การควบคุมอารมณ์ตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา การมีวินัย ความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะเกิดขึ้นได้จากการสร้างรากฐานในวัยนี้ (ทศพร ประเสริฐสุข, 2543; กรมสุขภาพจิต, 2547; อัจฉรา สุขารมณ, 2548; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551; Goldman, 1998)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าเด็กวัยก่อนเรียนเริ่มที่จะเรียนรู้ควบคุมอารมณ์ของตนเองแต่ยังไม่สมบูรณ์ เป็นวัยที่ชอบปฏิเสธและยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การแสดงออกทางอารมณ์จะรุนแรงและเด่นชัด มีข้อจำกัดในการใช้ภาษาเพื่อสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจความต้องการของตนเองได้ จึงใช้พฤติกรรมเป็นการแสดงออก ทำให้วัยนี้มักเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดและโกรธง่าย โมโหร้ายโดยไม่มีเหตุผล รวมถึงมีการสร้างจินตนาการในเรื่องต่างๆมากที่สุด ทำให้แปลความหมายในเรื่องต่างๆ ผิดจากความเป็นจริงหรือเกินความเป็นจริง จึงทำให้เกิดความกลัว และ ความวิตกกังวล (ลดาวัลย์ ประณีปชัยกูร, 2546; พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2549; Wong et al., 1999; Kail, 2000; Lefrancois, 2001; Reynolds, 2002) ดังนั้นวัยก่อนเรียนนี้จึงเป็นวัยที่พบปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กได้อย่างมาก สอดคล้องกับการศึกษาความชุกของปัญหาทางจิตเวชของเด็กวัย 1-5 ปี ที่มาตรวจสุขภาพและได้รับวัคซีนป้องกันโรคที่คลินิกสุขภาพเด็กสบาย ศูนย์บริการสาธารณสุขทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมอารมณ์เด็กสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่พาเด็กมาตรวจ พบว่าผู้ปกครองร้อยละ 80.3 มีความกังวลห่วงใยในปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก (วรุณา กลกิจโกวิท, 2542)

จากสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ยังผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่และสุขภาพจิตของคนในสังคม โดยในขณะนี้สังคมเจริญขึ้นมากนั้น หน่วยของครอบครัวกลับถูกตัดทอนให้เล็กลงเรื่อยๆ จากความอบอุ่นกว้างขวางในครอบครัวขยาย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีความสัมพันธ์เฉพาะพ่อแม่ และลูก ประกอบกับการที่ผู้ปกครองของเด็กมีภาระในการทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่สามารถที่จะดูแลเด็กได้ด้วยตนเอง ดังนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่จึงต้องให้สถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแลบุตรแทนตนในขณะที่ออกไปประกอบอาชีพ โดยวันหนึ่งๆ เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก (กุศลสุนทรธาดา และคณะ, 2540; ยุวดี พงษ์สาระนันท์กุล และคณะ, 2549) นอกจากนี้จากการศึกษาของ ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ (2546) พบว่าเด็กที่ได้รับการดูแลในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน จะได้รับการดูแลจากผู้ดูแลและบุคลากรอื่นในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน วันละ 6-8

ชั่วโมงในเวลากลางวัน เป็นเวลาสัปดาห์ละประมาณ 5 วัน ซึ่งนับว่าเป็นเวลาส่วนใหญ่ในการเรียนรู้ของเด็ก ส่วนในต่างประเทศนั้นจากการศึกษาของสถาบันการศึกษาพื้นฐานของสหรัฐอเมริกา (The National Education Foundation) รายงานว่า เด็กจะได้รับการดูแลจากสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนเป็นเวลามากกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (CMC Policy, 1999 อ้างถึงใน นิลาวรรณ ฉันทะปริดา, 2550) แสดงให้เห็นว่าบทบาทในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นเด็กเหล่านี้ควรได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและบุคคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ทำให้เด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กต้องพบกับสิ่งแวดล้อมแปลกใหม่ที่เปลี่ยนไปจากบ้าน การแยกจากบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดู หรือบิดามารดาไม่พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ดูแล เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่ออารมณ์และพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น ซึ่งจัดเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต (อรรพวรรณ ลือบุญวัชชัย, 2549) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Watamura et al. (2003) ที่พบการเพิ่มขึ้นของระดับฮอร์โมนความเครียด (Cortisol) ของเด็กช่วงอายุ 2-3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็ก และเป็นปัจจัยยับยั้งการพัฒนา EQ โดยปัญหาหลักที่พบในเด็กกลุ่มนี้คือ การกลัว และอายุที่จะเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน และการแยกจากของความสัมพันธ์ของเด็กและผู้เลี้ยงดู ดังนั้นสิ่งแวดล้อมในสถานรับเลี้ยงเด็กจึงมีผลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็ก ซึ่งพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมที่ไม่สมวัยหรือผิดปกติจะเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาด้านพฤติกรรมในอนาคต (Hay et al., 1999; Gross and Grady, 2002)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า EQ คือความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาอย่างหนึ่ง ที่จะนำมาควบคุมหรือจัดการกับอารมณ์ นอกจากนี้การฝึกให้เด็กมี EQ หรือมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัย ยังสามารถส่งผลทั้งการเจริญเติบโตทางร่างกายและพัฒนาสมองไปพร้อมกัน เพราะพัฒนาการทางอารมณ์กับการทำงานของสมองเกิดควบคู่กันมาตั้งแต่วัยเด็กอย่างแยกจากกันไม่ได้ (อุสา สุทธิสาคร, 2544; กรมสุขภาพจิต, 2546; Mayer and Salovey, 1997) จากการศึกษาพบว่าสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องในการควบคุมกระบวนการทางอารมณ์ รวมถึงการแสดงออกทางอารมณ์ต่างๆ คือ Amygdala (ซึ่งอยู่ใน Limbic system) Thalamus และ Frontal lobe ที่อยู่ในส่วน Neocortex นอกจากนี้ พบว่า EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายใน Limbic system ดังนั้นในการพัฒนา EQ จะต้องปรับโปรแกรมโดยมุ่งเน้นความสำคัญไปที่ระบบ Limbic ที่มุ่งเน้นแรงจูงใจของผู้เรียนเป็นหลัก ร่วมกับจะต้องมีการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และมีการประเมินผลย้อนกลับด้วยตนเอง ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้ภายในส่วน Neocortex ที่ควบคุมการรับรู้ด้านการวิเคราะห์และความสามารถทางเทคนิค ซึ่งเป็นส่วนที่เข้าใจแนวคิดและตรรกะ โดยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการอ่านหนังสือ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2545;

Goldman et al., 2003; Matthews, 2006) นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของบุคคล ได้แก่ พันธุกรรมและพื้นฐานอารมณ์ รวมถึงสังคมหรือสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ (กรมสุขภาพจิต, 2543; นงพงาลิ้มสุวรรณ, 2543; รัตโนทัย พลับรู้งการ, 2549) ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ให้เด็กวัยก่อนเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของ EQ จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนา EQ ได้ สอดคล้องกับอุมาพร ตรังคสมบัติ และคณะ (2550) ที่กล่าวว่า การกระตุ้นพัฒนาการทางสมองโดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้พบประสบการณ์ที่หลากหลายเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เด็กจะสามารถพัฒนาทั้งสติปัญญา และอารมณ์ได้อย่างมาก

จากเหตุผลที่กล่าวมาพบว่าหลักการกระตุ้นพัฒนาการทางสมองโดยมุ่งเน้นความสำคัญไปที่ระบบ Limbic ที่ทำให้เกิด EQ ดังกล่าวตรงกับแนวคิดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ที่ให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางปัญญา มีการสร้างแรงจูงใจและอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นพื้นฐาน มุ่งให้เด็กเรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการทางสมอง สติปัญญา หรือ ความคิด จากการลงมือปฏิบัติ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม (พจณี ศิริวรรณ, 2547; Selley, 1999; Woolfolk, 2004) และจากทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์พบว่าสามารถนำมาใช้ในการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ในหลายๆด้าน เช่น ความคิดเชิงคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม ด้านพฤติกรรมความร่วมมือ การแก้ไขข้อขัดแย้ง ด้านมนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ (จิรภรณ์ วสุทัต, 2540; พิญช์ ชำมา, 2542; สุันทา ศิริวัฒนานนท์, 2543; McPhee et al., 2002; Jonen and Moller, 2006) และยังเป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างความรู้ ความหมายด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งพฤติกรรมต่างๆที่เกิดจากตัวผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเป็นคนสร้างด้วยตนเองจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ยั่งยืน (พจณี ศิริวรรณ, 2547; Piaget, 1969) ดังนั้นจึงสรุปว่าการจัดกิจกรรมด้วยการใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีแนวโน้มที่สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้พัฒนาสมองในส่วนอารมณ์ หรือ EQ ได้

โปรแกรมการจัดกิจกรรมกระตุ้นพัฒนาการในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทยนั้น พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน และมีความหลากหลายในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก ซึ่งผลลัพธ์ของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กพบว่าบางส่วนมีพัฒนาการล่าช้า (นิลาวรรณ ฉันทะปริดา, 2550) โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องอารมณ์และพฤติกรรมที่สามารถพบได้บ่อยในเด็กช่วงวัยก่อนเรียนนี้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม EQ ให้กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายควรร่วมมือกัน

พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยมุ่งหวังว่าเยาวชนรุ่นใหม่น่าจะมีคุณภาพทางจิตใจที่ดีขึ้น โดยหมายถึงการมีความดี ความเก่ง และความสุข ซึ่งเป็นองค์ประกอบของ EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทยที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตราที่ 6 และถือเป็นเป้าหมายของการศึกษาและการพัฒนาคนในปัจจุบัน ซึ่งบุคลากรทุกระดับในสถานรับเลี้ยงเด็ก ได้แก่ ผู้อำนวยการ พยาบาล ครู และพี่เลี้ยงเด็ก ควรที่จะศึกษารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนที่อยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กควบคู่กับการพัฒนาความฉลาดทางเชาว์ปัญญา โดยเฉพาะพยาบาลซึ่งเป็นผู้ให้บริการที่สำคัญบุคคลหนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพเด็กและรวมถึงการส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลให้มีความก้าวหน้าถึงขีดสูงสุด (Fawcett, 1995) นอกจากนี้พยาบาลยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสร้างความเข้าใจในการพัฒนาสถานรับเลี้ยงเด็กให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งเป้าหมายแรกของหลักการพัฒนานี้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็กและครอบครัวอย่างเหมาะสม (กรมอนามัย, 2548; ปิยรัตน์ ชูมี และคณะ, 2550; Gross and Grady, 2002) ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนจึงเป็นบทบาทหนึ่งของพยาบาล โดยสามารถเป็นแบบอย่าง ผู้สนับสนุน หรือส่งเสริมบุคลากรในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครองให้มีการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพมากขึ้น สอดรับและตอบสนองต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กสูงสุดอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพยาบาลที่ปฏิบัติงานในแผนกกุมารเวชกรรม นอกจากมีบทบาทในการให้การดูแลสุขภาพเด็กเมื่อเจ็บป่วยขณะที่อยู่ในโรงพยาบาลแล้ว ยังมีบทบาทในด้านการส่งเสริมสุขภาพของเด็กปกติและการป้องกันโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยก่อนเรียนที่ผู้ปกครองนำเด็กมาฝากไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งเป็นวัยของการเริ่มต้นเรียนรู้ทางสังคมที่เหมาะสมเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับที่จะอยู่ในสังคมที่กว้างขึ้นในวัยถัดไป ถือเป็นบทบาทเชิงรุกหนึ่งของพยาบาลสาขาการพยาบาลเด็กที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก ครอบครัว สังคมและชุมชน เพื่อการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพของเด็กในภาวะปกติ นอกจากนี้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพทุกช่วงวัยอย่างชัดเจน (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9, 2544) โดยสามารถเป็นผู้นำในการวางแผนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัย 3-4 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ผู้วิจัยจึงพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้วยขั้นตอนกระบวนการของ Driver and Bell (1986) เป็นหลักในการดำเนินการจัดกิจกรรม เนื่องจากพบว่ามีผลสอดคล้อง คลอบคลุม และเข้าใจง่าย โดยนำมา

ประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ให้กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันแก่ผู้ดูแลเด็ก ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถทำให้เด็กเกิดการรู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องพฤติกรรมก้าวร้าว และปัญหาสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้นซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมได้ รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้รับการปลูกฝังและเป็นพื้นฐานในวัยถัดไปให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ อันจะส่งผลให้พบกับความสำเร็จในชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ก่อนได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์กับหลังได้รับกิจกรรมทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน

คำถามการวิจัย

ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่ได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ก่อนได้รับกิจกรรมแตกต่างกับหลังได้รับกิจกรรม หรือไม่ อย่างไร

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

EQ คือความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาอย่างหนึ่ง ที่จะนำมาควบคุมหรือจัดการกับอารมณ์ (กรมสุขภาพจิต, 2546; Mayer and Salovey, 1997) และพัฒนาการทางอารมณ์กับการทำงานของสมองเกิดควบคู่กันมาตั้งแต่วัยเด็กอย่างแยกจากกันไม่ได้ (อุสา สุทธิสาคร, 2544) ดังนั้นการกระตุ้นพัฒนาการทางด้านสมองจึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัย หรือ EQ ได้ เนื่องจากการศึกษาพบว่าสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องในการควบคุมกระบวนการทางอารมณ์ รวมถึงการแสดงออกทางอารมณ์ต่างๆ คือ Amygdala (ซึ่งอยู่ใน Limbic system) Thalamus และ Frontal lobe ที่อยู่ในส่วน Neocortex (อุสา สุทธิสาคร, 2544; กรมสุขภาพจิต, 2546; รัฐดาว พิศาลพงศ์, 2549; Mayer and Salovey, 1997; Goldman , 1998)

ดังนั้นการที่เด็กก่อนวัยเรียนซึ่งเป็นช่วงที่สมองมีการเจริญเติบโตเร็วที่สุด (Bee and Boy, 2003) ย่อมแสดงถึงความพร้อมที่เด็กจะสามารถเกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆจากประสบการณ์ที่หลากหลายตามพัฒนาการของเด็กได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า EQ สามารถเกิดจากการเรียนรู้และสามารถฝึกฝนได้ ดังนั้นการจัดโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา EQ โดยมีเนื้อหาที่ปลูกฝังค่านิยม จริยธรรมและพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ย่อมสามารถขัดเกลาให้เด็กมี EQ หรือมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัยได้ (กรมสุขภาพจิต, 2549; Goldman et al., 2003; Ulutas and Omeroglu, 2007)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วน Limbic system มีรายงานการวิจัยชี้ให้เห็นว่า Limbic system นี้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดต้องเกิดจากการโน้มน้าวจิตใจ หรือสร้างแรงจูงใจที่ดีของผู้เรียนเป็นหลัก มีการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และให้ข้อมูลย้อนกลับหรือมีการประเมินผลย้อนกลับด้วยตนเอง (Goldman et al., 2003; Weare and Gray, 2003 cited in Matthews, 2006) ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้ภายในส่วน Neocortex ที่ควบคุมการรับรู้ด้านการวิเคราะห์และความสามารถทางเทคนิค ซึ่งเป็นส่วนที่เข้าใจแนวคิดและตรรกะ โดยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการอ่านหนังสือ (Goldman et al., 2003; Matthews, 2006) ซึ่งหลักการเรียนรู้ใน Limbic system ที่ทำให้เกิด EQ ดังกล่าวนี้นี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากกระบวนการทางสติปัญญา ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ มีการสร้างแรงจูงใจและอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นพื้นฐาน เด็กเป็นผู้ทดลองลงมือปฏิบัติจริงจากสถานการณ์ทางสังคม มุ่งเน้นการสร้างความรู้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็น มากกว่าการรับความรู้ ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดในตัวเด็กเอง (พจนี ศิริวรรณ, 2547; Selley, 1999; McPhee et al., 2002; Woolfolk, 2004)

จากแนวคิดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับหลักการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การให้เด็กมีโอกาสทำกิจกรรมด้วยความสนใจ หรือมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้จะต้องนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับเพื่อน พี่เลี้ยงเด็ก หรือผู้ดำเนินกิจกรรม และจะต้องมีการประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้กับสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของตัวเอง (กรมวิชาการ, 2546; กรมสุขภาพจิต, 2547; Goldman et al., 2003) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีแนวโน้มที่สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมองในส่วนอารมณ์ หรือ EQ ได้

จิราภรณ์ วสุทัต (2540) ได้นำแนวคิดนี้ไปศึกษาในกลุ่มเด็กอนุบาล พบว่าโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ สามารถทำให้เด็กอนุบาลมีจริยธรรมทางสังคม ด้านการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วม และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พิณุช ชำมา (2542) ที่ใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทาง 2 แพร่ง สามารถทำให้เด็กอนุบาลมีจริยธรรมทางด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนสูงขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ McPhee et al. (2002) ที่พบว่าเด็กวัยก่อนเรียนสามารถพัฒนารูปแบบการแก้ไขข้อขัดแย้งเมื่อมีการให้โอกาสในการฝึกทักษะการเจรจาต่อรอง โดยการพยายามโน้มน้าวในการต่อรองกับกลุ่มเพื่อนด้วยสัมพันธภาพที่ดี และให้ความสำคัญกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคมได้ ร่วมกับผลการศึกษาของสุนันทา ศิริวัฒนานนท์ (2543) ที่ศึกษากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบหัวเรื่องตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สามารถทำให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความร่วมมือทุกด้าน ทั้งด้านการช่วยเหลือ การเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมเช่นกัน และนอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ Jonen and Moller (2006) ซึ่งนำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มาใช้ในการเรียนการสอนคุณลักษณะทางพิสิคส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในประเทศเยอรมัน พบว่าการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในมิติของเนื้อหาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบว่าแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นี้สามารถนำมาใช้สอนเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเชื่อว่าการจัดกิจกรรมที่ใช้ประสบการณ์เดิมของเด็กร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการให้เด็กได้ทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งทางปัญญา และนำมาสู่กระบวนการพัฒนาทางสมองทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นที่แสดงให้เห็นว่าแนวคิดนี้สามารถพัฒนาเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่างๆ ได้แก่ การมีจริยธรรมทางสังคม ด้านการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกัน และทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน พฤติกรรมความร่วมมือของเด็ก ทั้งด้านการช่วยเหลือ การเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง รวมถึงมีความเข้าใจด้านมิติทัศน์ทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ซึ่งหากพิจารณาองค์ประกอบของ EQ ของกรมสุขภาพจิตตามบริบทของสังคมไทยซึ่งได้แก่ คุณสมบัติด้านดี เก่ง และสุข นั้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่างๆที่

กล่าวข้างต้นนี้มีความสอดคล้องโดยเป็นองค์ประกอบหนึ่งของ EQ อย่างชัดเจน ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีผู้ศึกษาเพียงองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งของ EQ เท่านั้น แต่จากการศึกษาของพจนี ศิริวรรณ (2547) ซึ่งได้นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมสร้างเสริม EQ แบบองค์รวมทั้งด้านดี เก่ง และสุข ให้กับเด็กอนุบาลศึกษาปีที่ 1 พบว่าสามารถเพิ่มระดับ EQ ให้สูงขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมเพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนา EQ แบบองค์รวมทั้งด้านดี เก่ง และสุข ให้กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันครั้งนี้ โดยกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีเนื้อหาให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนา EQ ครบทุกองค์ประกอบของ EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทย

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กวัยก่อนเรียนพบว่า ช่วง 3-6 ปี เป็นวัยที่เป็นระยะสำคัญของการเล่น มีพัฒนาการทางความคิดริเริ่มจากการเล่น เมื่อเด็กวัยนี้พบกับปัญหา ความคับข้องใจ เขาจะพยายามหาวิธีแก้ปัญหาและระบายความคับข้องใจ ซึ่งด้วยวิธีการหนึ่งก็คือวิธีการเล่น (Erikson, Piaget, และ Vygotsky อ้างถึงในแจ่มจันทร์ กุลวิจิต, 2544) นอกจากนี้การสร้างสมดุลของการทำงานระหว่างสมองส่วนคิด (Thinking brain) และสมองส่วนความรู้สึก (Emotion brain หรือ Limbic system) ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการใช้วิธีการเคลื่อนไหวทางร่างกาย การเล่น จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญาและอารมณ์ไปพร้อมๆ กัน ร่วมกับงานศิลปะ เช่น การวาดรูป งานฝีมือ งานปั้น การใช้เสียงดนตรี วรรณกรรม นิทาน การละคร ฯลฯ สามารถเป็นสื่อกลางในการพัฒนาความรู้ (Academic) และอารมณ์ (Feeling) ไปพร้อมๆ กัน และเป็นกิจกรรมที่จะทำให้เด็กเกิดความสุขและความสุขได้ (พดุงศักดิ์ ศษสโรง, 2542; อริยะ สุพรรณเกษัช, 2545; กรมสุขภาพจิต, 2546; เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป, 2548) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้นิทาน ดนตรี การแสดงตามบทบาท กิจกรรมศิลปะแทรกเข้าไปในกิจกรรมพัฒนา EQ สำหรับเด็กวัยนี้ เพราะจะเป็นการสร้างประสบการณ์ที่หล่อหลอมและซึมซับเข้าไปในความรู้สึกโดยเด็กไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กวัยก่อนเรียน และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ให้กับเด็กวัยก่อนเรียนช่วงอายุ 3-4 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ (Orientation)

เนื่องจากการฝึกพัฒนา EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วน Limbic system ซึ่งจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดต้องเกิดจากการเริ่มต้นโน้มน้าวจิตใจ หรือสร้างแรงจูงใจที่ดีของผู้เรียนเป็นหลักในเรื่องที่จะเรียนรู้นั้น (Goldman et al., 2003; Weare and Gray, 2003 cited in Matthews, 2006) ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญา และพัฒนาการทางอารมณ์ โดยใช้รูปแบบต่างๆ วัตถุที่แปลกไป ล้วนมีความน่าสนใจ และเปิดโอกาสให้เด็กได้จับต้อง สัมผัส กระทำกับสื่อ ย่อมสามารถสร้างความสนใจและเกิดการเรียนรู้กับวัยนี้ได้เป็นอย่างดี (กรมวิชาการ, 2546)

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา (Elicitation)

ขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่จะใช้วิธีถามคำถามให้เด็กได้นึกถึงประสบการณ์เดิมของตนเองและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มเพื่อน หรือผู้ดำเนินกิจกรรม เนื่องจากการเปิดโอกาสให้เด็กเลือกยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับตนเอง หรือเลือกปัญหาที่ตนสนใจ เด็กจะมีโอกาสเชื่อมโยงประสบการณ์กับจินตนาการของตนเองได้ และสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี (Selley, 1999) โดยสามารถนำประสบการณ์เดิมของตนพัฒนาเป็นองค์ความรู้ (กรมสุขภาพจิต, 2547) นอกจากนี้ประสบการณ์เดิมของตนเองและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นจะทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด และเด็กจะพยายามหาเหตุผลให้กับตนเอง ภายใต้กระบวนการพัฒนาอย่างสมดุลภายในสมอง กระบวนการพัฒนาสมดุลจึงเป็นกระบวนการกำกับควบคุมตนเอง (Self-regulation) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Piaget, 1969) ซึ่ง Self-regulation นี้เป็นองค์ประกอบของ EQ โดยบุคคลที่มีกระบวนการกำกับควบคุมตนเองนั้น จะสามารถพบวิถีทางที่จะควบคุมอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดี และนำไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้ (Goldman et al., 2003)

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้ของเด็กโดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่เด็กรู้มาก่อน (Restructuring ideas)

การเล่น เกม กิจกรรมศิลปะต่างๆ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปะติดภาพ การปั้น การแสดงตามบทบาท การเล่านิทาน เพื่อขยายความรู้ ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ กล่าวคือ เป็นขั้นที่เด็กได้ทดลองค้นพบด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มเพื่อนหรือผู้ดำเนินกิจกรรม โดยหลักฐานที่ได้จากการทดลองสามารถสนับสนุนแนวคิดใหม่ได้มากกว่า (Driver and Bell, 1986) และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนี้ทำให้เกิดเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ยังช่วยลดปัญหาพฤติกรรม เพิ่มความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หรือปัญหาเฉพาะหน้าได้ (McPhee et al., 2002;

Matthews, 2006)

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน (Application of ideas)

การเล่นเกมน กิจกรรมศิลปะต่างๆ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปะติดภาพ การปั้น การแสดงตามบทบาท การเล่านิทาน เพื่อให้เด็กได้ใช้แนวคิดใหม่ที่สร้างจากขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ ขั้นตอนนี้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับช่วยยให้เด็กเกิดประเมิณผลย้อนกลับด้วยตนเอง ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การประเมิณผลย้อนกลับด้วยตนเองนี้เป็นการฝึกสมองส่วน Limbic system ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ซึ่ง EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วนนี้ (Goldman et al., 2003; Weare and Gray, 2003 cited in Matthews, 2006)

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี (Review)

การสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกับเด็ก และกล่าวสรุปเนื้อหา ซึ่งการพูดคุยกันหลังจบกิจกรรมที่เป็นการกระทำ (Action) เช่น การเล่นเกมน งานศิลปะนี้ จะเป็นการฝึกคิดหาเหตุผล ฝึกพูดถ่ายทอดความรู้สึกและข้อคิดเห็นของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) ที่สำคัญเกี่ยวกับความนึกคิดหรืออารมณ์ การเรียนรู้ ความจำ รวมถึงการวางแผนการแก้ปัญหาของเด็กได้ (อุสา สุทธิสาคร, 2544; กรมสุขภาพจิต, 2546; รัฐดาว พิศาลพงศ์, 2549; Mayer and Salovey, 1997; Goldman , 1998)

กิจกรรมพัฒนา EQ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ มีจำนวนทั้งหมด 9 กิจกรรม เริ่มวันที่ 1-30 กรกฎาคม (ยกเว้นวันหยุดราชการ) เวลา 10.00-10.50 น. แต่ละกิจกรรมใช้เวลาทั้งสิ้น 50 นาที โดยทำกิจกรรมที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรม จะมีการเริ่มทำกิจกรรมที่ 1ซ้ำ จนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ รวมทำกิจกรรมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนา EQ ซึ่งเป็นส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนกลางของสมองด้านอารมณ์ที่ไม่ใช่แค่ Neocortex ที่จะสามารถรับความรู้ได้รวดเร็วมาก แต่การสร้างพฤติกรรมใหม่จำเป็นต้องทำซ้ำๆ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ยังมีลำดับพฤติกรรมซ้ำบ่อยเท่าไร ก็ยิ่งทำให้สมองส่วนนั้นแข็งแรงขึ้น จึงต้องใช้เวลานานนับเดือน (Goldman et al., 2003)

จากแนวเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน หลังการได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนได้รับกิจกรรมฯ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ศึกษาแบบกลุ่มเดียว วัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และวัดผลซ้ำ 1 เดือน (The One Group Pretest-Posttest Design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน

ตัวแปรต้น คือ การปฏิบัติการพยาบาลในการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการคัดเลือกตัวแปรต้นจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งพบว่าแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้ในหลายๆด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการต่างๆของเด็กทั้งทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ ฉะนั้น เพื่อให้เด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ งานวิจัยนี้จึงส่งเสริมให้เด็กวัยก่อนเรียนได้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ผ่านกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน

ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

ด้านดี หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด

ด้านเก่ง หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ ความกระตือรือร้น หรือสนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการกล้าพูดกล้าบอก

ด้านสุข หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ของบุคคลที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การมีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. **ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)** หมายถึง ความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความสุข EQ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมิน EQ ของกรมสุขภาพจิต (2546) ที่บูรณาการทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์เป็นหลักในการสร้าง ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านดี หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด

1.2 ด้านเก่ง หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ ความกระตือรือร้น หรือสนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการกล้าพูดกล้าบอก

1.3 ด้านสุข หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ของบุคคลที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การมีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การคิดคะแนน EQ โดยวิธีรวมคะแนนในแต่ละด้านย่อยทั้งหมด 9 ด้าน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนน EQ โดยรวมในคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านดี เก่ง และด้านสุข

2. **กิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์** หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนา EQ ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านดี เก่ง และด้านสุข ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver และ Bell (1986) ซึ่งแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นี้ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากกระบวนการทางสติปัญญา ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ ซึ่งแต่ละกิจกรรมในโปรแกรมครั้งนี้จะมีการจัดให้

เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ทั้งเพศหญิงและชายในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ได้เรียนรู้เนื้อหาครบทุกองค์ประกอบของ EQ ซึ่งได้แก่ ด้านดี เก่ง และสุข โดยด้านดี ได้แก่ การรู้จักและควบคุมอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ด้านเก่ง ได้แก่ การกระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และกล้าพูดกล้าบอก และด้านสุข ได้แก่ มีความพอใจ อบอุนใจ และสนุกสนานร่าเริง โดยกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้งจะมีการใช้วัตถุหรือรูปภาพน่าสนใจ นิทาน ดนตรี การแสดงท่าทางประกอบ กิจกรรมศิลปะแทรกเข้าไปในกิจกรรม ร่วมกับการติดต่อสื่อสาร การฟัง การพูดคุยกัน และความร่วมมือกันในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ EQ ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งมีทั้งหมด 9 กิจกรรม เริ่มวันที่ 1-30 กรกฎาคม (ยกเว้นวันหยุดราชการ) เวลา 10.00-10.50 น. แต่ละกิจกรรมใช้เวลาทั้งสิ้น 50 นาที โดยทำกิจกรรมที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรมจะมีการเริ่มทำกิจกรรมที่ 1 ซ้ำ จนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ รวมทำกิจกรรมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน กิจกรรมแต่ละครั้งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้หุ่นมือรูปภาพประกอบ หรือวัตถุที่น่าสนใจ เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ เพื่อดึงความสนใจหรือความพร้อมที่จะเรียนรู้ในเรื่องตามองค์ประกอบของ EQ

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา ซึ่งผู้วิจัยใช้การยกตัวอย่างสถานการณ์และใช้คำถามนำให้เด็กตอบคำถาม หรือเล่าเรื่องจากประสบการณ์

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้ของเด็ก โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่เด็กรู้มาก่อน ซึ่งขั้นตอนนี้จะเน้นที่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนๆ พี่เลี้ยงเด็กและผู้วิจัย โดยผู้วิจัยจะใช้เวลาเล่นเกม กิจกรรมศิลปะ เช่น การวาดภาพ การปะติดภาพ การแสดงท่าทางประกอบ การเล่านิทาน เพื่อขยายความรู้ตามองค์ประกอบของ EQ

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งผู้วิจัยใช้การแสดงท่าทางประกอบ เกม นิทาน กิจกรรมศิลปะ เพื่อให้เด็กได้ใช้แนวคิดใหม่ที่ได้จากขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกัน

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ ซึ่งผู้วิจัยใช้การสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกับเด็ก และกล่าวสรุปเนื้อหาทั้งหมดที่เด็กเรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ ในการทำกิจกรรมทั้งหมดแต่ละครั้ง

3. **เด็กวัยก่อนเรียน** หมายถึง เด็กก่อนวัยเรียน (Pre-school age) ที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิงในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของพยาบาลในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์ ของเด็กวัยก่อนเรียนในภาวะปกติ และเป็น การป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ที่สามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมในระดับปฐมภูมิ (Primary Prevention) ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของ ผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงในการปฏิบัติการพยาบาลเชิงรุกเพื่อส่งเสริมสุขภาพและตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจให้กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันได้

2. เป็นแนวทางในการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา หรือเป็นแบบอย่างแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน และวัยอื่นๆ ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ที่บ้าน และโรงเรียนได้

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กวัยอื่นๆ ถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ของเด็กรัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปเนื้อหาสาระสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย นำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์

- 1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์
- 1.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์
- 1.3 ลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์
- 1.4 ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์
- 1.5 แนวทางการประเมินความฉลาดทางอารมณ์
- 1.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและยับยั้งความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก
- 1.7 สมอ่งที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกับความฉลาดทางอารมณ์

2. แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

- 2.1 ความเป็นมาและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
 - 2.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา
 - 2.1.2 ทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงสังคม
- 2.2 ความหมายของแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
- 2.3 ขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กวัยก่อนเรียน

- 3.1 พัฒนาการด้านอารมณ์
- 3.2 พัฒนาการด้านสังคม

4. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

5. บทบาทพยาบาลและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กรัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

6. โปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ และแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

1. ความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ เป็นเรื่องที่ได้รับ ความสนใจอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน หลังจากที่มีข้อมูลยืนยันว่า ความสำเร็จของบุคคลเป็นผลมาจาก IQ เพียง ร้อยละ 20 เท่านั้น ที่เหลืออีก ร้อยละ 80 เป็นผลเนื่องมาจาก EQ นอกจากนี้ EQ ยังมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ทำให้บุคคลมีความเข้าใจชีวิต มีเป้าหมายชีวิตที่เป็นจริง มีการพัฒนาศักยภาพและแรงจูงใจไปสู่ ความสำเร็จในที่สุด สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข EQ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในระดับ ปัจจุบันบุคคลและสังคมส่วนรวม (กรมสุขภาพจิต, 2547; Goldman, 1998) ดังนั้นจึงมีนักวิชาการ ที่ให้ความสนใจและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ EQ มากขึ้น โดยผู้วิจัยสามารถรวบรวมและสรุปเป็นหัวข้อ ได้ดังนี้

1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า EQ (Emotianl Quotient) ปัจจุบันยังไม่มีคำไทยที่ใช้อย่างเป็นทางการ จึงมีผู้ให้คำจำกัดความ แตกต่างกันไป เช่น เซวอร์นอารมณ์ วุฒิกวาระทางอารมณ์ ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น (อัจฉรา สุขอารมณ์, 2548) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “ความฉลาดทางอารมณ์” มีผู้ให้ ความหมายไว้หลายท่าน ดังเช่น

Bar-on (1997) ได้ให้ความหมายของ EQ ไว้ว่าเป็นชุดของขีดความสามารถ สมรรถนะ และทักษะทางจิตพิสัย (Affective domain) ที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จใน การต่อรอง และแรงกดดันต่าง ๆ จากสภาวะแวดล้อม

Goleman (1998) ได้ให้ความหมายของ EQ ไว้ว่า เป็นความสามารถในการตระหนักถึง ความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้สามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตน มี แรงจูงใจในตัวเอง และมีความสามารถทางด้านทักษะในการสัมพันธภาพกับผู้อื่น

อัจฉรา สุขอารมณ์ (2544) ได้กล่าวถึง EQ ไว้ว่าเป็นทักษะเฉพาะตัว ที่ทำให้ประสบความสำเร็จทั้งการเรียน การงาน ครอบครัว และชีวิตส่วนตัว

กรมสุขภาพจิต (2546) กล่าวถึงความหมายของ EQ ไว้ว่า เป็นความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และควบคุมอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่

ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความสุข EQ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม

จากนิยามดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ หมายถึง ทักษะหรือความสามารถเฉพาะตัวของบุคคลในการรู้เท่าทันถึงอารมณ์ ความต้องการของตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งการสามารถควบคุม และแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ และประสบความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน

1.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของ EQ ไว้หลายท่านสรุปได้ ดังนี้

Cooper and Sawaf (1997) ได้เสนอโมเดลของ EQ ว่าประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 4 หลัก ในแต่ละหลักจะมีองค์ประกอบย่อย ซึ่งนำไปสู่การวัดการประเมินที่เรียกว่า EQ Map หลักสำคัญ 4 หลัก ได้แก่ ความรอบรู้ทางอารมณ์ ความเหมาะสมทางอารมณ์ ความลึกซึ้งทางอารมณ์ และความผันแปรทางอารมณ์

Mayer and Salovey (1997) ได้เสนอว่า EQ และการแสดงออกซึ่งอารมณ์ทั้ง 4 ชั้น กล่าวคือ ชั้นที่ 1 คือ การรับรู้ การประเมิน และการแสดงออกซึ่งอารมณ์ ชั้นที่ 2 คือ การเกื้อหนุน การคิดของอารมณ์ ชั้นที่ 3 คือ การเข้าใจ การวิเคราะห์ และการให้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ และ ชั้นที่ 4 คือ การคิดใคร่ครวญ และการควบคุมอารมณ์ของตน เพื่อพัฒนาความมั่งคั่งด้านสติปัญญาและอารมณ์ต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการสูงสุด

Goleman (1998) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ EQ ไว้ 2 หมวด หมวดแรกคือ สมรรถนะส่วนบุคคล ประกอบด้วย การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจ หมวดที่สอง คือ สมรรถนะทางสังคม ประกอบด้วย การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการมีทักษะทางสังคม

กรมสุขภาพจิต (2543) ได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง EQ โดยแบ่งองค์ประกอบของ EQ เป็น 3 ประการ ดังนี้

1. ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองได้ รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง โดยสามารถรู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองได้ และสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

1.2 ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยมีความใส่ใจผู้อื่น เข้าใจและยอมรับผู้อื่น และสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

1.3 ความสามารถในการรับผิดชอบ โดยรู้จักการให้ รู้จักการรับ รู้จักให้อภัย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย

2.1 ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง โดยรู้ศักยภาพของตนเอง สามารถสร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

2.2 ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา โดยรับรู้และเข้าใจปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และมีความยืดหยุ่น

2.3 ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น โดยรู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น กล่าวแสดงออกอย่างเหมาะสม และสามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

3. ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ ประกอบด้วย

3.1 ความภูมิใจในตนเอง โดยการเห็นคุณค่าในตนเอง เชื่อมมั่นศรัทธาในตนเอง

3.2 ความพึงพอใจในชีวิต โดยรู้จักมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 ความสงบทางใจ โดยมีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย และมีความสงบทางจิตใจ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดองค์ประกอบ EQ ของเด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต (2546) เป็นหลักในการสร้างกิจกรรม เนื่องจากมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตราที่ 6 ที่ระบุลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์คือ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งกล่าวโดยรวมแล้วคือคุณสมบัติด้านดี เก่ง และสุข ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบ EQ ของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ดังกล่าว โดยแบ่งเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. ด้านดี หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจากการรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด

2. ด้านเก่ง หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจากความกระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และกล้าพูดกล้าบอก

3. ด้านสุข หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ของบุคคลที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจากการมีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง

1.3 ลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

Goleman (1995) ได้ทำการวิจัยและเสนอลักษณะของเด็กที่มี EQ ประกอบไปด้วย การเป็นผู้ที่เรียนดี มีปัญหาทางด้านพฤติกรรมน้อย รวมถึง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง สามารถอดทนต่อแรงกระตุ้นทางอารมณ์ของเพื่อน ๆ ได้ เป็นผู้ที่มีอารมณ์รุนแรงน้อยกว่าการรู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเราและสามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้ดี รวมถึงสามารถหลีกเลี่ยงข้อผูกมัดพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อตนเองได้ดี เช่น การติดยาเสพติด ดื่มสุรา การคบเพื่อนไม่ดี การตั้งครมภ์ในวัยเรียน สามารถควบคุมแรงกระตุ้นทางอารมณ์ได้ดี และสามารถหน่วงเหนี่ยวการแสดงความรู้สึกพอใจของตนเองได้ดี รวมถึงเป็นผู้ที่มีความสุข มีสุขภาพดี และประสบความสำเร็จ

Weston (1996) กล่าวถึงคุณลักษณะที่ควรสร้างขึ้นในวัยเด็ก เพื่อให้มี EQ สูงและมีความสุขในการดำเนินชีวิตในสังคม คือ รักความยุติธรรม ซื่อสัตย์ รักและมีเมตตาต่อผู้อื่น มีจิตใจเป็นอิสระและเปิดกว้าง เคารพกฎหมายและรับฟังเสียงส่วนใหญ่ มีความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งผู้ใหญ่และเด็กได้ มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบเป็นที่ไว้วางใจและน่านับถือ มีความรู้ดี และมีแรงจูงใจสูง มีคุณภาพชีวิต เอาใจใส่ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเอง มีความสุขกับชีวิต และสนุกสนาน มีการสื่อสารที่เปิดเผย ตรงไปตรงมาและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

สรุปลักษณะของผู้ที่มี EQ สูง คือ ผู้ที่มีความสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี สามารถเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น มีระเบียบวินัยในความประพฤติทั่วไปและในการควบคุมตนเอง มีความมุ่งมั่น มานะ อดทน สามารถปรับตัวต่อปัญหา มีความกล้าแสดงออกทางความคิดและการพูดอย่างตรงไปตรงมา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ มีความสุขพอใจในตนเอง สามารถสร้างกำลังใจให้ตนเอง และมีความสนุกสนานร่าเริงตามวัย

1.4 ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542) กล่าวถึงประโยชน์ของ EQ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านตนเอง กล่าวคือ ผู้ที่มี EQ สูงจะเป็นผู้ที่เรียนหนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการเรียนที่ดี สามารถปรับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในชีวิต รู้จักปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จเนื่องจากเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพอ่อนน้อม เน้นการร่วมมือในการทำงาน สามารถแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ดี
2. ด้านครอบครัว กล่าวคือ ผู้ที่มี EQ สูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถสร้างความรักใคร่ปรองดอง คิดถึงใจเขาใจเรา
3. ด้านสังคมแวดล้อม กล่าวคือ ผู้ที่มี EQ สูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถลดข้อขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้การเอาเปรียบเห็นแก่ตัวในสังคมลดน้อยลง ทำให้สังคมน่าอยู่และมีความสุข

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2545) กล่าวถึงประโยชน์ของ EQ ได้แก่

1. พัฒนาการทางด้านอารมณ์และบุคลิกภาพ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดวุฒิภาวะที่สมวัย มีความสามารถในการปรับตัว ลดความเครียดและหาทางออกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี
2. การสื่อสาร ทำให้สามารถแสดงความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ สามารถเข้าใจผู้อื่นได้จากหน้าตา น้ำเสียง ท่าทาง ทำให้สามารถเข้าใจผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง
3. การปฏิบัติงาน ลดการเกิดความขัดแย้งในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งมีความเคารพในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเราได้ดีขึ้น
4. การให้บริการ สามารถเข้าใจในความต้องการลูกค้าและตอบสนองได้ดี
5. การบริหารจัดการ โดย EQ จะช่วยส่งเสริมความเป็นผู้นำในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ส่งเสริมศิลปะในการบริการคนที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้สำเร็จ
6. การเข้าใจชีวิตของตนเองและผู้อื่น การทำความเข้าใจตนเองก่อนที่จะทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเราเข้าใจตนเองแล้ว ก็จะสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้เช่นกัน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นการมุ่งใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ชีวิตของครอบครัวเป็นสุขด้วยความเข้าใจกัน

Weare and Gray (2003 cited in Matthews, 2006) กล่าวว่า การที่ต้องมีการจัดโปรแกรมพัฒนา EQ ก็เพื่อประโยชน์ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาการเรียนหรือความสำเร็จในการศึกษา ความสำเร็จในหน้าที่การงาน แก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมทางเพศ เพิ่มความร่วมมือในสังคม เพิ่มทักษะการเข้าสังคม และปรับปรุงสุขภาพจิต (รวมถึงการใช้แอลกอฮอล์ และยาเสพติดให้น้อยลง)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า EQ มีความสำคัญและมีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทุก ๆ ด้าน บุคคลที่มี EQ สูงจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการตระหนักรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถปรับตัวได้ดี มีพฤติกรรมต่างๆที่เหมาะสมเมื่ออยู่ในสังคม สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นเป็นสำคัญ การดำเนินชีวิตจะมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิตทุกๆ ด้าน

1.5 แนวทางการประเมินความฉลาดทางอารมณ์

EQ เป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัย การประเมิน EQ จึงสามารถทำได้หลายทาง แต่เนื่องจากโครงสร้างของ EQ ยังไม่ชัดเจน และวัดตรง ๆ ได้ยาก จึงควรใช้หลาย ๆ วิธีในการประเมิน

ประกอบกัน และดูว่าผลประเมินที่ได้มีความเที่ยงตรงสอดคล้องกันในระดับใด แนวทางในการประเมินสรุปได้ดังนี้ (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2545; อัจฉรา สุขารมณ และ อังศิรินทร์ อินทรกำแหง, 2548)

1. การประเมินด้านแรงจูงใจภายในบุคคล (Intrapersonal Motivation) เพื่อประเมินแรงจูงใจที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เกิดความรู้สึกนึกคิด อาทิ การให้เขียนความเรียง การตอบข้อความให้สมบูรณ์ การเขียนบันทึกประจำวัน การให้เล่าเหตุการณ์ฝังใจ หรือที่เคยประสบมา โดยให้เขียนเล่าถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ตนเกิดความรู้สึก 3 ประการ ได้แก่ ดีใจ โง่งใจ และเสียใจ ทั้งนี้ผู้ประเมินต้องระมัดระวังการกำหนดคำตอบที่ถูกต้องให้แก่ความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ในการประเมิน EQ ด้วยแนวทางนี้จึงจำเป็นต้องใช้ผู้ประเมินที่มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์และด้าน EQ สูง

2. การใช้เทคนิคเหตุการณ์สำคัญ (The critical incident technique) หรือกรณีเหตุการณ์ (Incident cases) เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมในเชิงคุณภาพ โดยให้ผู้เล่าบรรยาย หรือเขียนเล่าถึงเหตุการณ์ที่บ่งชี้ถึงการคิด รู้สึก และการแสดงออกที่เกี่ยวกับ EQ ในระดับต่าง ๆ แล้วให้เลือกรายลำดับพฤติกรรมที่ผู้ตอบเคยปฏิบัติ หรือมีความตั้งใจจะปฏิบัติ เพื่อนำคะแนนมาประมวลสรุปอ้างอิงถึงระดับ EQ ของผู้ตอบ ผู้สร้างแบบประเมินโดยใช้กรณีเหตุการณ์ที่ถือว่าเป็นตัวแทนที่ดีของเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ เมื่อเล่าสถานการณ์มาแล้ว โจทย์ก็จะตั้งคำถามผู้ตอบว่าในสถานการณ์นั้น ผู้ตอบจะทำอย่างไร โดยมีตัวเลือกได้ต่างกัน

3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการกำหนดเหตุการณ์ขึ้น ให้มีความสมจริงใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า เพื่อกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนความรู้สึก และภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ของตนออกมา โดยมีอาจเสแสร้ง หรือแกล้งปฏิบัติได้ สถานการณ์จำลองนี้อาจจะมีการกำหนดระดับความยาก หรือบทบาทให้แก่ผู้ปฏิบัติด้วยก็ได้ (Assigned Roles)

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นซึ่งจะให้อิสระแก่ผู้เข้ารับการสัมภาษณ์เป็นฝ่ายริเริ่มการสนทนาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง ทั้งในด้านความสำเร็จ ความล้มเหลว และความเสียใจ เป้าหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ว่าในสถานการณ์ต่าง ๆ เข้าได้แสดงพฤติกรรม อารมณ์ และมีความรู้สึกใดบ้าง สาเหตุใดที่ส่งผลความสำเร็จ และความล้มเหลวในการเรียน การทำงาน และในชีวิตของเขา ผู้ทำการสัมภาษณ์จะกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ได้แสดงความรู้สึกนึกคิดที่เป็นตัวของตัวเองที่แท้จริงออกมา ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จะนำมาประมวลเป็นข้อมูล หรือ “ภาพ” เกี่ยวกับบุคคลนั้น

5. แบบสอบถามประเภทให้รายงานตนเอง และแบบวัดเชิงอัตวิสัย (Objective, Self-Report, and Subjective Measures) การประเมิน EQ ด้วยวิธีเหล่านี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากสร้างง่าย มีฐานของการเปรียบเทียบศึกษา พัฒนาในแนวทางที่มีการทำกันอยู่แล้ว และใช้ได้กับผู้เข้ารับการทดสอบเป็นจำนวนมาก ไม่แพง ง่ายต่อการดำเนินการ และแปลผล แบบวัดลักษณะนี้มีผู้สร้างไว้หลายท่าน เช่น Salover et al. (1995) ได้สร้าง Trait Meta-Mood Scale ขึ้น โดยแบบทดสอบนี้จะให้ผู้เข้าสอบรายงานว่า ตนเห็นด้วยกับแต่ละข้อความในระดับใด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) ไปจนถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) Cooper and Sawaf (1997) ทำการสร้าง EQ Map เพื่อวัดทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร โดยให้คิดทบทวนเหตุการณ์ในรอบระยะเวลาที่ผ่านมาว่าคิดรู้สึกอย่างไร แล้วให้ตอบว่าเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับใด

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สร้างขึ้นในปี 2543 (ปรับปรุง ปี 2546) ซึ่งจัดเป็นแบบสอบถามประเภทให้รายงานตนเอง และแบบวัดเชิงอัตวิสัย เช่นเดียวกับที่กล่าวไปแล้วในข้อ 5. แต่เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นจึงต้องมีผู้ใหญ่ทำการประเมินแทนเด็กที่เข้ารับการทดสอบ ซึ่งการประเมิน EQ ของเด็ก ขึ้นกับความเข้าใจและความเชี่ยวชาญของผู้ทำการประเมินเป็นหลัก ดังนั้นผู้ทำการประเมินควรเป็นผู้เชี่ยวชาญและเข้าใจธรรมชาติของเด็ก เนื่องจากสามารถบอกได้ว่าอารมณ์ของเด็กที่แสดงออกมานั้นเป็นอารมณ์พื้นฐานเฉพาะตัวเด็กจริงๆ หรือเป็นอารมณ์ที่ไม่ใช่อารมณ์แท้จริงของเด็ก มีที่มาดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2545)

เนื่องจากการวัด EQ ของเด็ก เป็นเรื่องที่ยากและยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นแบบวัดอารมณ์โดยทั่วไปเท่านั้น ซึ่งการจะนำแบบประเมินของต่างประเทศมาใช้ในสังคมไทยยังไม่เหมาะสม เนื่องจากสภาพสังคม วัฒนธรรม และการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันมาก ดังนั้นกรมสุขภาพจิตจึงพัฒนาแบบประเมิน EQ ในเด็กอายุ 3-5 ปี และ 6-11 ปี ขึ้นมา โดยให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคม วัฒนธรรมไทย ทั้งนี้เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กสามารถใช้ประเมินเด็ก เพื่อทราบจุดดีและจุดด้อยในเรื่อง EQ ของเด็ก จะได้วางแผนในการพัฒนาจุดด้อย และส่งเสริมจุดดีให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

การสร้างแบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี และ 6-11 ปี นี้ เริ่มต้นจากการจัดสัมมนาเพื่อพิจารณาร่างกรอบแนวคิด คำนิยาม และองค์ประกอบของ EQ เด็กอายุ 3-5 ปี และ 6-11 ปี ผู้ร่วมประชุมประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กจำนวน 47 คน ได้แก่ ครู-อาจารย์ จากโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในคณะและภาควิชาต่างๆ เช่น ภาควิชาประถมศึกษา ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ ภาควิชาอนามัยครอบครัว ผู้แทนจากองค์กรที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเด็ก

ในภาพรวมระดับประเทศ เช่น กรมอนามัย ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขพฤติกรรมเด็ก เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและครอบครัว จากนั้นนำผลการสัมมนาที่กำหนดค่านิยาม โครงสร้างและองค์ประกอบของ EQ ในเด็ก ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น จากนั้นทำการสร้างข้อคำถามของแบบประเมิน EQ ในเด็กขึ้น ข้อคำถามทุกข้อได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้ดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญในระดับหนึ่งแบบประเมินฯ จำแนกตามกลุ่มอายุเด็กและกลุ่มผู้ใช้เป็น 4 ชุด คือ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี และ 6-11 ปี ฉบับพ่อแม่/ผู้ปกครอง และ ครู/ผู้ดูแลเด็ก มีการตรวจสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) ดำเนินการโดยวิธีการจัดประชุมกลุ่ม ผลจากการประชุมกลุ่มได้ตัดข้อคำถามที่เข้าใจยากและไม่ชัดเจนออก และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) จากกลุ่มตัวอย่าง 5,200 ราย ใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงแบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี และ 6-11 ปี ฉบับพ่อแม่/ผู้ปกครอง และ ครู/ผู้ดูแลเด็ก เท่ากับ .92, .94, .94 และ .95 ตามลำดับ

แบบประเมินนี้มีลักษณะข้อคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านดี หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้านเก่ง หมายถึง ความพร้อมที่จะพัฒนาตนไปสู่ความสำเร็จ และด้านสุข หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่ทำให้เกิดความสุข ผู้เลือกตอบมีคำตอบ 4 ลักษณะสำหรับข้อความแต่ละประโยค คือ ไม่เป็นเลย เป็นบางครั้ง เป็นบ่อยครั้ง เป็นประจำ และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สร้างขึ้นในปี 2543 (ปรับปรุง ปี 2546) เนื่องจากแบบประเมินนี้สร้างโดยยึดหลักทฤษฎีด้าน EQ ผสมกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตเด็กและผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาการเด็กในเมืองไทย โดยแบบประเมินนี้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือพบว่ามีความเป็นปรนัย และมีความเชื่อมั่นสูง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา .94 (กรมสุขภาพจิต, 2545) นอกจากนี้แบบประเมินได้แบ่งองค์ประกอบของ EQ เป็น 3 ด้าน คือ ด้านดี เก่ง และสุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์คือ ต้องมีคุณสมบัติด้านดี เก่ง และสุข ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังนั้นแบบประเมินนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 3-4 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน เนื่องจากเป็นแบบประเมินที่มีความเชื่อมั่นสามารถใช้กับเด็กวัยก่อนเรียนได้ มีความสะดวกต่อการดำเนินการและเหมาะสมกับวัย

1.6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและยับยั้งความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก

ปัจจัยที่ส่งเสริมและยับยั้งการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ มีดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2548; บันลือ พฤกษ์วัน, 2549; รัตโนทัย พลบูรณ์การ, 2549; อุมพร ตรังคสมบัติ, 2550)

1.6.1 ปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

1) อาหารกาย อาหารใจ อาหารสมอง ได้แก่ การดูแลให้เด็กได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน อาหารที่มีคุณค่าจะช่วยสร้างเครือข่ายเส้นใยสมองให้พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ การดูแลสุขภาพร่างกายให้นอนหลับเป็นเวลาและเพียงพอจะทำให้จังหวะการหลั่งฮอร์โมนของร่างกายคงที่ ช่วยทำให้ไม่เกิดอารมณ์เฉื่อยชา อ่อนเพลีย เหงื่อเย็น ซึ่งส่งผลต่อสมาธิ การฟัง การเรียนรู้ และเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังระเบียบวินัยในการรู้จักควบคุมตนเอง และเรียนรู้กฎเกณฑ์กติกาของสังคม

2) ให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสแห่งการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยเด็กแต่ละวัย จะมีช่วงเวลาในการพัฒนาสิ่งต่างๆแตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย หากผู้ดูแลเด็กเข้าใจหน้าที่ต่างแห่งโอกาสนี้และให้การพัฒนาเด็กตามวัย จะทำให้การพัฒนา EQ มีความสำเร็จยิ่ง โดยเฉพาะเด็กวัย 3-5 ปี เป็นช่วงเวลาของความคิดสร้างสรรค์ และการฝึกระเบียบวินัย จึงเป็นเวลาที่ดีต่อการเปิดโอกาสให้เด็กได้พบกับประสบการณ์ที่หลากหลาย และเด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างมากมาย และการฝึกหัดระเบียบวินัยจำเป็นต้องวางรากฐานตั้งแต่วัยนี้ การสัมผัสเด็กด้วยความรักสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้ การที่ผู้ใหญ่โอบกอด การลูบตัว และการแสดงออกซึ่งความรัก ต่อเด็กทั้งคำพูด และภาษาท่าทาง ส่งผลต่อการหลั่งของสารสื่อประสาทโดยเฉพาะเอ็นโดฟินด์ (Endorphine) ออกมาจากสมอง กระตุ้นให้เส้นใยสมองเชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดความสุขและความเพลิดเพลินขณะปฏิบัติกิจกรรม (กมลวรรณ ชิวพันธุ์ศรี, 2546) ซึ่งทำให้เด็กมีพัฒนาทางอารมณ์ ทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า เกิดความไว้วางใจ และมองโลกในแง่ดี

3) การให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เด็กสามารถพัฒนา EQ ได้จากการเล่นผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆในรูปแบบที่หลากหลาย ผ่านกิจกรรมการเล่นิทาน ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย การเล่นเป็นกลุ่ม ให้เด็กมีโอกาสจับต้องสิ่งต่างๆ และเรียนรู้ในสิ่งที่เขาสนใจ

4) รูปแบบการเลี้ยงดูที่เหมาะสม การเลี้ยงดูที่ชี้เหตุผล หัดให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองตามวัย ให้เด็กเจอความยากลำบากบ้าง รู้จักอดทนและรอคอย ให้เด็กได้มีประสบการณ์การเรียนรู้จากสิ่งต่างๆที่หลากหลาย วิธีการเลี้ยงดูที่เหมาะสมนี้จะช่วยให้เด็กสามารถรับมือกับข้อต่อตนเองได้ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่ย่อท้อต่อปัญหา อุปสรรคอะไรง่ายๆ และเป็นคนที่ไม่

เอาแต่ใจตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกดีๆ ต่อตนเองนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพแก่เด็กมากขึ้นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา หรือด้านอารมณ์

5) การจัดสภาพแวดล้อม การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาเด็ก สิ่งแวดล้อมที่ดีก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตัวเด็ก ผู้ดูแลเด็ก และครอบครัว การจัดสภาพแวดล้อมต้องพิจารณาอย่างเหมาะสมตั้งแต่ลักษณะของผนังห้อง เพดาน และแสงสว่างที่เหมาะสม เพราะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก นอกจากนี้ควรรำพึงถึงความปลอดภัย ความสะอาดถูกหลักอนามัยด้วย

1.6.2 ปัจจัยยับยั้งการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ความเครียดนานๆ จากทุกสาเหตุ การที่เด็กเติบโตภายใต้บรรยากาศที่ไม่มีความสุข และมีความเครียด เช่น ถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด โดนดุคำ มีความวิตกกังวล ถูกบังคับให้เรียน หรือทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ทำงาน หรือเรียนหนัก การบ้านมาก ไม่มีเวลาพักผ่อน หรือออกกำลังกาย มองคุณค่าของตนเองต่ำ สิ่งเหล่านี้จะมีผลทำให้ร่างกายหลั่งสารคอร์ติซอล (Cortisol) ที่ไปกีดการทำงานของสมอง ซึ่งจะยับยั้งการส่งข้อมูลของเซลล์สมอง และการเติบโตของเซลล์สมอง ยับยั้งความสามารถในการจำ และภูมิคุ้มกันโรคต่ำ ทำให้เด็กมีสมาธิสั้น และความสามารถในการเรียนลดลง (Jensen, 2000) นอกจากนี้ความเครียดยังกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็ก คือทำให้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับการส่งผ่านจากก้านสมอง (Brain stem) และทาลามัส (Thalamus) ไม่ถูกส่งต่อไปยังเปลือกสมองที่นำไปสู่กระบวนการจัดการข้อมูล แต่ส่งไปยังระบบลิมบิกที่ควบคุมเกี่ยวกับอารมณ์แทน เด็กจึงเกิดอารมณ์ทางลบ คือ อารมณ์กลัว หรือ โกรธ ซึ่งอารมณ์ดังกล่าวหากไม่ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม เพื่อลดเวลาการแสดงอารมณ์ อาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของเด็กในภายหลังได้ (กมลวรรณ ชิวพันธุ์ศรี, 2546)

นอกจากนี้การที่สมองถูกกระทบกระเทือนแรงๆ หรือได้รับการกระทบบ่อยๆ จากอุบัติเหตุ จากการเล่น หรือจากการถูกเขย่า สิ่งเหล่านี้มีผลต่อสมอง อาจทำให้สมองกระทบต่อความจำ และทักษะการเคลื่อนไหว ซึ่งขึ้นอยู่กับส่วนของสมองที่ได้รับการกระทบกระเทือน เนื่องจากเนื้อสมองที่ละเอียดอ่อน และซับซ้อนเป็นส่วนที่เปราะบางเป็นพิเศษ และในเรื่องของสารพิษ สมองเด็กจะมีความเสี่ยงต่อสารพิษที่ละลายในน้ำ เช่น สารปรอท สารตะกั่ว จะทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการ และทักษะทางสังคมลดลงด้วย

1.7 สมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับฉลาดทางอารมณ์

จากการศึกษาวิจัยของนักวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ พบว่าการเจริญเติบโตของสมอง และเซลล์สมองของมนุษย์ จะมีการเจริญเติบโตของสมองในช่วงระยะแรกของชีวิต เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตเร็วที่สุด (Bee and Boy, 2003) เมื่อแรกเกิดสมองของเด็กหนักเพียง 350-500 กรัม

เมื่ออายุได้ 3 ปี สมองจะมีขนาดประมาณร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ (Wong et al., 1999) นอกจากนี้ยังมีการสร้างเส้นใยสมอง (Axon และ Dendrites) และสร้างจุดเชื่อมต่อ (Synapses) มากมาย สมองเด็กที่ได้รับการกระตุ้นบ่อย ก็ยังมีการสร้างเส้นใยและจุดเชื่อมต่อมาก หลังจากเด็กอายุ 5 ปี ไปแล้ว ปริมาณของเส้นใยสมองและจุดเชื่อมต่อของสมองก็จะเพิ่มขึ้นได้อีกแต่ในปริมาณที่น้อยกว่า (Todd and Barnes, 2003) จากการศึกษาพบว่าสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ของมนุษย์นั้นมีอยู่สามส่วนด้วยกันคือ อะมิกดาลา (Amygdala) ซึ่งอยู่ในระบบลิมบิก (Limbic system) สมองส่วนทาลามัส (Thalamus) และสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) ที่อยู่ในสมองส่วนนีโอคอร์เท็กซ์ (Neocortex) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมองใหญ่ (Cerebrum) สมองส่วนอะมิกดาลา มีหน้าที่เกี่ยวกับการแสดงอารมณ์ เช่น อารมณ์โกรธตามสัญชาตญาณ มีการเชื่อมโยงกับสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) ส่วนของสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับ EQ มีดังนี้ (อุสา สุทธิสาคร, 2544; กรมสุขภาพจิต, 2546; รัฐดาว พิศาลพงศ์, 2549; Mayer and Salovey, 1997; Goldman, 1998)

1. สมองใหญ่ (Cerebrum) สมองใหญ่เป็นส่วนของสมองที่ใหญ่ที่สุดซึ่งอยู่ในกะโหลกศีรษะมนุษย์ สมองส่วนหน้า (Frontal lobe) ของสมองใหญ่มีหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก นึกคิดหรืออารมณ์ การเรียนรู้ ความจำ ความฉลาด การวางแผนการแก้ปัญหาและมีส่วนในการกำหนดสติปัญญาของมนุษย์และการควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อแขน ขา และใบหน้า ซึ่งสมองส่วนซีกซ้ายจะควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อซีกขวาของร่างกายและหน้าที่เกี่ยวกับด้านตรรกะ การคิดคำนวณ วิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ปัญหาการจำ ภาษา ส่วนสมองซีกขวาจะควบคุมการทำงานทางกล้ามเนื้อซีกซ้ายของร่างกายและหน้าที่เกี่ยวกับจินตนาการการสร้างสรรค์ศิลปะต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ ดนตรี การขับร้อง ความสามารถในการเคลื่อนไหว กีฬา

2. ทาลามัส (Thalamus) เป็นส่วนของสมองที่อยู่ใต้สมองใหญ่ (Cerebrum) ที่กล่าวข้างต้นและอยู่เหนือส่วนของสมองที่เรียกว่า ไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) สมองส่วนทาลามัสทำหน้าที่คล้ายศูนย์ถ่ายทอดสัญญาณของสมองระหว่างก้านสมอง (Brain stem) กับสมองใหญ่ (cerebrum)

3. อะมิกดาลา (Amygdala) อยู่ในพุ่มสมองส่วนระบบลิมบิก (Limbic system) เชื่อกันว่าหน้าที่เกี่ยวกับความจำเป็นศูนย์ของความจำที่เกี่ยวกับอารมณ์ แสดงอารมณ์เช่น อารมณ์โกรธ การเรียนรู้ การรับรู้อารมณ์ และการแสดงอารมณ์ได้ถูกต้องต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ตามประสบการณ์ วัฒนธรรม ตลอดจนอารมณ์ที่เกี่ยวกับสัญชาตญาณของการอยู่รอด สมองส่วนอะมิกดาลามีการเชื่อมกับสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) และอยู่ใกล้กับสมองส่วนที่ทำหน้าที่รับความรู้สึกทางกลิ่น ดังนั้นเมื่อคนเราได้รับกลิ่นหอมชื่นใจ ก็ทำให้เกิดอารมณ์ดีสบายใจ

4. ไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) อยู่ที่ก้านสมอง (Brain stem) ตั้งอยู่ถัดจาก ฮาตามัสไปทางด้านล่างของสมอง ทำหน้าที่ควบคุมระบบประสาทที่ควบคุมต่อมไร้ท่อต่างๆในการตอบสนองของร่างกายและอวัยวะภายในต่ออารมณ์และสัญชาตญาณ นอกจากนี้สมองในบริเวณนี้ยังมีศูนย์ควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย และการเต้นของหัวใจ เมื่อบุคคลเกิดอารมณ์ สมองจะสั่งให้ต่อมไร้ท่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องผลิตฮอร์โมน เมื่อมีอารมณ์เครียดหรือโกรธหรือมีอารมณ์ทางลบ ร่างกายจะผลิตฮอร์โมนคอร์ติซอล (Cortisol) และนอร์อีพิเนปรีน (Norepinephrine) หรือ แอนเรนนาลิน (Adrenalin) ในระดับสูงเพื่อไปกระตุ้นให้อวัยวะต่างๆของร่างกายที่เกี่ยวข้องทำงาน ยิ่งอารมณ์แรงฮอร์โมนก็ยิ่งผลิตมาก นอกจากนั้นยังไปกระตุ้นการเต้นของหัวใจให้เร็วขึ้น เมื่ออารมณ์สงบเป็นสุขสบายใจต่อมไร้ท่อจะผลิตฮอร์โมนด้านบวกเรียกว่า เอ็นโดรฟินทำให้ไม่เครียด สงบ มีสมาธิ

5. ฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) ทำหน้าที่เกี่ยวกับระบบเก็บความจำจากประสบการณ์ และการเรียนรู้เรื่องสถานที่และเหตุการณ์ต่าง ๆ

นอกจากนี้พบว่า EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วน Limbic system และเนื่องจากการพัฒนา EQ ซึ่งเป็นส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนกลางของสมองด้านอารมณ์ที่ไม่ใช่แค่ Neocortex ซึ่งเป็นสมองส่วนความคิดที่จะเรียนรู้ทักษะด้านเทคนิคและความสามารถในการรับรู้ ซึ่งรับความรู้ได้รวดเร็วมาก ดังนั้นเพื่อที่จะสร้างพฤติกรรมใหม่ จึงจำเป็นต้องทำซ้ำๆ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ยิ่งมีลำดับพฤติกรรมซ้ำบ่อยเท่าไร ก็ยิ่งทำให้สมองส่วนนั้นแข็งแรงยิ่งขึ้น จึงต้องใช้เวลานานนับเดือน (Goldman et al., 2003)

2. แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เป็นแนวคิดการเรียนรู้แนวใหม่ที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา และขอคำแนะนำในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

ทฤษฎีหลักการจิตวิทยาที่อธิบายการเรียนรู้แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีกลุ่มปัญญานิยม และทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม และในระยะต่อมาก็เกิดนักจิตวิทยา กลุ่มหนึ่งเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ใหม่ก็คือแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้นี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางจิตวิทยาที่สำคัญ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) มีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Piaget 's Theory of Cognitive development)

Piaget (1969) เชื่อว่าการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แรกเกิด มีผลทำให้ระดับสติปัญญาของบุคคลนั้นพัฒนาอยู่ตลอดเวลา Piaget มีแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลว่าเกี่ยวข้องกับกระบวนการพื้นฐาน 2 กระบวนการ คือ

1. การจัดระบบโครงสร้างความรู้ (Organization) เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้รวบรวม จัดระบบ เรียบเรียงประสบการณ์และความคิดของตนอย่างอัตโนมัติต่อเนื่องเป็นขั้นตอน

2. การปรับขยายโครงสร้างความรู้ (Adaptation) เป็นกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย Piaget เชื่อว่าการปรับตัวของบุคคลประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

- การซึมซาบประสบการณ์ (Assimilation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและตีความข้อมูลที่ได้รับรู้ใหม่ สอดคล้องกับโครงสร้างความรู้เดิม

- การปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและปรับโครงสร้างความรู้เดิมของตนเองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับรู้ใหม่ ซึ่งขัดแย้งกับความรู้เดิมนั้น

นอกจากนี้ Piaget ยังแบ่งขั้นตอนของพัฒนาการเป็น 4 ขั้นตอน โดยวัยก่อนเรียนนี้จัดอยู่ในขั้นที่ 2 คือ ขั้นเตรียมการคิดอย่างมีเหตุผล (Preoperational stage) เกิดในช่วงอายุ 2-7 ปี ดังนี้

- ระยะเวลาที่ 1 ขั้นก่อนความคิดรวบยอด (Preconceptual Thought) อายุ 2-4 ขวบ ระยะเวลาที่เด็กเริ่มมีความสามารถในการใช้ภาษา และเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ แต่เป็นการใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เด็กจะเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง ยังไม่เข้าใจความหมายของความคิดรวบยอด เด็กจะเข้าใจเพียงแต่สิ่งที่เขาเห็นและการรับรู้ แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลยังไม่ค่อยได้ แต่จะใช้เหตุผลจากการรับรู้เป็นสำคัญ

- ระยะเวลาที่ 2 ขั้นคิดได้เองโดยไม่รู้เหตุผล (Intuitive Thought) อายุ 4-7 ปี เด็กวัยนี้จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รู้จักใช้ภาษา แสดงความคิด เริ่มรู้จักแยกประเภท

ในด้านการเรียนรู้ของบุคคลของ Piaget (1969) มีความหมายว่าการที่บุคคลมีพัฒนาการทางสติปัญญาช้าเร็ว แตกต่างกันนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. วุฒิภาวะ (Maturation)

Piaget เชื่อว่าการมีพัฒนาการทางร่างกาย อวัยวะรับสัมผัสและระบบประสาทที่มีความพร้อม มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล

2. ประสบการณ์ (Experience)

Piaget เชื่อว่าการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้เกิดการสั่งสมของประสบการณ์ในบุคคลนั้นๆ Piaget ได้แบ่งประสบการณ์ของบุคคลออกเป็น 2 ประเภท คือ ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Physical environment) และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการคิดหาเหตุผลทางคณิตศาสตร์ (Logical-mathematical environment)

3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social transmission)

ความรู้ทางสังคมเป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้รับและเรียนรู้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมด้านบุคคล ประเพณีและวัฒนธรรม ฯลฯ Piaget เชื่อว่าประสบการณ์ทางสังคมที่บุคคลแต่ละคนได้รับ จะส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น

4. กระบวนการพัฒนาสมดุล (Equilibration)

กระบวนการพัฒนาสมดุลนี้เป็นกลไกในการปรับโครงสร้างความรู้ของบุคคลให้อยู่ในภาวะสมดุล เมื่อบุคคลเกิดความขัดแย้งทางความคิดบุคคลจะพยายามลดความขัดแย้งดังกล่าว โดยหาเหตุผลให้กับความคิดที่ขัดแย้งกันหรือหาข้อมูลเพิ่มเติม ฯลฯ กระบวนการพัฒนาสมดุลจึงเป็นกระบวนการกำกับตนเอง (Self-regulation) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำให้เกิดภาวะสมดุลระหว่างโครงสร้างความรู้เดิมกับข้อมูลที่ได้รับรู้ใหม่

2.1.2 ทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงสังคม (Vygotsky 's Social Development Theory)

Vygotsky (1978) เชื่อว่าองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล คือ การสร้างสื่อกลาง (Mediation) และการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทางสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ บุคคลสามารถสร้างกระบวนการจำสิ่งที่ตนเองรับรู้ได้ โดยใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่เป็นข้อตกลงทางสังคมและถูกถ่ายทอดมาทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ฯลฯ เป็นสื่อกลาง (Mediator) ให้ระลึกถึงสิ่งนั้นๆ ได้ ซึ่งความจำของบุคคลนี้จะมีผลโดยตรงต่อความรู้สึกและกระบวนการคิดของเขาเมื่อรับรู้สิ่งเร้าใหม่ นอกจากนี้ Vygotsky ยังได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมว่าช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคล การช่วยเหลือและชี้แนะจากผู้ที่มีความชำนาญมากกว่าจะทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ด้วยตนเองได้ ประสบการณ์จากการแก้ปัญหาดังกล่าวจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหานั้นได้โดยลำพังในเวลาต่อมา นอกจากนี้เมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวและรับรู้สิ่งเร้า เขาจะเชื่อมโยงสิ่งที่รับรู้กับความรู้เดิมที่มีอยู่ พฤติกรรมของบุคคลไม่ได้เกิดจากการรับรู้สิ่งเร้า

แต่เกิดจากการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบของบุคคลนั้น การเรียนรู้ตามแนวคิดนี้จึงเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยอาศัยสื่อกลางทางสังคมและวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น

จากการศึกษาทฤษฎีของ Piaget (1969) และ Vygotsky (1978) พบว่าทั้ง 2 ท่าน มีมุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้แตกต่างกัน คือ Piaget อธิบายการเรียนรู้ในแง่ของกระบวนการซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลว่า เมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมแล้วบุคคลจะเกิดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนากระบวนการทางปัญญาและความคิดของบุคคลเกิดขึ้นได้อย่างไร เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์ใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ ขณะที่ Vygotsky มองการเรียนรู้ว่าเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม โดยอาศัยสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นการช่วยเหลือด้วยการชี้แนะ และการทำงานร่วมกับผู้ที่มีความชำนาญมากกว่า จะช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กได้ แต่ทั้ง 2 ท่านมีความเห็นที่คล้ายๆ กันว่า ประสบการณ์หรือความรู้เดิมของเด็กและการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงความพร้อมและประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นสำคัญ

2.2 ความหมายของแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่านักการศึกษาให้ความหมาย ดังนี้

Fensham (1995 อ้างถึงใน นิลวรรณ วานิชสุขสมบัติ, 2547) ได้กล่าวว่า แนวคิดนี้เป็นวิธีการสอนที่ใช้หลักการที่ผู้เรียนแต่ละคนสร้างความหมายของตน (Personal Meaning) จากประสบการณ์

Selly (1999) กล่าวว่า ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เป็นทฤษฎีที่ผู้เรียนทุกคนสร้างความรู้จากความคิดของตนเอง แทนที่จะรับความรู้ที่สมบูรณ์และถูกต้องจากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ที่ผู้สอนกำหนดไว้ การสร้างความรู้เช่นนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคลโดยไม่รู้ตัว ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยการนำความรู้หลายด้านมาตีความหมายใหม่ ความรู้บางเรื่องอาจได้มาจากประสบการณ์ตรงของตนเองและบางเรื่องได้มาจากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น แล้วจึงสร้างภาพที่สมบูรณ์และสอดคล้องกันของโลกโดยรวมขึ้นมา “โลก” อาจหมายรวมถึงธรรมชาติทางด้านกายภาพหรือวัตถุ และด้านจิตใจ คือด้านสังคม อารมณ์ และปรัชญาต่างๆ

แจ่มจันทร์ ทองสา (2544) ได้ให้ความหมายแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ หมายถึงการสอนโดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเรื่องที่สนใจ ซึ่งอาศัยแรงจูงใจจากผู้เรียนและประสบการณ์จากสิ่งที่มีพื้นฐานความรู้มาก่อน ซึ่งมีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ ขั้นสำรวจความสนใจของผู้เรียน ขั้นสอน ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุปเพื่อสร้างความรู้ใหม่ โดยที่ผู้เรียนยังอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานในการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ หมายถึง ทฤษฎีการ

สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะอาศัยประสบการณ์เดิมและแรงจูงใจภายในตนเองเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ การสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคล โดยไม่รู้ตัว ความรู้อาจได้มาจากประสบการณ์ตรงของตนเองและบางเรื่องได้มาจากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น ซึ่งการแปลความหมายของความรู้ที่ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละบุคคล เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.3 ขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

Driver and Bell (1986) เสนอขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ดังนี้

1. ขั้นนำ (Orientation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายและแรงจูงใจในการเรียนรู้สิ่งนั้น
2. ขั้นล้วงความคิด (Elicitation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ ขั้นนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา หรือเกิดภาวะไม่สมดุล
3. ขั้นปรับเปลี่ยนแนวความคิด (Restructuring ideas) ขั้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย
 - 3.1 ทำความกระจ่างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Clarification and exchange of ideas) เนื่องจากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจดีขึ้นต้องมีการพิจารณาความแตกต่างและความขัดแย้ง ระหว่างความคิดของตนเองกับผู้อื่น
 - 3.2 สร้างความคิดใหม่ (Construction of new ideas) ซึ่งได้จากการอภิปรายและสาธิต โดยผู้เรียนจะเห็นวิธีการหลากหลายในการตีความปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ แล้วกำหนดความคิดขึ้นมาใหม่
 - 3.3 ประเมินความคิดใหม่ (Evaluation of new ideas) ซึ่งได้จากการทดลองหรือการคิดอย่างลึกซึ้ง และหลักฐานที่ได้จากการทดลองสามารถสนับสนุนแนวคิดใหม่ได้มากกว่า
4. ขั้นนำความคิดไปใช้ (Application of ideas) ขั้นนี้มีการใช้แนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่จากขั้นที่ 3 และสามารถนำไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกันได้
5. ขั้นทบทวน (Review) เป็นขั้นสรุปเปรียบเทียบความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้

Saunders (1992) ได้เสนอการนำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และสรุปเป็นขั้นตอนซึ่งประกอบด้วย

1. การลงมือปฏิบัติการ (Hand on, Investigation Labs) เป็นการเปิดโอกาสให้

ผู้เรียนรู้มีประสบการณ์โดยตรง หรืออ่านเอกสารเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้นๆ

2. การมีส่วนร่วมในการใช้ความคิด (Active Cognitive Involvement) เป็นการ จัดสภาพห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดด้วยตนเอง กิจกรรมที่เน้นความคิด ได้แก่ การคิดแบบ ออกเสียง (Thinking out Loud) การกำหนดสมมติฐานที่หลากหลาย และการเลือกสมมติฐานที่เป็นไปได้

3. การทำงานกลุ่ม (Group Work) การจัดให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มจะช่วย กิจกรรมทางความคิดในระดับสูงของสมาชิกในกลุ่มได้มากกว่าการฟังบรรยาย ซึ่งทำให้มีโอกาส เกิดการปรับโครงสร้างทางสติปัญญาได้

4. การประเมินผลระดับสูง (Higher-Level Assessment) เป็นการประเมินที่เน้น กิจกรรมการคิดระดับสูง จัดเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการ เรียนรู้อย่างมีความหมายด้วยตนเองมากขึ้น

Ellis and Maxwell (1995) อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอน สตรัคติวิสต์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนอยู่ในบทเรียน (Engage the Learner) โดยการตั้งคำถามให้ ผู้เรียนรู้สนใจ เป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับสิ่งที่เรียน

2. ให้ผู้เรียนสำรวจมโนทัศน์ (Explore the Concept) สังเกต สำรวจ ร่วมกัน ค้นหาค้นหาหรือปรากฏการณ์

3. ให้ผู้เรียนอธิบายมโนทัศน์ (Explain the Concept) เป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อ จัดให้เข้ากับความรู้เดิม และอธิบายด้วยคำพูดของตนเอง

4. ให้ผู้เรียนขยายความมโนทัศน์ (Elaborate on the Concept) ผู้สอนทำการจัด สถานการณ์ให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อให้ความรู้ที่มีความหมายกับผู้เรียน

5. ประเมินความเข้าใจมโนทัศน์ของผู้เรียน (Evaluate Students Understanding of The Concept) เป็นการตรวจสอบความคิดที่เปลี่ยนไป เช่น การแก้ปัญหา ทักษะทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นปฐมนิเทศ คือ ผู้สอนให้โอกาสผู้เรียนสร้างจุดหมายและแรงดลใจในการ เรียนรู้ในเนื้อหาที่กำหนด

2. ขั้นทำความเข้าใจ คือ ผู้สอนให้ผู้เรียนปรับแนวคิดปัจจุบันหรือบรรยายความ เข้าใจของตนเองในหัวข้อที่กำลังเรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนอาจจะมีแบบจำลองทางความคิดรวบ ยอดที่อาจจะไม่สมบูรณ์ในตอนแรกที่เริ่มเรียน โดยผู้เรียนอาจจะทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น อภิปรายกลุ่มเล็ก เขียนผังความคิด การเขียนสรุปความคิด เป็นต้น

3. จัดโครงสร้างแนวคิดใหม่ โดยขั้นตอนนี้อธิบายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งประกอบด้วย

- การช่วยผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจใหม่ ผู้สอนช่วยผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดใหม่ หรือการสร้างความคิดรวบยอดของตนเอง โดยผู้สอนต้องรับผิดชอบและที่สำคัญคือ การวินิจฉัยความเข้าใจผิดของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้โดยการสัมภาษณ์ ชักถามผู้เรียนโดยตรง เพื่อค้นหาแบบจำลองทางความคิดรวบยอดที่ไม่สมบูรณ์และสร้างแบบจำลองที่สมบูรณ์ขึ้นมาใหม่

- การเขียนแผนผังความคิดรวบยอด เป็นรูปแบบโครงสร้างทางความคิดของผู้เรียน

- การตรวจสอบความเข้าใจ หลังจากช่วยผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดใหม่ขึ้นด้วยตนเองแล้ว ยังต้องมีการตรวจสอบว่าผู้เรียนเข้าใจหรือไม่

4. ชี้นำแนวคิดไปใช้ โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำแนวคิดของตนที่สร้างขึ้นไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลายทั้งที่คุ้นเคย และแปลกใหม่

5. ชี้นทบทวนหรือเปรียบเทียบความรู้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองว่าได้เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนการเรียนรู้หรือไม่ โดยอาจจะเขียนหรือวาดภาพเปรียบเทียบระหว่างความคิดก่อนเริ่มเรียนรู้ในบทเรียนนั้น กับความคิดตอนสิ้นสุดการเรียนรู้ในบทเรียนนั้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเอง โดยเริ่มต้นจากแรงจูงใจหรือความสนใจของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ต้องใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองและการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น เมื่อความรู้ใหม่เกิดขึ้นแล้วผู้สอนจะมีการตรวจสอบความรู้ใหม่ เมื่อเกิดความเข้าใจชัดเจนและพอใจกับความรู้ใหม่นั้นแล้ว ผู้เรียนจึงนำความรู้ไปใช้ได้หรือเป็นแนวทางในการใช้ความรู้ใหม่นั้น และต้องมีการสรุปเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นกับความคิดเมื่อสิ้นสุดบทเรียนเพื่อช่วยผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายด้วยตนเองมากขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) เป็นหลักในการดำเนินการจัดกิจกรรม เนื่องจากทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีผลสอดคล้องและสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์อย่างครบถ้วนและเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ตามพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน และเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นผู้วิจัยได้สรุปเป็นขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ในการวิจัยครั้งนี้ได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้ของเด็ก โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่เด็กรู้มาก่อน

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กวัยก่อนเรียน

3.1 พัฒนาการด้านอารมณ์

วัยก่อนเรียนหรือปฐมวัย (Preschool age) เป็นวัยที่มีอายุ 3-6 ปี จะมีพัฒนาการด้านร่างกายช้าลงกว่าช่วง 2 ปีแรก แต่จะมีพัฒนาการด้านสติปัญญาอย่างรวดเร็ว ทั้งความสามารถในการใช้ภาษาและการเรียนรู้ต่าง ๆ (ทิพย์ภา เชษฐัฐชาวลิต, 2543) วัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองแต่ยังไม่สมบูรณ์ (Lefrancois, 2001) ทำให้เด็กวัยก่อนเรียนมักเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดและโกรธง่าย โมโหร้ายโดยไม่มีเหตุผล เป็นวัยที่ชอบปฏิเสธ อย่างไรก็ตามอารมณ์ของเด็กวัยนี้สามารถพัฒนาเพิ่มมากขึ้น มีลักษณะที่ซับซ้อน และมีความอดทนมากขึ้น เด็กแต่ละคนมีอารมณ์ที่ไม่เหมือนกันอาจเนื่องจากภาวะสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการเลี้ยงดูที่ต่างกัน เด็กวัยก่อนเรียนจะพัฒนาอารมณ์จากความต้องการของตนเอง การแสดงออกทางอารมณ์จะรุนแรงและเด่นชัด อารมณ์อาละวาดยังมีอยู่ได้เมื่อถูกขัดใจ โกรธ เหน็ดเหนื่อยหรือง่วงนอน อารมณ์ของเด็กเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เพราะเด็กวัยนี้มีความสนใจระยะสั้น เมื่อมีสิ่งที่น่าสนใจเกิดขึ้นใหม่ก็จะเปลี่ยนอารมณ์ไปได้ นอกจากนี้วัยนี้ยังใช้ภาษาบอกถึงความรู้สึก (ลดาวัลย์ ประธิปชัยกูร, 2546; Lefrancois, 2001; Reynolds, 2002) และจากพัฒนาการทางสติปัญญาที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กวัยนี้สามารถมองเห็นอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองได้ดีขึ้น แต่ยังคงขาดประสบการณ์ในการแยกแยะความจริงต่างๆ ทำให้มีความคิดความเข้าใจที่ไม่สมเหตุผล มีการสร้างจินตนาการ มีความคิดฝัน สร้างมโนภาพขึ้นในใจในเรื่องต่างๆมากที่สุด ทำให้แปลความหมายในเรื่องต่างๆผิดจากความเป็นจริงหรือเกินความจริงจึงทำให้เกิดความหวาดกลัว ความวิตกกังวล (Wong et al., 1999) ลักษณะอารมณ์ที่เห็นได้ชัดของเด็กวัยนี้ มีดังนี้ (ทิพย์ภา เชษฐัฐชาวลิต, 2543)

- อารมณ์รัก จะชอบหรือรักบุคคลที่ให้ของเล่น เป็นเพื่อนเล่น หรือตามใจและตอบสนองในสิ่งที่เขาต้องการ อาจแสดงอารมณ์รักด้วยการกอดรัด จูบ และรู้สึกภาคภูมิใจในบิดามารดา คุณครูมาก

- อารมณ์อยากรู้อยากเห็น อายุ 2-3 ขวบ จะซักถามเก่งเกือบตลอดเวลาจะถามมากที่สุดเมื่ออายุ 6 ขวบ เพราะการสำรวจอย่างเดียวจะไม่ได้คำตอบตามที่ต้องการ จึงต้องการ

คำตอบที่ชัดเจน เข้าใจได้มากขึ้น หากผู้ใหญ่ไม่ตอบหรือไม่ตอบสนองในสิ่งที่เขาต้องการจะทำให้เด็กอยากรู้ อยากเห็นน้อยลงกว่าเด็กในวัยเดียวกัน

- อารมณ์กลัว จะมีอารมณ์กลัวมากกว่าวัยทารกหรือเด็กโต มักกลัวในสิ่งที่จินตนาการไปเอง เช่น กลัวความมืด กลัวผี กลัวเสียงดัง เป็นต้น และมักเลียนแบบความกลัวจากผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ เช่น กลัวแมงมุม กลัวฟ้าร้อง เหมือนมารดา เป็นต้น

- อารมณ์โกรธ ในวัยนี้จะมีเหตุการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์โกรธได้บ่อย เช่น ถูกแย่งของเล่น ถูกรังแก หรือประสบความล้มเหลวในสิ่งที่ตนต้องการกระทำ จะแสดงอารมณ์โกรธด้วยการร้องไห้ ร้องกรี๊ด กระแทกเท้า เตะ กระแทก เป็นต้น

- อารมณ์อิจฉา เป็นอารมณ์ที่เกิดได้บ่อยเช่นกัน จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมีความรู้สึกว่าตนด้อยกว่าผู้อื่น หรือกำลังสูญเสียสิ่งที่เป็นของตนไปให้แก่ผู้อื่น เพราะวัยนี้ยังต้องการความสนใจเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากมารดา ยังไม่เข้าใจเหตุผลต่าง ๆ ดีพอและยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กอาจแสดงอารมณ์อิจฉาออกมาโดยเปิดเผย หรือไม่ก็แสดงออกโดยการดื้อดึง อารมณ์ไม่ดี โมโหง่าย ก้าวร้าว ปัสสาวะรดที่นอน พฤติกรรมถดถอย งอแง ร้องไห้ง่าย เป็นต้น

- อารมณ์สนุกสนาน เด็กจะรู้สึกชอบในความสำเร็จ เมื่อประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การแสดงท่าทางตลก ท่าที่แปลก ๆ หรือการเลียนแบบล้อเลียน บุคคลสัตว์ชนิดต่าง ๆ โดยเด็กจะแสดงท่าที่ ปอบมือ กระโดด หัวเราะ ส่งเสียงดัง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กที่เกิดขึ้นในระยะต้นของวัยเด็กจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้สึกที่มั่นคง เด็กวัยนี้จะสามารถสร้างความผูกพันกับบุคคลอื่น ๆ ได้ เช่น เพื่อนสนิท ผู้เลี้ยงดู ทั้งนี้เพื่อว่าเขาจะได้พัฒนาความรู้สึกปลอดภัยทางอารมณ์ ความรู้สึกที่มั่นคงของเด็กจะช่วยให้เขามีความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจ และสามารถเผชิญกับประสบการณ์ใหม่ด้วยความเต็มใจ

3.2 พัฒนาการด้านสังคม

ในช่วงวัย 3-5 ปี เด็กจะเริ่มเข้าใจความรู้สึก และความเข้าใจของผู้อื่น และเริ่มเรียนรู้พฤติกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม (Farver and Branstetter, 1994 อ้างถึงใน กรมสุขภาพจิต, 2546) นอกจากนี้วัยนี้จะมีพัฒนาการด้านสังคมอย่างรวดเร็ว มีการเล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่นทั้งเด็กหญิงและชาย มีความคิดที่เป็นอิสระ รู้ว่าบุคคลมีอิสระแก่กัน จะเล่นตามกฎเกณฑ์ได้ไม่นานจะแตกกลุ่มง่าย จะสังเกตเห็นว่าเด็กวัยนี้จะชอบจ้องมองเด็กอื่น ๆ และพยายามที่จะเข้ามาใกล้ชิดเพื่อขอเล่นด้วย แต่ลักษณะการเล่นจะมีทั้งต่างคนต่างเล่นโดยนั่งอยู่ใกล้ ๆ กัน (Parallel play) ต่อมาจะพัฒนาเป็นการเล่นเกี่ยวเนื่องกัน (Associative play) คือการเล่นที่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ทุกคนเป็นสมาชิก และเล่นร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการเล่น ฉะนั้นเด็กจะพยายาม

ปรับตัว หรือแสดงพฤติกรรมให้กลุ่มยอมรับ เช่น รู้จักแบ่งของเล่น เล่นตามเพื่อน และให้เพื่อนเล่นตามตนเอง ในช่วงเวลานี้ วัยนี้จะชอบการเล่นสมมุติ (Imagination play) เช่น เล่นเป็นพ่อแม่-ลูก เล่นเป็นครู-นักเรียน และสนุกกับการไปรวมกลุ่มกันที่บ้านใดบ้านหนึ่ง เพื่อเล่นหรือดูโทรทัศน์ร่วมกัน จะเรียนรู้การปรับตัวให้เหมาะสมกับบทบาทของตน ตระหนักในความแตกต่างระหว่างเพศ (Sexual role and Sexual identity) พยายามเรียนรู้ทักษะที่ต้องใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งวัยผู้ใหญ่และวัยเด็ก โดยการติดตามพ่อแม่ไปในงานสังคมต่าง ๆ ไปเยี่ยมญาติ เพื่อนบ้าน เรียนรู้การรอคอย การป้องกันตนเองจากภัยต่าง ๆ รู้จักระวังคนแปลกหน้า และเรียนรู้กิริยามารยาทในการทักทายผู้มีอายุมากกว่า พยายามทำตัวให้ถูกใจพ่อแม่อาสาช่วยงานพ่อแม่ และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น ส่วนใหญ่จะช่วยเหลือตนเองในเรื่องกิจวัตรประจำวัน อาบน้ำ ทาแป้ง หวีผมรัดผม แปรงฟัน ตัดเล็บ สวม-ถอดเสื้อผ้า กางเกง และกระโปรงได้ ตัดกระดาษ รูดชิป ทำอาหารทานเอง จัดอาหารใส่จาน หาน้ำดื่มได้ ล้างจาน ล้างช้อน-แก้วน้ำได้ ไปซื้อของให้ผู้ใหญ่ เล่นเครื่องเล่นเทพเปิดหรือปิด พัดลม วิทยุ โทรทัศน์ได้ โดยเด็กมีวิธีการเรียนรู้จากการสังเกตแล้วลงมือกระทำ กล่าวคือในตอนแรกผู้ใหญ่จะช่วยเหลือเด็กก่อน และปล่อยให้เด็กสังเกตด้วยตนเอง ต่อมาผู้ใหญ่จะลองให้เด็กทำ เมื่อเด็กทำได้ก็จะปล่อยให้เด็กทำด้วยตนเอง (ทิพย์ภา เศรษฐ์ชาวลิต, 2543)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการด้านสังคมของเด็กวัยนี้เริ่มตั้งแต่เด็กเรียนรู้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเริ่มมีความสามารถในการมีส่วนร่วมในกลุ่มเป็นระยะเวลายาวๆได้ การพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กวัยนี้จะเกิดจากการเล่น การรับประทานอาหาร การวาดภาพ และการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเพื่อน

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย นอกจากสามารถส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโตแล้ว ยังสามารถตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กได้ รวมทั้งนำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิตแบบผู้ใหญ่ที่จะแสดงถึงความเป็นตัวเอง กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการจึงไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะการเล่นแต่รวมถึงกิจกรรมที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันร่วมกับการเล่น เนื่องจากการเล่นเป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจ เด็กจะรับความสนุกสนาน ความพอใจ เกิดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับกิจกรรมที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่จะนำเด็กไปสู่การปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างเหมาะสม โดยกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม ได้แก่ การดูรูปภาพ การฟังนิทาน การเล่นดนตรี การเป่าฟองสบู่ การเล่นในสนามเด็กเล่น การเล่นน้ำในอ่าง เป็นต้น (แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร, 2544; Wong et al., 2001) นอกจากนี้งานศิลปะ เช่น การวาดรูป งานฝีมือ งานปั้น การเล่น

ดนตรี วรรณกรรม นิทาน การละคร สามารถเป็นสื่อกลางในการพัฒนาความรู้ (Academic) และอารมณ์ (Feeling) ไปพร้อมๆ กัน และเป็นกิจกรรมที่จะทำให้เด็กเกิดความสุขและความสุข ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การใช้นิทาน การแสดงละคร การวาดรูปจึงเป็นหลักสำคัญในการออกแบบกิจกรรมพัฒนา EQ สำหรับเด็ก เพราะจะเป็นการสร้างประสบการณ์ที่หล่อหลอมและซึมซับเข้าไปในความรู้สึกโดยเด็กไม่รู้ตัว (พดุงศักดิ์ คชสำโรง, 2542; อริยะ สุพรรณเกษัช, 2545; กรมสุขภาพจิต, 2546; เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป, 2548) และการพูดคุยกันหลังจบกิจกรรมที่เป็นการกระทำ (Action) เช่น การเล่นเกม งานศิลปะ จะเป็นการฝึกคิดหาเหตุผล ฝึกพูดถ่ายทอดความรู้สึกและข้อคิดเห็นของเด็กแต่ละคน เป็นการพัฒนาปัญญา (Wisdom) และการรู้จัก “คิดเป็น” (กรมสุขภาพจิต, 2546)

กรมวิชาการ (2546) ได้กล่าวสรุปถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญา และพัฒนาการทางอารมณ์ มีดังนี้

1. วัสดุอุปกรณ์มีความน่าสนใจ และการได้จับต้อง สัมผัสกระทำกับสื่อ วัสดุ เครื่องเล่น
2. เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ
3. การให้เด็กมีโอกาสที่จะบอกเล่า รายงานถึงสิ่งที่ต้องการทำ และทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเพื่อน และผู้ดูแล
4. การให้เด็กได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากพี่เลี้ยงเด็ก หรือผู้ดูแลเด็ก โดยการใช้เทคนิคกระบวนการหลากหลายเพื่อสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรม

กรมสุขภาพจิต (2547) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา EQ นั้นควรเน้นการจัดกิจกรรมที่ฝึกคิดแก้ปัญหา เน้นไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Learning) เพราะจะทำให้เด็กเกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนทัศนะต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นจะมีพื้นฐานสำคัญคือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ

1. ประสบการณ์ (Experience) คือ การนำประสบการณ์เดิมของตนพัฒนาเป็นองค์ความรู้
2. การสะท้อนความคิดและถกเถียง (Reflex and Discussion) คือการได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง
3. เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) คือ การเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจช่วยกันแต่งเติมให้สมบูรณ์หรือสานต่อความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด
4. การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment and Application) คือ การ

เรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของสมาชิกเอง

Goldman และคณะ (2003) กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา EQ ด้วยตนเองนั้น ต้องมีผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเปรียบเทียบกับความเป็นจริง รวมไปถึงการปรับเปลี่ยน และการประเมินสุดท้ายที่ทำให้เราเข้าใจในสิ่งที่เรากำลังเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Matthews (2006) ที่กล่าวว่า EQ สามารถพัฒนาได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์นี้จะช่วยลดปัญหาพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม โดยใช้กลุ่มเพื่อนมาควบคุมพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน ให้มีกระบวนการกำกับตนเอง (Self-regulation) เพิ่มมากขึ้น และสามารถเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วน Limbic system ซึ่งจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดต้องเกิดจากการโน้มน้าวจิตใจ หรือสร้างแรงจูงใจที่ดีของผู้เรียนเป็นหลัก มีการฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และให้ข้อมูลย้อนกลับหรือมีการประเมินผลย้อนกลับด้วยตนเอง (Goldman et al., 2003; Weare and Gray, 2003 cited in Matthews, 2006) ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้ภายในส่วน Neocortex ที่ควบคุมการรับรู้ด้านการวิเคราะห์และความสามารถทางเทคนิค ซึ่งเป็นส่วนที่เข้าใจแนวคิดและตรรกะ โดยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการอ่านหนังสือ (Goldman et al., 2003; Matthews, 2006) โดยหลักการเรียนรู้ใน Limbic system ที่ทำให้เกิด EQ ดังกล่าวนี้นี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากกระบวนการทางสติปัญญา ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ มีการสร้างแรงจูงใจและอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นพื้นฐาน เด็กเป็นผู้ทดลองลงมือปฏิบัติจริงจากสถานการณ์ทางสังคม มุ่งเน้นการสร้างความรู้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็น มากกว่าการรับความรู้ ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดในตัวเด็กเอง (พจนี ศิริวรรณ, 2547; Selley, 1999; Woolfolk, 2004) ดังนั้นจึงสรุปว่าการจัดกิจกรรมด้วยการใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีแนวโน้มที่สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมองในส่วนอารมณ์ หรือ EQ ได้ และเนื่องจากการศึกษาพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนพบว่า เด็กจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผ่านกิจกรรมที่มีการใช้วัตถุหรือรูปภาพน่าสนใจ นิทาน ดนตรี การแสดงละคร กิจกรรมศิลปะแทรกเข้าไปในกิจกรรม นอกจากนี้ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ยังสอดคล้องกับหลักการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา EQ ที่มีการเน้นกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ท้าทาย มีการสื่อสารระหว่างกันและกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อจะนำไปสู่การเกิดทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมได้ ร่วมกับในกิจกรรมแต่ละครั้งประกอบด้วย การติดต่อสื่อสาร การฟัง การพูดคุยกัน

และความร่วมมือกันในกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนา EQ (Goldman et al., 2003; Matthews, 2006)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการ ความสนใจและความต้องการของเด็ก ร่วมกับหลักการ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา EQ ดังกล่าว ขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์นี้จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับการพัฒนา EQ ที่ผู้วิจัยได้นำมา ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนา EQ ในเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันในครั้งนี้

5. บทบาทพยาบาลและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยง เด็กกลางวันกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

5.1 บทบาทพยาบาล

การสร้างเสริมสุขภาพ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ให้แก่เด็กวัยก่อนเรียนเพื่อให้เด็กได้มีสุขภาพที่ดีตามศักยภาพของตน มีพัฒนาการที่สมวัยทั้ง ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ถือเป็นบทบาทหน้าที่เชิงรุกที่สำคัญของพยาบาล (ลดาวลัย ประทีปชัยกูร, 2545; Fawcett, 1995; Reynolds, 2002) บทบาทพยาบาลเชิงรุกในการพัฒนา EQ ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน มีดังนี้

5.1.1 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Role Model)

พยาบาลสามารถเป็นต้นแบบทางอารมณ์ (Emotional Model) เป็นผู้ฝึกหัดทาง อารมณ์ (Emotional Mentors) ให้กับเด็กวัยก่อนเรียนได้ โดยพยาบาลเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทาง อารมณ์ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็กได้ โดยพัฒนาการของเด็กวัยนี้จะเรียนรู้จากผู้ใหญ่ที่ตน รักโดยการเอาอย่าง เด็กจะคอยสังเกตและซึมซับสิ่งรอบตัวไว้เป็นคุณสมบัติของตนเอง (นงพะงา ลิ้มสุวรรณ, 2544) ดังนั้นพยาบาลผู้ที่มีบุคลิกภาพที่มั่นคงทางอารมณ์ มีการแสดงออกของ อารมณ์ที่เหมาะสม จะสามารถทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบจนเกิดการพัฒนาอารมณ์ และ พฤติกรรมที่เหมาะสมได้

5.1.2 ด้านการเป็นผู้ให้การดูแล (Caregiver)

นอกจากให้การดูแลสุขภาพเด็กเมื่อเจ็บป่วยทางกายแล้ว พยาบาลยังมี บทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาทางสุขภาพจิตในกลุ่มเด็กวัยก่อนเรียนและวัยอื่นๆในสถานรับ เลี้ยงเด็กที่มีภาวะเสี่ยงซึ่งเกิดจากการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม บิดามารดาไม่พร้อมในการปฏิบัติ หน้าที่ดูแลหรือจากภาวะความเจ็บป่วยทางกาย (อรพรรณ ลีอนุญธวัชชัย, 2549) โดยใช้ความรู้ ทางทฤษฎีและข้อมูลทางด้านการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมกระตุ้นพัฒนาการ

ทางด้านอารมณ์และให้การดูแลเด็กตามขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล (Nursing process) เพื่อค้นหาข้อมูลที่บ่งชี้ถึงปัญหาทางด้านอารมณ์ของเด็ก วินิจฉัยปัญหา วางแผนและให้การพยาบาลที่คำนึงถึงความต้องการของเด็กและครอบครัวเป็นหลัก ตลอดจนประเมินประสิทธิผลของการปฏิบัติการพยาบาลอย่างต่อเนื่องได้

5.1.3 ด้านการเป็นผู้ให้ความรู้ (Health educator)

พยาบาลมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสร้างความเข้าใจในการพัฒนาสถานรับเลี้ยงเด็กให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งเป้าหมายแรกของหลักการพัฒนานี้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการเด็กและครอบครัวอย่างเหมาะสม (กรมอนามัย, 2548; ปิยรัตน์ ชูมี และคณะ, 2550; Gross and Grady, 2002) ซึ่งพยาบาลยังเป็นผู้มีความสามารถในการบูรณาการทฤษฎีพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนและวัยอื่นๆ ในสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยการใช้หลักฐานอ้างอิง ผลการวิจัย ทฤษฎีการพยาบาลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางจิตวิทยา มาประกอบในการให้ความรู้ในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ควบคู่กัน แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคลากรทุกระดับในสถานรับเลี้ยงเด็ก ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู และพี่เลี้ยงเด็ก นอกจากนี้ยังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยเน้นที่ปัญหาและความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็กและครอบครัวเป็นสำคัญ

5.1.4 ด้านการเป็นผู้ประสานงาน (Collaborator)

พยาบาลมีบทบาทในการประสานงานกับทีม โดยประสานงานในฐานะผู้แทน (Advocator) ด้านสุขภาพ รวมถึงปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กและครอบครัว โดยใช้ทักษะที่จำเป็นในการประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานรับเลี้ยงเด็ก เช่น ผู้อำนวยการ ครู พี่เลี้ยงเด็ก นักโภชนาการ เป็นต้น โดยใช้ทักษะการสื่อสาร ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และทักษะในการเจรจา เป็นต้น เพื่อนำมาสู่บทบาทในการปรับปรุงหรือวางนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ให้กับเด็กในกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงซึ่งในทางปฏิบัติผู้ที่ทำหน้าที่ด้านการป้องกันปัญหาทางจิตเวชเด็กมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับผู้วางนโยบายการแพทย์และสุขภาพจิต แพทย์ทั่วไป พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข กุมารแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู และบุคลากรทุกสายอาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัว (อลิสรา วัชรสินธุ, 2546) และคุณภาพของการดูแลเด็กแบบองค์รวม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานกันกับบุคลากรในทีมสหสาขา บุคลากรในทีมสุขภาพ หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังกล่าว เพื่อนำความเชี่ยวชาญของแต่ละฝ่ายมาเสริมประโยชน์ในการจัดการการดูแล (วีณา จีระแพทย์, 2549) เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กสูงสุดอย่างแท้จริง

5.1.5 ด้านการเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Counselor)

พัฒนากิจการเป็นบิดามารดาต้องเปลี่ยนแปลงไปตามวัยของเด็กซึ่งในแต่ละวัย

ของเด็กย่อมมีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมที่อาจจะเกิดขึ้น ถ้าพ่อแม่มีสภาพจิตใจไม่มั่นคง แก้ไขปัญหาไม่เหมาะสม ปรับตัวเพื่อเผชิญสถานการณ์ไม่ได้ การปรึกษา การประคับประคอง และให้กำลังใจแก่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก จึงเป็นบทบาทสำคัญที่จะทำให้ครอบครัวสามารถเผชิญสถานการณ์ และแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งการให้คำปรึกษา ต้องตระหนักว่าแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกันจึงต้องมีทักษะในการให้คำปรึกษา และเป็นผู้รับฟังที่ดี นอกจากนี้ อาจให้คำปรึกษากับบุคลากรในทีมสหสาขาวิชาชีพเกี่ยวกับการดูแลเด็กเพื่อกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้ดูแลเด็กในการเสริมสร้าง EQ ในสถานรับเลี้ยงเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.6 บทบาทด้านการวิจัย (Researcher)

พยาบาลสามารถพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กได้ โดยพยาบาลจะต้องมีความสามารถในการทำวิจัย ร่วมสนับสนุนการทำวิจัยของบุคลากรทีมสุขภาพ หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และนักศึกษา รวมถึงสามารถประยุกต์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนา EQ โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based) ร่วมกับความรู้ความชำนาญของตนเองเป็นฐานในการพัฒนาโปรแกรม เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่และเป็นแนวทางแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริม EQ ของเด็กวัยก่อนเรียน และวัยอื่นๆ ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ที่บ้าน และโรงเรียนได้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาและวิจัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ และส่งผลให้เด็กวัยก่อนเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพและทักษะทางอารมณ์ที่ดี และปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข รวมถึงเพื่อยืนยันถึงผลลัพธ์ของการพยาบาลที่คาดหวังไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพของเด็ก ครอบครัว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกฝ่าย

5.2 บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือผู้ดูแลเด็ก ที่มีหน้าที่สำคัญในการดูแลเด็กให้มีพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ที่เหมาะสม ได้แก่ ครู หรือ พี่เลี้ยงเด็ก ซึ่งมีบทบาทดังนี้ (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2542; Click, 1981; Wong, 1986)

5.2.1 บทบาทในฐานะที่เป็นแบบอย่างของเด็ก

เนื่องจากเด็กสามารถเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ดังนั้นผู้ดูแลเด็กจึงควรมีบุคลิกภาพเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้เสียง การใช้ภาษา การฝึกการมีระเบียบ ความสะอาด การประหยัด และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักโดยเสมอกัน

5.2.2 บทบาทในการสร้างเสริมโภชนาการ

จัดทำอาหารว่างและอาหารกลางวันโดยร่วมมือกับผู้ปกครอง และดูแลเรื่องการรับประทานอาหารของเด็ก รวมถึงการประเมินสภาพโภชนาการเป็นระยะร่วมกับผู้ปกครอง ในการศึกษาโภชนาการของเด็ก

5.2.3 บทบาทในการสร้างเสริมบุคลิกภาพและการสร้างสรรค์เด็ก

มีการตั้งใจฟังเวลาเด็กพูด สนใจต่อคำถามของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กอยากรู้ อยากเห็น ชมเชยแสดงความชื่นชมในผลงานของเด็ก เคารพในความแตกต่างของเด็ก ไม่เปรียบเทียบเด็ก ให้โอกาสเด็กเล่นและทำกิจกรรมด้วยตนเองอย่างอิสระและสร้างสรรค์ สามารถวางแผนและดำเนินการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เหมาะสม มีความสามารถในการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม และสามารถวัดและประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

5.2.4 บทบาทในการส่งเสริมนิสัยส่วนตัวของเด็ก

ฝึกให้เด็กมีนิสัยส่วนตัวในกิจวัตรอย่างเป็นระเบียบ เช่น การขับถ่าย การรักษาความสะอาด การเล่น หรือการเรียน ฝึกให้เด็กเล่นเป็นกลุ่มมีกติกา ฝึกให้รู้จักการแบ่งปัน ฝึกให้สามารถเล่นตามลำพังได้ ฝึกให้เด็กเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของผู้อื่น ฝึกให้เด็กช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับอารมณ์ของเด็ก ให้เด็กแสดงความโกรธหรือปฏิเสธ ไม่บังคับให้เด็กยอมรับ เพราะจะทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองได้

เนื่องจากการส่งเสริม EQ หรือ พัฒนาการทางอารมณ์แบบยั่งยืนนั้น ควรเกิดจากความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กของสถานรับเลี้ยงเด็กทุกฝ่าย ซึ่งเกิดจากการตระหนักรู้ในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ต้องตระหนักรู้ในความสำคัญของการพัฒนาเด็กที่ถูกต้องเหมาะสม ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ตลอดจนปัจจัยเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเด็ก และร่วมกันพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ถูกต้องเหมาะสม

6. โปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ของคุณพจนี ศิริวรรณ (2547) ที่ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่ม

ควบคุม 12 คน กลุ่มควบคุมเข้าเรียนตามปกติในชั้น และกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา ขั้นที่ 3 ขยายความรู้ของเด็ก โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้รู้มาก่อน ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน และขั้นที่ 5 สรุปและทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ มีการกำหนดเนื้อหาในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งตามองค์ประกอบของ EQ เด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต (2546) ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมี EQ สูงกว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยผู้วิจัยเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน เกิดการพัฒนา EQ กระบวนการจัดกิจกรรมได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น และกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข (กรมสุขภาพจิต, 2546) รูปแบบและสื่อที่ใช้ในโปรแกรมได้จากการทบทวนวรรณกรรมพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กวัยก่อนเรียน ได้แก่ การใช้การดูวัตถุหรือรูปภาพ น่าสนใจ หุ่นมือ นิทานที่แสดงเป็นภาพเคลื่อนไหว เสียงดนตรี การแสดงตามบทบาท กิจกรรมศิลปะแทรกเข้าไปในกระบวนการจัดกิจกรรมทั้ง 5 ขั้นตอน เนื่องจากเด็กจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (พดุงศักดิ์ คชสำโรง, 2542; แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร, 2544; อริยะ สุพรรณเกษัช, 2545; กรมวิชาการ, 2546; กรมสุขภาพจิต, 2547; เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป, 2548; Wong et al., 2001) นอกจากนี้รูปแบบการจัดกิจกรรมประกอบด้วยทำให้ความรู้เป็นกลุ่มใหญ่ และแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เน้นการกระตุ้นหรือสนับสนุน และช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการชมเชยในผลงานหรือพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกได้อย่างเหมาะสมจากผู้วิจัย หรือพี่เลี้ยงเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก (Vygotsky, 1978) และการรู้จักคุณค่าแห่งตนเอง รวมถึงทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองยิ่งขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2548)

ในการจัดกิจกรรม มีการจัดทั้งสิ้น 20 ครั้ง สัปดาห์ละ 5 วัน รวม 4 สัปดาห์ ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เริ่มวันที่ 1-30 กรกฎาคม (ยกเว้นวันหยุดราชการ) เวลา 10.00-10.50 น. แผนการจัดกิจกรรมนี้ประกอบด้วย 9 กิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา EQ เด็กวัยก่อน

เรียนครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ผู้วิจัยทำกิจกรรมที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรมจะเริ่มทำกิจกรรมที่ 1 ซ้ำ จนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ จนครบ 20 ครั้ง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ และแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

นิรดา อุดลยพิเชฐฐ์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาเชาว์อารมณ์ที่มีต่อระดับเชาว์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 39 คน นักศึกษาทุกคนได้รับการทดลองเชาว์อารมณ์ก่อนการทดลอง แล้วจำแนกเป็นระดับเชาว์อารมณ์สูง ปานกลาง และต่ำ หลังจากนั้น กลุ่มตัวอย่างได้เข้าโปรแกรมพัฒนาเชาว์อารมณ์แบบกิจกรรมกลุ่ม 12 โปรแกรม โปรแกรมละ 50 นาที รูปแบบการวิจัยมีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักศึกษาที่มีระดับเชาว์อารมณ์ปานกลางและต่ำ มีระดับเชาว์อารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

กิตติพร เอื้อวิศกุล (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนา EQ ของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านมิตรภาพ เป็นการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest กลุ่มทดลองเป็นเด็กกำพร้าที่มีอายุระหว่าง 12-17 ปี ในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านมิตรภาพ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมิน EQ ของกรมสุขภาพจิตสำหรับวัยรุ่น (อายุ 12-17 ปี) และโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนา EQ ผลการวิจัยพบว่า เด็กกำพร้ามี EQ โดยรวมเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านนั้น ด้านดี และด้านสุข มี EQ อยู่ในระดับมาก ด้านเก่งอยู่ในระดับปานกลาง หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดานุรัตน์ จันทะรส (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมในชั่วโมงโฮมรูมเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังการทำกิจกรรมกลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มในชั่วโมงโฮมรูมเพื่อพัฒนา EQ ของนักเรียนก่อนและหลังการใช้กิจกรรมกลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านดอยเต่า ปีการศึกษา 2548 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนา EQ จำนวน 10 กิจกรรม แบบประเมิน EQ ของกรมสุขภาพจิตสำหรับ

วัยรุ่น (อายุ 12-17 ปี) และแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียน ในการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มกับนักเรียน เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ ๆ ละ 2 กิจกรรม พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่ม EQ ของเด็กนักเรียนในด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุขเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชานาน กงสะเด็น (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องเชาว์อารมณ์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมโยคะอาสนะประกอบเสียงดนตรี เป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว ใช้แบบแผนการทดลองแบบ Time Series Design กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนฝายหินหนองทุ่มวิทยาสรรค์ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมโยคะอาสนะประกอบเสียงดนตรี จำนวน 5 แผน ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 20 นาที และแบบประเมิน EQ ของกรมสุขภาพจิตสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยเชาว์อารมณ์หลังการทดลองมีส่วนต่างสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งในด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

Liisa (2001) ศึกษาเรื่องผลของโปรแกรมการเสริมคุณค่าในครั้งแรกของการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Emotional Empathy) ของนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัย 3 มหาวิทยาลัย ณ ประเทศฟินแลนด์ จำนวนทั้งสิ้น 138 คน เป็นนักศึกษาที่เรียนสาขาวิทยาศาสตร์สังคม (Social science) จำนวน 41 คน นักศึกษาที่เรียนสาขาเศรษฐศาสตร์ จำนวน 46 คน และนักศึกษาที่เรียนสาขาเทคโนโลยี จำนวน 51 คน ระดับอายุเฉลี่ยคือ 25 ปี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนสาขาวิทยาศาสตร์สังคม (Social science) จะมีคะแนนเรื่องความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่านักศึกษาที่เรียนสาขาเศรษฐศาสตร์และนักศึกษาที่เรียนสาขาเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ชายเห็นคุณค่าและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในการพบกันครั้งแรกมากกว่าผู้หญิง

Cynthia (2002) ศึกษาเรื่องการรู้จักกำกับอารมณ์ของตนเอง (Self-regulation) ในเด็กเล็กผ่านทางการแสดงละครทางสังคมวิทยา (Sociodramatic) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการแสดงละครทางสังคมจะสามารถพัฒนาเรื่องการรู้จักกำกับอารมณ์ตนเองได้หรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กที่มีอายุ 3-4 ปี จำนวน 53 คน ที่อยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กภายในระยะ 2 วัน ณ เมือง Midwestern ผลการวิจัยพบว่า การแสดงละครทางสังคมวิทยาสามารถช่วยพัฒนาทักษะการแสดงออกและกำกับอารมณ์ของตนเองได้ รวมทั้งละครทางสังคมวิทยาจะช่วยขัดเกลาพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้

Schutte et al. (2007) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง EQ กับ สุขภาพ ด้วยการสังเคราะห์เมต้า โดยวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณตั้งแต่ปี 1995-2005 จำนวน 35 ผลการศึกษาผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งหมดเป็นเพศชายและหญิง อายุ 11-15 ปี จำนวน 7,898 คน ผลการวิจัยพบว่า EQ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับสุขภาพจิต สุขภาพร่างกาย และสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เท่ากับ .29 .22 และ .31 ตามลำดับ โดยใช้แบบประเมิน EQ-I (Bar-On, 2000), Assessing Emotions Scale (Schutte et al., 1998), และ Trait Meta Mood Scale (Salovey, Mayer, Goldman, Turvey and Palfai, 1995)

Ulutas and Omeroglu (2007) ศึกษาผลของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กวัยก่อนเรียน โดยใช้รูปภาพที่แสดงอารมณ์ตามใบหน้าต่างๆ ภาพเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น เสียงฟ้าร้อง สัตว์เลี้ยงเสียชีวิต การเล่าเรื่องโดยเน้นให้ลักษณะเด่นของตัวละครแสดงอารมณ์ต่างๆ เป็นต้น ประกอบด้วย 24 กิจกรรม ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2-3 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เด็กมีคุณลักษณะที่สำคัญของ EQ ได้แก่ การแสดงอารมณ์ การเข้าใจ และการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และใช้ทักษะเหล่านี้มาจัดการกับปัญหาในสังคมแต่ละวันของเด็ก โดยใช้แบบประเมิน Sullivan Emotional Intelligence Scale (Sullivan, 1999) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เด็กวัยก่อนเรียน เพศชาย และหญิง อายุ 6 ปี จำนวน 120 คน ในนคร แองการา ประเทศตุรกี โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน กลุ่มควบคุม 80 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังทดลองใช้โปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนน EQ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

จิราภรณ์ วสุทัต (2540) ได้ศึกษาผลของการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี จำนวน 20 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน กลุ่มควบคุม 10 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังทดลองใช้โปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคม ด้านการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วม และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนการทดลองใช้โปรแกรมฯอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการสัมภาษณ์ในชั้นเรียนของกลุ่มทดลอง สะท้อนให้เห็นบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยผู้ประเมินส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โปรแกรมฯมีความเหมาะสมมากที่สุด

พิญช์ ขำมา (2542) ได้ศึกษาผลการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ของเด็กวัยอนุบาล โดยใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มี ทาง 2 แพรง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาล ชั้นปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี จำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ระดับ 2 (กลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันโดยใช้การจูงใจหรือความร่วมมือ) ด้านการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 (การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันโดยพิจารณาความ เหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์) สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนันทา ศิริวัฒนานนท์ (2543) ได้ศึกษากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของ เด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบหัวเรื่องตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองเด็กมีการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามระยะเวลา ดังนี้ ระยะเวลาที่ 1 เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือทุก ด้าน ทั้งด้านการช่วยเหลือ การเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ส่วนระยะเวลาที่ 2 เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นจากระยะที่ 1 ทุกด้าน ทั้งด้านการช่วยเหลือ การเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และในระยะเวลาที่ 3 เด็กมีการพัฒนา พฤติกรรมความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นจากระยะที่ 2 ทุกด้าน ทั้งด้านการช่วยเหลือ การเป็นผู้นำ ความ รับผิดชอบ และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง โดยมีการพัฒนาในระดับที่ใกล้เคียงกัน

McPhee et al. (2002) ศึกษาการแก้ไขข้อขัดแย้งในห้องเรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ตาม แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ของเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการเจรจาต่อรองแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเพื่อน ในสถานการณ์ขัดแย้ง จำนวน 20 เหตุการณ์ กรณีศึกษาเป็นเด็กวัย ก่อนเรียน เพศชาย อายุ 4 ปี 11 เดือน ซึ่งอาศัยในแคว้นคอคเคซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้การ สังเกตและวิเคราะห์โดยการบันทึกวิดีโอเทป เพื่อประเมินพฤติกรรมในการเจรจาต่อรองในกลุ่มเพื่อน ของกรณีศึกษา ร่วมกับการสอนของครู เป็นเวลา 9 เดือน ผลการศึกษาพบว่า กรณีศึกษามีการ พัฒนารูปแบบการแก้ไขข้อขัดแย้ง โดยการพยายามโน้มน้าวในการต่อรองกับกลุ่มเพื่อนด้วยสัม พันธ์ภาพที่ดี การศึกษาครั้งนี้สนับสนุนระบบการคิดของเด็ก ถึงการพัฒนาความสามารถในการ แก้ไขข้อขัดแย้ง เมื่อมีการให้โอกาสในการฝึกทักษะการเจรจาต่อรอง โดยให้ความสำคัญกับแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ ที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคมได้

Jonen and Moller (2006) ศึกษาเปรียบเทียบโดยการนำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มาใช้ ในการเรียนการสอนคุณลักษณะทางพิสิคส์ เรื่องการ “จม” และ “ลอบ” ความเข้าใจในเรื่องแนวคิด เกี่ยวกับความหนาแน่น ความสามารถในการลอยตัวของวัตถุ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3 (อายุเฉลี่ย 8-9 ปี) จำนวน 161 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาที่มีเขตพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับเมืองขนาดกลางในประเทศเยอรมัน พบว่าในกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้เกิดการเรียนรู้ใหม่ในมิติของเนื้อหาได้ชัดเจนมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับ EQ ที่กล่าวมาข้างต้น ส่วนใหญ่มีรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง กิจกรรมที่จัดขึ้นมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น อายุระหว่าง 12-19 ปี และส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทำในโรงเรียนโดยครู หรือนักจิตวิทยา พัฒนาการ ส่วนงานวิจัยเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กวัยก่อนเรียนยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่มีอายุช่วง 3-4 ปี ในบทบาทของพยาบาลยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษา มาก่อน และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ช่วงอายุ 0-5 ปี นับเป็นช่วงทองของการวางรากฐานที่สำคัญของชีวิต โดยเฉพาะช่วงอายุ 3-5 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการฝึกระเบียบวินัย นอกจากนี้วัยนี้สามารถพบปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กได้บ่อยครั้ง จึงเป็นเวลาที่ดีต่อการเปิดโอกาสให้เด็กได้พบกับประสบการณ์ที่หลากหลาย และเด็กจะสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างมากมาย และการที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นจำเป็นต้องพัฒนา EQ ให้กับเด็กแบบองค์รวมทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ซึ่งจะทำให้เด็กมีความสามารถในการดูแลและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์พบว่า สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเองนี้ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ยั่งยืน จึงเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้ในหลายๆ ด้าน เช่น ความคิดเชิงคุณธรรมจริยธรรมทางสังคม ด้านพฤติกรรมความร่วมมือ มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์รวมถึงในเรื่อง EQ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมเพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนา EQ ให้กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

กิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

จำนวน 9 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลา 50 นาที โดยทำกิจกรรมที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรม จะเริ่มทำกิจกรรมที่ 1 ซ้ำ จนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ รวมทำกิจกรรมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน

กิจกรรมแต่ละครั้งมีเนื้อหาและวัตถุประสงค์สอดคล้องตามองค์ประกอบของ EQ คือ ด้านดี เก่ง และสุข ซึ่งประกอบด้วยการรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด ความกระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง กล้าพูดกล้าบอก มีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือ รูปภาพ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ หรือภาพจากนิทานซึ่งจะเน้นสีสันสดใส แปลกใหม่ เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก เนื้อหาของภาพ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆนั้นจะสอดคล้องกับเรื่องที่จะเรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ ที่จัดขึ้นในกิจกรรมแต่ละครั้ง เช่น ภาพใบหน้าคนที่แสดงอารมณ์ต่างๆ ภาพเกี่ยวกับการมีน้ำใจ หุ่นมือจากนิทานเรื่อง “กุ่มคนเก่ง” เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยใช้คำถามนำให้เด็กเล่าเรื่องจากประสบการณ์ ซึ่งแต่ละคำถามนั้นจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับตัวเด็กในชีวิตประจำวันหรือตามจินตนาการ และมีความสอดคล้องกับเรื่องที่จะเรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ ที่จัดขึ้นในกิจกรรมแต่ละครั้ง เช่น เหตุการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆ เหตุการณ์ที่เด็กเคยทำความดี ให้เด็กนึกถึงนิสัยที่ไม่ดีของตนเอง

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้ของเด็ก โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่เด็กรู้มาก่อน

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกมต่างๆ กิจกรรมศิลปะต่างๆ หรือการเล่านิทาน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของ EQ ที่จัดขึ้นในกิจกรรมแต่ละครั้ง ตามประสบการณ์เดิมของเด็ก เช่น เกม “ถุงดนตรีมีหน้าซ่อนไว้” “แต่งกายตุ๊กตา” กิจกรรมปะติดภาพบ้านแห่งความดี เป็นต้น เน้นกิจกรรมกลุ่มที่เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติและร่วมแสดงความคิดเห็นตามความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยได้รับการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือให้การช่วยเหลือเด็ก มีการใช้เสียงเพลงขณะดำเนินกิจกรรม และมีกรกล่าวสรุปเนื้อหาจากผู้วิจัยทำการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนนี้

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกมต่างๆ กิจกรรมศิลปะ การปั้นดินน้ำมัน หรือการเล่านิทาน เช่นเดียวกันกับขั้นที่ 3 แต่มีการประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้ในขั้นที่ 3 มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมในขั้นที่ 4 ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกันและกิจกรรมไม่ซ้ำกันจากขั้นที่ 3 ผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กมีส่วนร่วมในการกระตุ้น หรือให้การช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรม และเชื่อมโยงความรู้

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยใช้การสนทนากล่าวสรุปเนื้อหาที่เรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ ทั้งหมดของการทำกิจกรรมในวันนั้น

EQของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ศึกษาแบบกลุ่มเดียววัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และวัดผลซ้ำ 1 เดือน (The One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีรูปแบบการทดลอง ดังนี้ (Burns and Grove, 2005)

กลุ่มทดลอง O1 X O2 O3

X หมายถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

O1 หมายถึง การทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมก่อนการทดลอง

O2 หมายถึง การทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมหลังการทดลองทันทีหลังสิ้นสุดกิจกรรมครบ 20 ครั้ง

O3 หมายถึง การทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมหลังการทดลองหลังสิ้นสุดกิจกรรมครบ 20 ครั้ง 1 เดือนถัดมา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) จำนวน 15 คนตามคุณสมบัติที่กำหนด (Inclusion criterias) ดังนี้

1. ไม่มีภาวะเจ็บป่วยทั้งทางกายและจิตหรือกำลังได้รับการรักษาด้วยการรับประทานยาหรือวิธีอื่น ๆ เนื่องจากสภาพการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับเด็กดังกล่าว จะทำให้เด็กเกิดความเครียด มี

พฤติกรรมและปฏิกริยาต่างๆ เกิดขึ้น พัฒนาการย้อนกลับและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทักษะทางสังคมและอารมณ์ผิดปกติ (Schaefer and O'Conner, 1983 อ้างถึงใน แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร, 2544) ดังนั้นจึงเป็นช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมที่เด็กกลุ่มนี้จะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ไม่มีปัญหาทางการได้ยิน และการมองเห็น เนื่องจากกิจกรรมแต่ละครั้งประกอบด้วย การดูรูปภาพต่างๆ การติดต่อสื่อสาร การฟัง และการพูดคุยกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนา EQ (Goldman et al., 2003; Matthews, 2006)

3. บิดามารดา และกลุ่มตัวอย่าง มีความยินดีและให้ความร่วมมือในการวิจัย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. เลือกสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันเพื่อดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน มา 1 แห่ง โดย ใช้การเลือกตามสะดวก (Convenience sampling) ได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.)

2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) ตามคุณสมบัติที่กำหนดดังกล่าว ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 24 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับฉลาก กำหนดให้ฉลากที่หยิบได้ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน

3. กำหนดเกณฑ์ในการคัดออกจากการวิจัย (Exclusion criterias) เมื่อเด็กเข้าร่วมกิจกรรมต่ำกว่า ร้อยละ 90 ของวันที่ดำเนินกิจกรรม (ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 2 ครั้ง)

ในการวิจัยครั้งนี้ไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนใดถูกคัดออกจากการวิจัย เนื่องจากทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี โดยการจัดกิจกรรมเป็นรายกลุ่ม ซึ่งมีข้อจำกัดในการควบคุมสภาพการณวิจัยเนื่องมาจากพัฒนาการตามช่วงวัยของกลุ่มตัวอย่าง จึงมีความจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดความคลาดเคลื่อนชนิดที่ 2 (Type II error) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีวิเคราะห์อำนาจการทดสอบจากการทบทวนงานวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมในช่วงเวลาว่างเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” (ดานุรัตน์ จันทะรส, 2549) ซึ่งเป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลัง ผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม EQ ของเด็ก

นักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้วิจัยใช้โปรแกรม PASS (Power Analysis of Sample Size) กำหนดให้มีอำนาจทดสอบที่เป็นระดับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เท่ากับ ร้อยละ 80 (Polit and Beck, 2004) และกำหนดระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 พบว่าต้องการกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 13 คน ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 15 คน เพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายตัวเป็นโค้งปกติ หรือใกล้เคียงปกติ (Normal distribution)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กรมแพทยทหารเรือ และได้รับการอนุญาตจากประธานกรรมการกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัยกองทัพเรือให้ดำเนินการวิจัย และผู้ปกครองของเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ในเรื่องการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ในการตอบรับหรือการปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ว่า ไม่มีผลกระทบใด ๆ เกิดขึ้นกับเด็กที่เข้าร่วมการวิจัย นอกจากนี้ในระหว่างการวิจัย หากผู้ปกครองไม่พอใจหรือไม่ต้องการเข้าร่วมการวิจัยจนครบตามเวลา ผู้ปกครองมีสิทธิ์ในการถอนตัวออกจากการวิจัยก่อนที่การวิจัยครั้งนี้จะสิ้นสุดลงได้ตลอดเวลา โดยการตอบรับหรือปฏิเสธจะไม่มีผลต่อการดูแลในสถานรับเลี้ยงเด็กแต่อย่างใด ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยถือเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลเสนอในภาพรวม ไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลที่แท้จริง และสามารถติดต่อสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ชุดที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาสติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทย แนวคิดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) เพื่อประยุกต์แนวคิดของ EQ และแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เข้าด้วยกัน ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็กวัยก่อนเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา EQ ของเด็กวัยก่อนเรียน

2. กำหนดเนื้อหาในกิจกรรมให้ครอบคลุมเรื่อง EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านดี หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด

2.2 ด้านเก่ง หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ ความกระตือรือร้น หรือสนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการกล้าพูดกล้าบอก

2.3 ด้านสุข หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ของบุคคลที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การมีความสุข ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง ตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2546)

3. สร้างโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กวัยก่อนเรียน ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ใช้แนวคิดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) เป็นกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งมีทั้งหมด 9 กิจกรรม เริ่มวันที่ 1-30 กรกฎาคม (ยกเว้นวันหยุดราชการ) เวลา 10.00-10.50 น. แต่ละกิจกรรมใช้เวลาทั้งสิ้น 50 นาที โดยทำกิจกรรมครั้งที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรมจะมีการเริ่มทำกิจกรรมที่ 1ซ้ำ จนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน กิจกรรมที่ 1-9 มีชื่อกิจกรรมและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 “อารมณ์ของเรา” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถแยกแยะความแตกต่างของอารมณ์ และเพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากเด็กวัยนี้จะมีอารมณ์ที่หลากหลายมากขึ้นนอกจากความรู้สึกดีใจ พอใจ โกรธ เด็กยังรู้สึกกลัว รู้สึกเจ็บ รู้สึกสนุก และอิจฉา เด็กสามารถเรียนรู้การแยกแยะอารมณ์ เริ่มมีความเข้าใจในอารมณ์ ของคนอื่นได้ลึกซึ้งขึ้น การผ่านประสบการณ์ต่างๆทางอารมณ์ จะช่วยให้เด็กสรุปความคิดรวบยอด

เกี่ยวกับอารมณ์ได้ และการรู้จักอารมณ์จะทำให้เด็กแสดงอารมณ์ออกมาอย่างเหมาะสมซึ่งจะช่วยสร้างสุขภาพจิตและบุคลิกที่ดีแก่ชีวิตต่อไป

กิจกรรมครั้งที่ 2 “เราจะไม่โกรธกัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กสามารถแยกแยะได้ว่าความโกรธเป็นสิ่งที่ไม่ดีที่ทำลายมิตรภาพ และเพื่อสร้างบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน เนื่องจากเด็กวัยก่อนเรียนเริ่มเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองแต่ยังไม่สมบูรณ์ ทำให้วัยนี้มักเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดและโกรธง่าย โมโหง่ายโดยไม่มีเหตุผล เป็นวัยที่ชอบปฏิเสธ อย่างไรก็ตามอารมณ์ของเด็กวัยนี้สามารถพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการฝึกเด็กให้เป็นคนควบคุมอารมณ์ ไม่โกรธง่ายรู้จักให้อภัยเพื่อน จึงเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่สำคัญ

กิจกรรมครั้งที่ 3 “ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กรู้ถึงการทำความดี และมีความภาคภูมิใจในการทำดี เพื่อเสริมสร้างความคิดทางบวก คุณธรรม และจริยธรรม และเพื่อให้เด็กกล้าพูดกล้าบอก ส่งเสริมความมั่นใจในตนเอง เนื่องจากคนเราทุกคนมีสิ่งที่ดีที่ตนเองได้กระทำ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเองในอดีต และปัจจุบัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดการระลึกถึงด้วยความภาคภูมิใจ จะทำให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะทำสิ่งดีต่อไป

กิจกรรมครั้งที่ 4 “เราทำได้” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความคิดทางบวก และสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตนเอง เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ เชื่อมมั่นในตนเองมากขึ้น และเพื่อให้เด็กมีความสนุกกับการทำงานเป็นทีม เนื่องจากเด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้ความแตกต่าง รู้ข้อจำกัดของตนเอง และผลที่เกิดขึ้นกับคนอื่น ยังไม่เข้าใจอะไรที่เป็นนามธรรม ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ความเป็นตัวตนขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะทำอะไรได้สำเร็จและรู้ว่าตนเป็นที่รัก ต้องการการชมเชยที่ทำให้เขารู้สึกมีคุณค่า เป็นที่พึงพอใจ ซึ่งนำไปสู่ “ความมีคุณค่าในตนเอง” การปฏิบัติต่อเด็กอาจนำไปสู่ความรู้สึกภาคภูมิใจ หรือเกิดความรู้สึกดูถูกตนเองได้ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองจะเพิ่มขึ้นจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ทั้งความผิดหวัง และความสมหวัง

กิจกรรมครั้งที่ 5 “สิ่งดีที่ควรทำ” มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกทักษะความคิด การระดมความคิด มีความเข้าใจเกณฑ์ในการตัดสินใจกระทำ เพื่อฝึกการทบทวนตนเอง เสริมสร้างความมั่นใจและกล้าแสดงออก และเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำ ความดี เนื่องจากพัฒนาการด้านจริยธรรมเริ่มตั้งแต่อายุ 1-2 ปี โดยมีพ่อแม่เป็นผู้กำหนดขอบเขตของพฤติกรรมของเด็กว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ กฎเกณฑ์เหล่านี้เด็กจะเก็บไว้ในใจเป็นความสามารถในการควบคุมตนเอง และจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในเวลาต่อมา เด็กเลียนแบบพฤติกรรมและทำตามกฎเกณฑ์เพราะต้องการความรัก การยอมรับ เมื่อพ่อแม่หรือผู้ใหญ่สะท้อนความรู้สึกเชิงบวกที่มีต่อเด็ก เด็กจะเห็นภาพความงามที่มีต่อตนเอง และเก็บรักษาความดีนั้นไว้

กิจกรรมครั้งที่ 6 “คนเก่งตั้งใจฟัง” มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกการคิดเชื่อมโยงความรู้ และการรับรู้สิ่งของต่างๆ ฝึกทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่น และฝึกความกล้าแสดงออกทางความคิด การตัดสินใจ และการพูด เนื่องจากเด็กวัยนี้ชอบเล่าทนายปัญหา มีความสนใจอยากรู้ ชอบซักถาม ควรกระตุ้นให้ได้รู้จักคิดเชื่อมโยงสิ่งที่เขาเรียนรู้และเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อตอบสนองของความสนใจใคร่รู้ และเด็กวัยนี้เริ่มใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิด

กิจกรรมครั้งที่ 7 “หนูน้อยคนเก่ง” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจที่สามารถทำกิจกรรมด้วยตนเองได้ และเพื่อให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เนื่องจากเด็กวัยนี้จะใส่ใจต่อความสามารถของตน และตามความคาดหวังของคนรอบข้าง คือ พ่อ แม่ ครู และเพื่อนวัยเดียวกัน การมองเห็นความสามารถของตนจะนำไปสู่การรู้จักคุณค่าแห่งตนเอง และถ้ามีโอกาสนำเสนอถึงความสามารถ และผลสำเร็จในชีวิตของตนเองให้ผู้อื่นรับทราบในโอกาสที่เหมาะสม จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองยิ่งขึ้น

กิจกรรมครั้งที่ 8 “แบ่งปันน้ำใจ” มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังนิสัยการมีน้ำใจ และส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็ก เนื่องจากในช่วงวัย 3-5 ปี เด็กจะเริ่มเข้าใจความรู้สึก และความเข้าใจของผู้อื่น และเริ่มเรียนรู้พฤติกรรมกรช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้วัยนี้จะมีพัฒนาการด้านสังคมอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้ใหญ่ควรสอนให้เด็กรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น หรือกล่าวชมเมื่อเด็กช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของตัวเด็กเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

กิจกรรมครั้งที่ 9 “ร่วมแรงร่วมใจ” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของผู้อื่น และเพื่อให้เด็กรู้สึกอยากร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลในการอยู่ร่วมกัน เนื่องจากการฝึกทักษะทางสังคมสำหรับเด็กวัยนี้ เช่น ความมีมิตรภาพ ความร่วมมือ นิสัยช่วยเหลือเกื้อกูล ควรนำเสนอผ่านนิทาน เพราะจะช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายของ “นามธรรม” ซึ่งการบอกหรือสั่งสอนไม่สามารถกระทบต่อความรู้สึกของเด็กได้ เด็กได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น เห็นใจความทุกข์ของตัวละครที่ตัวเองรัก และเอาใจช่วย

รูปแบบการจัดกิจกรรมประกอบด้วยทำให้ความรู้เป็นกลุ่มใหญ่ และแบ่งเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม กิจกรรมแต่ละครั้งมีการใช้วัสดุต่างๆ หุ่นมือ หรือรูปภาพ น่าสนใจ นิทาน ดนตรี กิจกรรมศิลปะแทรกเข้าไปในกิจกรรม ใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ การดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา การขยายความรู้ของเด็ก โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่เด็กรู้มาก่อน การกระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน และการสรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับตามลำดับ

4. สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในแผนการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย สื่ออุปกรณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ รูปภาพต่างๆเกี่ยวกับ EQ หนูน้อยประกอบการเล่นิทาน ภาพแผ่นพลิกเล่นิทานฉากเล่นิทานแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหว และอุปกรณ์อื่นๆ

สื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ซีดีเพลงประกอบกิจกรรมเสริมสร้าง EQ เด็กอายุ 3-11 ปี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งประกอบด้วย 9 กิจกรรม ได้แก่ อารมณ์ของเรา เราจะไม่โกรธกัน ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี เราทำได้ สิ่งดีที่ควรทำ คนเก่งตั้งใจฟัง หนูน้อยคนเก่ง แบ่งปันน้ำใจ และ ร่วมแรงร่วมใจ นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและภาษาที่ใช้แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วย จิตแพทย์เด็กที่มีความเชี่ยวชาญด้าน EQ จำนวน 1 คน อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลเด็ก จำนวน 1 คน อาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญด้าน EQ จำนวน 1 คน นักจิตวิทยาพัฒนาการ จำนวน 1 คน และนักวิชาการสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ จำนวน 1 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาได้พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษา รูปแบบและความเหมาะสมของกิจกรรม ตลอดจนการจัดลำดับของเนื้อหาและความเหมาะสมของเวลาในแต่ละกิจกรรม โดยถือเกณฑ์ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องจำนวน 4 คน จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 5 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมในแต่ละประเด็นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อประเมินแผนการดำเนินกิจกรรม อุปกรณ์ต่าง ๆ และทดสอบความเป็นปรนัย (Objectivity) เพื่อพิจารณาความชัดเจนของภาษา และความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา สามารถสรุปผลดังนี้ คือ

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องทั้ง 5 ท่าน โดยมีข้อแนะนำแก้ไขในบางประเด็น คือ

- ควรเพิ่มชั้นนำในทุกกิจกรรม เพื่อเป็นการทักทายและทบทวนความรู้ที่เด็กได้รับในกิจกรรมครั้งก่อน
- ควรปรับภาษาให้เป็นภาษาพูดที่เข้าใจง่ายสำหรับพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน สั้น กระชับ และเขียนบทสนทนาขณะดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอนอย่างชัดเจน ในแผนการดำเนินกิจกรรม
- ควรปรับเวลาในแต่ละกิจกรรมให้กระชับและยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม เพื่อถึงความสนใจของกลุ่มตัวอย่าง
- ขั้นตอนที่ให้กลุ่มตัวอย่างแสดงบทบาทสมมติ ควรเปลี่ยนเป็นแสดงตามบทบาท เนื่องจากตามความเป็นจริงเด็กอาจทำได้ยาก ซึ่งจัดเป็นข้อจำกัดเรื่องพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมในแต่ละประเด็นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากการนำไปทดลองใช้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน มีความเข้าใจในเนื้อหา สามารถตอบคำถาม และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกคน ให้ความสนใจและร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

ชุดที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สร้างขึ้นในปี 2543 (ปรับปรุง ปี 2546) แบบประเมินนี้ สร้างโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีด้าน EQ ร่วมกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตเด็ก และผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาการเด็กในเมืองไทย โดยแบบประเมินนี้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือพบว่ามีความเป็นปรนัย และมีความเชื่อมั่นสูง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา .95 (กรมสุขภาพจิต, 2545) นอกจากนี้แบบประเมินได้แบ่งองค์ประกอบของ EQ เป็น 3 ด้าน คือ ด้านดี เก่ง และสุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์คือ ต้องมีคุณสมบัติด้านดี เก่ง และสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542; คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9, 2544) แบบประเมินนี้ประเมินความสามารถหลัก 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข แยกเป็น 9 ด้านย่อย คือ

ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 55 ข้อ ที่ประเมินความสามารถหลัก 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านดี คือ ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจากการรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ประกอบด้วยข้อคำถาม ข้อ 1-24 แยกเป็นข้อคำถาม 3 ด้านย่อย คือ รู้จักอารมณ์ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 1-9 มีน้ำใจ ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 10-16 และรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 17-24
- 2) ด้านเก่ง คือ ความพร้อมที่จะพัฒนาตนไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจากความ

กระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ การปรับตัวเปลี่ยนแปลง การกล้าพูดกล้าบอก ประกอบด้วยข้อคำถาม ข้อ 25-42 แยกเป็นข้อคำถาม 3 ด้านย่อย คือ กระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 25-30 ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 31-36 และกล้าพูดกล้าบอก ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 37-42

3) ด้านสุข คือ ความพร้อมทางอารมณ์ที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจากการมีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง ประกอบด้วยข้อคำถาม ข้อ 43-55 แยกเป็นข้อคำถาม 3 ด้านย่อย คือ มีความพอใจ ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 43-46 อบอุ่นใจ ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 47-49 และสนุกสนานร่าเริง ประกอบด้วยข้อคำถามย่อย ข้อ 50-55

- ข้อคำถามด้านบวกเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกในลักษณะต่างๆมี 45 ข้อ ได้แก่ข้อ 1-5, 10-15, 17-23, 25-30, 32-34 และ 37-54 ให้คะแนนดังนี้ คือ ไม่เป็นเลย, เป็นบางครั้ง, เป็นบ่อยครั้ง และ เป็นประจำ ได้คะแนน 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ

- ข้อคำถามด้านลบเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกในลักษณะต่างๆมี 10 ข้อ ได้แก่ข้อ 6-9, 16, 24, 31, 35-36 และ 55 ให้คะแนนดังนี้ คือ ไม่เป็นเลย, เป็นบางครั้ง, เป็นบ่อยครั้ง และ เป็นประจำ ได้คะแนน 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

เกณฑ์การให้คะแนน

มีคำตอบที่เป็นไปได้ 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยคคือ ไม่เป็นเลย เป็นบางครั้ง เป็นบ่อยครั้ง เป็นประจำ การประเมินให้ใช้ความรู้สึกของผู้ประเมินเป็นหลัก แต่กรณีที่ไม่แน่ใจให้ใช้เกณฑ์ต่อไปนี้เป็นแนวทางในการประเมิน

ไม่เป็นเลย	หมายถึง	ไม่เคยปรากฏ
เป็นบางครั้ง	หมายถึง	นานๆครั้ง หรือทำบ้างไม่ทำบ้าง
เป็นบ่อยครั้ง	หมายถึง	ทำบ่อยๆ หรือเกือบทุกครั้ง
เป็นประจำ	หมายถึง	ทำทุกครั้งเมื่อเกิดสถานการณ์นั้น

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ครูในสถานรับเลี้ยงเด็กที่ดูแลเด็กกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ประเมิน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบวัด EQ เด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต (2546) ซึ่งเป็นแบบวัดที่คุณพจน์ ศิริวรรณ (2547) ได้นำมาใช้จากงานวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย”

ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 และผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็ก
ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข 5 จุฬาลงกรณ์ จำนวน 30 คน ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างที่
ศึกษา หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาวิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา
ของครอนบาค (Cronbach' alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .93

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง และแบ่งขั้นตอนการดำเนินการทดลองเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะเวลาเตรียมการก่อนการทดลอง

ขั้นที่ 2 ระยะเวลาดำเนินการทดลอง

ขั้นที่ 3 ระยะเวลาหลังการทดลอง

ขั้นที่ 1 ระยะเวลาเตรียมการก่อนการทดลอง

ระยะเวลาเตรียมการก่อนการทดลอง เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2551 ถึงวันที่ 20 มิถุนายน
2551รวมทั้งสิ้น 5 เดือน 3 สัปดาห์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
2. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึง
ประธานกรรมการกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัยกองทัพเรือ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย
และขออนุญาตทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ในเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยขอพบผู้อำนวยการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1
(โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ พร.) เพื่อแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัย แผนการ
ดำเนินงานวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย
รวมทั้งนัดหมายวัน และเวลาเพื่อทำการทดลอง

ขั้นที่ 2 ระยะเวลาดำเนินการทดลอง

ระยะดำเนินการทดลอง เริ่มตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2551 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2551
รวมทั้งสิ้น 1 เดือน 1 สัปดาห์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการในกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พี่เลี้ยงเด็ก และคุณครู เพื่อสร้าง

สัมพันธภาพ แนะนำตนเอง แจ่งวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขั้นตอนในการวิจัย และส่งหนังสือให้ผู้ปกครอง ซึ่งประกอบด้วย ใบข้อมูลสำหรับประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (Patient/participant Information Sheet) เพื่อแนะนำตนเอง แจ่งวัตถุประสงค์และรายละเอียดขั้นตอนในการวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการวิจัยจากผู้ปกครอง โดยการลงนามยินยอมในใบยินยอมของประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (Informed consent form) และนัดหมายคุณครูเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์

2. หลังจากได้รับความร่วมมือและยินยอมจากผู้ปกครองแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามที่นัดหมายไว้ คือ ขอความร่วมมือจากคุณครูในการทำแบบประเมิน EQ ของเด็กวัยก่อนเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Pre-test) และนัดหมายเด็กและพี่เลี้ยงเด็กเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม

3. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ก่อนดำเนินกิจกรรม เริ่มตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2551 ถึงวันที่ 27 กรกฎาคม 2551 โดยการสังเกตการณ์ และเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียน

4. ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งมีทั้งหมด 9 กิจกรรม เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2551 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม 2551 (ยกเว้นวันหยุดราชการ เนื่องจากสถานรับเลี้ยงเด็กปิดให้บริการ) เวลา 10.00-10.50 น. แต่ละกิจกรรมใช้เวลาทั้งสิ้น 50 นาที โดยทำกิจกรรมที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรม จะมีการเริ่มทำกิจกรรมที่ 1 ซ้ำ จนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ รวมทำกิจกรรมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน รายละเอียดการดำเนินกิจกรรม มีดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 กิจกรรม “อารมณ์ของเรา”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กเป็นครั้งแรกของการดำเนินกิจกรรม โดยผู้วิจัยแนะนำชื่อตนเอง และเรียกชื่อเด็กๆ ทั้ง 15 คน ให้แต่ละคนยกมือพร้อมขานรับชื่อของตนเอง

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยให้เด็กนั่งล้อมเป็นรูปตัวยู จากนั้นนำภาพนาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆ ให้เด็กดู เพื่อให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ตามใบหน้าต่างๆ

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยคุยกับเด็กๆ ว่ามีเหตุการณ์ใดที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ดีใจ เสียใจ โกรธ และมีความสุข เพื่อให้เด็กได้ดึงความรู้หรือทบทวนประสบการณ์เดิมของตนว่าเกิดอารมณ์นั้นๆ เพราะเหตุใด ใน

วันหนึ่งๆเด็กจะมีอารมณ์แบบใดบ้าง พร้อมกับให้เด็กหมุนเข็มนาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆให้ตรงกับเรื่องที่เล่าตามช่วงเวลาเช้า กลางวัน เวลากลับบ้าน เวลาเย็น และก่อนนอน โดยในแต่ละช่วงเวลาหรือเหตุการณ์ จะมีการถามเด็กว่ารู้สึกอย่างไร และผู้วิจัยสรุปให้เด็กฟังว่าในหนึ่งวัน แต่ละคนจะมีหลายหน้า หลายอารมณ์ ทั้งดีใจ หัวเราะ ร้องไห้

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม “ถูดนตรีมีหน้าซ่อนไว้” โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนของการเล่นเกมพร้อมสาธิตวิธีการเล่นจนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ เมื่อเด็กทุกคนได้หยิบบัตรจากถูดนตรีคนละ 1 ภาพ จนครบทุกคน ผู้วิจัยให้เด็กแต่ละกลุ่มนำภาพใบหน้าที่จับได้มาติดที่รูปภาพเหตุการณ์ประกอบคำบรรยายที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ ร้องไห้ ตกใจ หรือโกรธ พร้อมให้บอกว่าเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ใดให้สอดคล้องกัน ผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็กที่ติดภาพใบหน้าที่สอดคล้องกับรูปภาพ และอธิบายเพิ่มเติมหากเด็กไม่สามารถตอบได้หรือตอบไม่สอดคล้อง

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือเล่านิทานเรื่อง “ดช.บอล” เนื้อเรื่องมีการยกสถานการณ์ให้เกิดอารมณ์ต่างๆ โดยให้เด็กยกมือตอบว่าจะแสดงออกอย่างไร และให้เด็กทำท่าทางประกอบ ผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็กที่ตอบคำถามและแสดงใบหน้าของอารมณ์ได้ถูกต้อง

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยสรุปให้เด็กฟังว่า อารมณ์ต่างๆเป็นสิ่งที่สามารถเกิดได้กับทุกคน เป็นเรื่องปกติ เมื่อดีใจหรือเบิกบานใจ เราก็จะแสดงใบหน้าที่ยิ้ม เมื่อโกรธเราก็จะมีใบหน้าที่บึ้งตึง ไม่ยิ้ม เมื่อคนเราเศร้าใจ เสียใจ หรือเจ็บปวด บางคนก็ไม่ยิ้ม หรือหน้าเศร้า บางคนแสดงออกโดยการร้องไห้ เพียงแต่เราควรไม่แสดงออกมากเกินไปจนส่งผลเสียได้ เช่น โกรธมากจนไปตีคนอื่น ก็จะทะเลาะกัน

สรุป จากการจัดกิจกรรม “อารมณ์ของเรา” พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถแยกแยะความแตกต่างของอารมณ์ได้ โดยเด็กสามารถนำภาพใบหน้าที่จับได้มาติดที่รูปภาพเหตุการณ์ได้ สอดคล้องกัน และสามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง แต่ยังคงมีผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กกระตุ้นให้เด็กตอบ ในการทำกิจกรรมนี้ครั้งแรกกลุ่มตัวอย่างยังไม่สามารถแสดงท่าทางหรืออารมณ์ตามใบหน้าต่างๆได้ อาจเนื่องจากเป็นกิจกรรมครั้งแรก เด็กจึงยังไม่คุ้นเคย หรือยังไม่กล้าแสดงออกเท่าที่ควร แต่บรรยากาศโดยรวมกลุ่มตัวอย่างต่างให้ความสนใจและตั้งใจฟังเป็นอย่างดี

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงท่าทางหรืออารมณ์ตามใบหน้าต่างๆได้แก่ หน้ายิ้ม ร้องไห้ และโกรธ ให้เพื่อนๆดูได้ ซึ่งสร้างความสนุกสนาน

ในกลุ่มมากขึ้น บรรยากาศโดยรวมจากการทำกิจกรรมนี้เข้าพบว่า กลุ่มตัวอย่างกล้าแสดงออกมากขึ้น และช่วยกันตอบคำถามได้เสียงดังและมั่นใจโดยมีพี่เลี้ยงเด็กและผู้วิจัยกระตุ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

กิจกรรมครั้งที่ 2 กิจกรรม “เราจะไม่โกรธกัน”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กโดยการทบทวนเรื่องการแสดงอารมณ์ต่างๆ พร้อมทั้งให้เด็กแสดงใบหน้าตามอารมณ์ต่างๆ ผู้วิจัยเน้นใบหน้าที่แสดงอารมณ์โกรธ

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยให้เด็กๆดูรูปใบหน้าคนที่กำลังโกรธพร้อมพูดคุยกับเด็กๆ ถึงข้อเสียของความโกรธ

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้เคยโกรธ ตัวอย่างคำถาม เช่น “ใครเคยโกรธบ้าง” (ให้เด็กยกมือตอบ) “โกรธเรื่องอะไร” “โกรธกันแล้ว ดีหรือไม่ดี” “ถ้าเด็กๆโกรธจะเกิดอะไรได้บ้าง” “ทำอย่างไรเราจะไม่โกรธกัน” “โกรธกันแล้วจะทำอย่างไรให้ดีขึ้น” และผู้วิจัยสรุปถึงผลเสียของการโกรธ และผลดีของการไม่โกรธ

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยให้เด็กๆเล่นเกม “สปาหาเพื่อน” โดยให้เด็กๆนั่งต่อกันเป็นวงกลม หันหน้าไปทางเดียวกัน ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนของการเล่นเกมพร้อมสาธิตวิธีการเล่นจนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ ผู้วิจัยต้องการเน้นถึงความสุขจากมิตรภาพที่เด็กจะได้รับจากเพื่อนๆ หากทุกคนไม่โกรธกัน

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือเล่านิทานเรื่อง “ใจแค้นที่โกรธโมโหร้าย” มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กเกรงที่นิสัยไม่ดี ขี้โกรธโมโหร้าย ชอบแกล้งเพื่อน และไม่มีใครเล่นด้วยในที่สุด หลังเล่าเรื่องจบ ผู้วิจัยถามคำถามเด็กๆเกี่ยวกับลักษณะเด่นของตัวละครต่างๆ ผลที่ได้รับจากความโกรธ และวิธีที่จะช่วยสร้างมิตรภาพ

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยสรุปให้เด็กๆถึงความรู้อีกจากการเล่นเกม “สปาหาเพื่อน” และข้อคิดจากนิทานเรื่อง “ใจแค้นที่โกรธโมโหร้าย” นี้ว่า ถ้าเราไม่โกรธกันกับเพื่อนจะทำให้เราได้เล่นกับเพื่อนด้วยความสนุกสนาน โดยผลัดกันเป็นผู้บีบบวดให้เพื่อน ต่อไปมีอะไรก็แบ่งปันกันกิน แบ่งกันเล่น ก็จะทำให้

เราไม่โกรธกันกับเพื่อนและได้เล่นด้วยกันอย่างมีความสุข ส่วนคนที่ขี้โกรธก็จะมีใครรัก ไม่มีใครเล่นด้วยในที่สุด และผู้วิจัยสรุปเน้นถึงวิธีที่จะทำให้เราดีกันเมื่อเราโกรธกัน

สรุป จากการจัดกิจกรรม “เราจะไม่โกรธกัน” พบว่าขณะเล่นเกม “สพาทาเพื่อน” ในการทำกิจกรรมนี้ครั้งแรกกลุ่มตัวอย่างบางคนยังไม่กล้าชวนเพื่อน เมื่อได้รับการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กสามารถทำได้มากขึ้น ทุกคนตั้งใจฟังนิทานเป็นอย่างดี สามารถแยกแยะได้ว่าความโกรธเป็นสิ่งที่ไม่ดี โดยสามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถชวนเพื่อนได้มากขึ้น นอกจากนี้ใน ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยได้เพิ่มการให้กลุ่มตัวอย่างจับคู่กับเพื่อนแล้วเต้นรำจนจบเพลงและสลับคู่กันไปเรื่อยๆ เพื่อสร้างความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ทุกคนมีความพึงพอใจ สนุกสนานในการทำกิจกรรมมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และสามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง เสียงดัง และพร้อมเพรียงกันมากขึ้น

กิจกรรมครั้งที่ 3 กิจกรรม “ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนเนื้อหาเกี่ยวกับความโกรธเป็นสิ่งไม่ดี โดยการถามคำถามจากนิทานเรื่อง “ใจแค้นที่ขี้โกรธไม่โห่ร้าย” และให้เด็กช่วยกันตอบ

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยนำภาพบ้านหลังใหญ่ที่มีสีสันสดใสให้เด็กดูเพื่อเรียกความสนใจ แล้วอธิบายเด็กว่าบ้านหลังนี้คือบ้านแห่งความดี

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยให้เด็กลองนึกถึงความดีที่ตัวเองทำ หากเด็กนึกคำตอบไม่ออกผู้วิจัยจะใช้ภาพเป็นสื่อช่วยในการตอบของเด็ก

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อขยายความรู้ โดยให้เด็กๆ บอกผู้วิจัยว่าเด็กเคยทำความดีอะไร (หากเด็กนึกคำตอบไม่ออกผู้วิจัยจะใช้ภาพเป็นสื่อช่วยในการตอบของเด็ก) จากนั้นผู้วิจัยให้เด็กที่ยกมือตอบเลือกหัวใจสีต่างๆ ที่ตนเองชอบ โดยเด็กแต่ละคนสามารถยกมือบอกความดีได้มากกว่า 1 ครั้งผู้วิจัยนำกระดาษรูปหัวใจทากาวให้เด็กนำไปแปะบนบ้านแห่งความดี ให้ได้สีสันสวยงาม และผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็กในการทำความดีนั้น

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยใช้การเล่านิทานเรื่อง “ลูกหมูกตัญญู” มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำความดีโดยการกตัญญูกับมารดา และพูดคุยกับเด็กเมื่อนิทานจบว่า นิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดอะไรเกี่ยวกับการทำความดี ลูกหมูทำความดีอะไรบ้าง ทำไมเสียใจจึงไม่กินลูกหมู ถ้าเด็กเป็นลูกหมูจะทำอย่างไร และถ้าเด็กเป็นแม่หมูจะรู้สึกอย่างไร

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยและเด็กช่วยกันสรุปแนวคิดที่ได้จากนิทาน และผลจากการทำกิจกรรมช่วยกันสร้างบ้าน โดยผู้วิจัยชวนเด็กคุยถึงการทำความดี ว่าเหมือนกระดาษสีรูปหัวใจที่มีความสวยงาม ถ้าเราทำความดีเยอะๆ สีสันของบ้านก็จะสวยงามมากขึ้นตามด้วย

สรุป จากการจัดกิจกรรม “ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี” พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถบอกถึงความดีของตนเองได้ แต่คำตอบส่วนใหญ่ค่อนข้างซ้ำๆกัน ทุกคนมีความกระตือรือร้น และตั้งใจที่ได้แปะกระดาษรูปหัวใจบนบ้านแห่งความดี สามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบโดยต้องได้รับการกระตุ้นด้วยคำถามนำจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็ก

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถบอกถึงความดีของตนเองได้ คำตอบมีลักษณะหลากหลายมากขึ้น และสามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง โดยแต่ละคนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

กิจกรรมครั้งที่ 4 กิจกรรม “เราทำได้”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนเนื้อหาเกี่ยวกับการทำความดี โดยถามเด็กๆเกี่ยวกับความดีที่ตนเองได้ทำที่บ้านเมื่อวานนี้และให้เด็กช่วยกันตอบ จากนั้นผู้วิจัยกล่าวคำชื่นชม

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการแต่งตัวมาไว้ตรงกลางห้องให้เด็กช่วยกันดูและหยิบจับ แล้วพูดคุยกับเด็กด้วยคำถามต่างๆเกี่ยวกับชื่อ และประโยชน์การใช้สอยของอุปกรณ์นั้นๆ

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยใช้คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ของเด็กแต่ละคนที่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง และสอบถามความมั่นใจของเด็กที่จะปฏิบัติได้สำเร็จ และชักชวนให้เด็กลองปฏิบัติด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม “แต่งกายตุ๊กตา” โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนของการเล่นเกมโดยให้เลือกเพื่อนคนหนึ่งเป็นตุ๊กตา เพื่อนๆที่เหลือต้องช่วยกันแต่งกายตุ๊กตาให้เรียบร้อย กลุ่มใดเสร็จก่อนให้แสดงความดีใจโดยการปรบมือ ผู้วิจัยพูดชมเชยและ

ปรบมือให้กับเด็กทุกกลุ่มที่ทำสำเร็จ หากกลุ่มใดทำไม่ได้ ให้พี่เลี้ยงเด็กและผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยเหลือ และให้กำลังใจจนทำสำเร็จทุกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม “โยนลูกบอล” โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนของการเล่นเกมพร้อมสาธิตวิธีการเล่นจนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ โดยมีข้อแม้ว่าเพื่อน ๆ ภายในกลุ่มจะต้องรับ-ส่งบอลจนครบทุกคน หากบอลตกพื้นจะมีการเริ่มต้นส่งบอลใหม่ ผู้วิจัยสอบถามความมั่นใจของเด็กๆที่จะปฏิบัติได้สำเร็จ หากกลุ่มใดทำสำเร็จผู้วิจัยให้เด็กๆภายในกลุ่มกล่าวคำชมเชยตนเองด้วยประโยคว่า “ไชโย! พวกเราทำได้ เก่งจริงๆ”

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยพูดคุยกับเด็กๆถึงเกมแต่งกายตุ๊กตา และเกมโยนลูกบอลว่า เราทุกคนตั้งใจทำงานที่ตั้งใจไว้ได้สำเร็จ เพราะทุกคนตั้งใจและช่วยเหลือกัน งานทุกอย่างถึงแม้จะยากแต่ถ้าเราเชื่อว่าเราจะทำได้ เราก็จะทำได้

สรุป จากการจัดกิจกรรม “เราทำได้” พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนชอบเกม “แต่งกายตุ๊กตา” นี้มาก โดยส่วนใหญ่อยากเป็นตุ๊กตา แต่เมื่อตนเองไม่ได้รับเลือกเป็นตุ๊กตาก็สามารถแต่งกายให้เพื่อนได้อย่างมีความสุข ส่วนใหญ่มีความพยายามที่จะใช้อุปกรณ์ในการแต่งตัวจนครบทุกชิ้นแต่ยังต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็ก ส่วนเกม “โยนลูกบอล” กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความมั่นใจที่จะทำได้ โดยการตอบอย่างพร้อมเพรียงกันว่า “ทำได้” และขณะรับ-ส่งบอล ทุกคนในกลุ่มมีความตั้งใจเป็นอย่างดี แสดงอาการดีใจเมื่อได้พูดพร้อมๆกันในกลุ่มว่า “ไชโย! พวกเราทำได้ เก่งจริงๆ”

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถแต่งตัวให้เพื่อนได้อย่างสนุกสนานมากขึ้น มีบางคนที่หยิบอุปกรณ์มาแต่งตัวให้ตนเองแต่เมื่อได้รับการชี้แจงกติกาจากผู้วิจัย เด็กก็สามารถทำตามได้โดยดี และสามารถรับ-ส่งบอลได้คล่องมากขึ้น นอกจากนี้ใน **ขั้นที่ 4** ผู้วิจัยได้เพิ่มการให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มออกมาช่วยกันร้องเพลงและเต้นรำ หรือทำท่าทางประกอบเพลง เพื่อเสริมสร้างความกล้าแสดงออก และความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มสามารถให้ความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมครั้งที่ 5 กิจกรรม “สิ่งดีที่ควรทำ”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรม “เราทำได้” เพื่อสร้างภาพพจน์และความมั่นใจที่ดีให้กับเด็ก โดยการถามคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กๆสามารถทำได้ด้วยตนเองที่บ้านเมื่อวานนี้ ให้เด็กๆช่วยกันตอบ และผู้วิจัยกล่าวคำชื่นชม

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือ“ใจเอ็นท์” (ในกิจกรรมครั้งที่ 2) พูดคุยกับเด็กๆเกี่ยวกับสิ่งไม่ดีที่ใจเอ็นท์ทำ และผลที่ได้รับ

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยใช้คำถามต่างๆเกี่ยวกับประสบการณ์ของเด็กๆในสิ่งที่ไม่ดีที่เด็กกระทำ พร้อมถามถึงวิธีการแก้ไข ถ้าเด็กตอบไม่ได้ผู้วิจัยช่วยสรุปคำตอบที่ถูกต้องให้

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่ม โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ให้เพื่อนๆภายในกลุ่มเลือกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี และไม่ตี พร้อมช่วยกันอธิบายเรื่องราวตามรูปภาพที่ได้ให้ทุกคนฟัง และผู้วิจัยชวนแต่ละกลุ่มพูดคุยเกี่ยวกับรายละเอียดของภาพ พร้อมสรุปข้อคิดเกี่ยวกับผลที่ได้รับหากทำดีและไม่ดี และสิ่งดีที่เด็กๆควรเลือกทำ

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยเล่านิทานเรื่อง “ช้างแก่จอมเกร” เมื่อนิทานจบผู้วิจัยคุยกับเด็กๆว่าเรื่องนี้เป็นตัวอย่งของการกระทำที่ไม่ดี และให้เด็กตอบคำถามเมื่อฟังนิทานจบแล้วเกี่ยวกับนิสัยที่ไม่ดีของตัวละคร ผลที่เกิดจากการทำไม่ดี และสิ่งดีที่ตัวละครควรทำ

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยและเด็กๆร่วมกันสรุปการอยู่ร่วมกันและการแยกแยะพฤติกรรมดี-ไม่ดี ผลที่เกิดจากการทำไม่ดีคือ ไม่มีใครรัก ไม่มีเพื่อน และวันหนึ่งอาจถูกรังแกกลับเหมือนตัวละครในนิทานเรื่อง “ช้างแก่จอมเกร”

สรุป จากการจัดกิจกรรม “สิ่งดีที่ควรทำ” พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถเลือกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี และไม่ตีได้ถูกต้อง กลุ่มตัวอย่างทุกคนตั้งใจฟังนิทานและให้ความสนใจภาพเคลื่อนไหวประกอบนิทานมาก เมื่อนิทานจบเด็กสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถเลือกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดีและไม่ดีได้ถูกต้อง และยังคงให้ความสนใจนิทานภาพเคลื่อนไหวเป็นอย่างดี เมื่อนิทานจบเด็กสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องพร้อมเพรียงกันมากขึ้น

กิจกรรมครั้งที่ 6 กิจกรรม “คนเก่งตั้งใจฟัง”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนนิทานเรื่อง “ช้างแก่จอมเกเร” และชักชวนให้เด็กๆ เลือกทำในสิ่งที่ดีก่อนโยงเข้าสู่กิจกรรมในครั้งนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยหยิบกล่องสี่เหลี่ยมใสภายในบรรจุสิ่งของที่มีรูปร่างและขนาดแตกต่างกัน มาให้เด็กดูเพื่อเรียกความสนใจโดยเด็กไม่ทราบว่าสิ่งของภายในกล่องมีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยถามเด็กๆ ถึงประสบการณ์ในการเล่นเกมหาขปัญหา พร้อมทั้งให้เด็กคิดวิธีที่จะทายปัญหาได้ถูกต้อง ถ้าเด็กตอบไม่ได้ผู้วิจัยใช้คำถามนำเพื่อให้เด็กตอบ เช่น ถามคำถาม หรือ ตั้งใจฟังการบอกใบ้

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกมทายสิ่งของของ “อะไรเอ่ย” โดยผู้วิจัยอธิบายและสาธิตวิธีการเล่นหลังจากที่เด็กๆ ทายสิ่งของครบทั้ง 5 ชิ้น ผู้วิจัยกล่าวชมเชยและสรุปให้เด็กๆ เข้าใจถึงวิธีการที่จะทำ ให้เด็กสามารถทายสิ่งของได้ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยให้เด็กทำกิจกรรมปะติดภาพตามคำบอก ผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็กที่ติดภาพได้สอดคล้องกันและปรบมือให้

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยและเด็กช่วยกันสรุปเรื่องราวโดยรวมจากภาพ และผลจากการทำกิจกรรมอะไรเอ่ยว่า เราสามารถทายปริศนาได้ถูกต้องเพราะเหตุใด การฟัง การคิด การพูด มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทายคำตอบอย่างไร

สรุป จากการจัดกิจกรรม “คนเก่งตั้งใจฟัง” พบว่าขณะเล่นเกม “อะไรเอ่ย” กลุ่มตัวอย่างทุกคนตั้งใจฟังคำบอกใบ้จากผู้วิจัย แต่ยังไม่มีการถามคำถามเพื่อทายสิ่งของได้ ส่วนใหญ่จะตั้งใจฟังคำบอกใบ้และทายสิ่งของขึ้นนั้นๆ เลย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงสีหน้าตื่นเต้นเมื่อ

ผู้วิจัยหยิบสิ่งของออกมาจากกล่องพร้อมกับเฉลยคำตอบ และแสดงอาการดีใจเมื่อทายสิ่งของได้ถูกต้อง ส่วนกิจกรรมการปะติดภาพตามคำบอก พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิบัติตามคำบอกของผู้วิจัยได้ถูกต้องโดยสามารถติดภาพของตนเองได้ถูกต้อง และส่วนใหญ่สามารถรอยเพื่อนได้

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ ใน ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยได้เปลี่ยนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นเกมทายสิ่งของ “อะไรเอ่ย” ซึ่งเป็นสิ่งของที่เด็กคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ได้แก่ แป้งทาตัว แปรงสีฟัน ตุ๊กตารูปหนอน กรรไกร และหวี เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายการ ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนตั้งใจฟังคำบอกได้จากผู้วิจัย แต่ยังไม่สามารถถามคำถามเพื่อทายสิ่งของได้ เช่นเคย บรรยากาศโดยรวมเด็กมีความสนุกสนาน กล้าแสดงความคิดเห็นในการทายสิ่งของมากขึ้น และสามารถติดภาพของตนเองได้ถูกต้องตามคำบอกของผู้วิจัย

กิจกรรมครั้งที่ 7 กิจกรรม “หนูน้อยคนเก่ง”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทบทวนการทำกิจกรรม “อะไรเอ่ย” และกล่าวชมเชยเด็กที่ตอบคำถามได้ถูกต้องก่อนโยนเข้าสู่นิทานเรื่อง “กุ่มคนเก่ง”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือจากนิทานเรื่อง “กุ่มคนเก่ง” มาให้เด็กดู เพื่อให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยถามเด็กๆเกี่ยวกับสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองในแต่ละวัน ผู้วิจัยให้คำชมเชยเด็กที่สามารถบอกได้ และผู้วิจัยใช้คำพูดชักชวนให้เด็กที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ลองกลับไปพยายามทำที่บ้าน

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือเล่านิทานเพื่อขยายความรู้ของเด็ก เรื่อง “กุ่มคนเก่ง” ซึ่งข้อคิดที่ได้จากนิทาน คือ กุ่มเป็นที่รัก และชื่นชมของทุกคน เนื่องจากกุ่มสามารถทำกิจวัตรประจำวันโดยไม่ต้องเดือดร้อนผู้อื่น และกุ่มปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ใหญ่

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยใช้วิธีการถามเด็กๆว่าสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้อย่างไร โดยผู้วิจัยจะมีตารางภาพการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ถ้าเด็กสามารถทำสิ่งใดได้ตามตารางภาพ ผู้วิจัยจะให้เด็กติดสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของเด็กในตารางภาพด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยและเด็กๆช่วยกันสรุปว่าการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ แสดงว่าเด็กๆเป็นคนเก่ง ทำให้คุณพ่อ คุณแม่ และผู้ใหญ่ไม่ต้องเป็นห่วง และไม่หนักใจ จะทำให้เป็นที่รักของทุกคน

สรุป จากการจัดกิจกรรม “หนูน้อยคนเก่ง” กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บอกได้ว่าสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้เอง ได้แก่ การรับประทานอาหารเช้า การใส่เสื้อผ้า การแปรงฟัน ส่วนใหญ่จะตอบตามๆกัน มีบางคนเท่านั้นที่บอกว่าต้องมีคุณแม่ช่วยเหลือ กลุ่มตัวอย่างทุกคนตั้งใจฟังนิทานและให้ความสนใจกับหุ่นมือเป็นอย่างมาก ทุกคนแสดงความดีใจที่ได้ติดสัญลักษณ์ของตนเองที่ตารางภาพช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน พร้อมกับบอกผู้วิจัยว่าสามารถปฏิบัติได้ตามภาพ

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนบอกได้ว่าสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้เอง ทุกคนตั้งใจฟังนิทานเช่นเคย และสามารถแสดงท่าทางการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ตามภาพขณะออกมาติดสัญลักษณ์ของตนเองที่ตารางภาพ

กิจกรรมครั้งที่ 8 กิจกรรม “แบ่งปันน้ำใจ”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายเด็กๆและทบทวนกิจกรรม “หนูน้อยคนเก่ง” โดยการถามคำถามเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันที่เด็กๆสามารถทำได้ด้วยตนเองที่บ้านเมื่อวานนี้ ให้เด็กๆช่วยกันตอบ และผู้วิจัยกล่าวคำชื่นชม

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยนำภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจมาให้เด็กๆดู แล้วสนทนาเกี่ยวกับเนื้อหาของภาพ และผู้วิจัยกล่าวคำชมเชยความมีน้ำใจของบุคคลในภาพ

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยถามถึงประสบการณ์ของเด็กแต่ละคนเกี่ยวกับการมีน้ำใจที่เด็กเคยทำ หากเด็กนี้คำตอบไม่ออกผู้วิจัยจะใช้ภาพเป็นสื่อช่วยในการตอบของเด็ก จากนั้นผู้วิจัยและเพื่อนๆช่วยประมือให้เมื่อเด็กแต่ละคนสามารถบอกวิธีช่วยเหลือแต่ละอย่างตามภาพนั้น

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยเล่านิทานเรื่อง “นิมोन้อยในอ่าง (ปลา) ใหญ่” ซึ่งข้อคิดที่ได้จากนิทาน คือ ถ้าเรารู้จักแสดงความสนใจ ใส่ใจและช่วยเหลือผู้อื่น เราก็จะเป็นที่รักใคร่ของคนอื่นๆ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะคือ การระบายสีภาพรุ้ง โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน จากนั้นอธิบายให้เด็กฟังว่ารุ้งกินน้ำจะต้องมีหลายสี แต่ผู้วิจัยจะให้สีกลุ่มละ 1 กล่องเท่านั้นซึ่งจำนวนสีในกล่องเท่ากับจำนวนเด็กในกลุ่ม และให้เด็กคิดว่าทำอย่างไรให้เพื่อนๆในกลุ่มได้ภาพรุ้งกินน้ำที่สวยงามมีหลายสีทุกคน พร้อมเฉลยให้เด็กฟังและชักชวนให้เด็กแบ่งปันสีกันใช้

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยและเด็กทำร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการมีน้ำใจ การแบ่งปันที่เด็กๆเคยทำมาแล้ว และผลที่ได้รับ จากนั้นอธิบายให้เด็กฟังว่าการมีน้ำใจทำได้หลายวิธีโดยยกตัวอย่างนิทานเรื่อง “นีโมน้อยในอ่าว (ปลา) ใหญ่” และการที่เด็กแบ่งปันสีกันใช้ระบายภาพรุ้งกินน้ำ

สรุป จากการจัดกิจกรรม “แบ่งปันน้ำใจ” พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บอกประสบการณ์การมีน้ำใจของตนเองได้ตามภาพ ทุกคนให้ความสนใจและตั้งใจฟังนิทานเป็นอย่างดี ขณะทำกิจกรรมระบายสีภาพรุ้งตามกลุ่ม ทุกคนมีสมาธิในการระบายสี พบว่าช่วงแรกเป็นลักษณะต่างคนต่างระบาย แต่เมื่อได้รับการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กแล้วจึงสามารถแบ่งสีหรือแลกเปลี่ยนสีกับเพื่อนในกลุ่มได้

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ ใน ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยได้เปลี่ยนจากการให้เด็กวาดภาพรุ้ง เป็นการวาดภาพอะไรก็ได้ตามจินตนาการของเด็ก และผู้วิจัยแจกสีให้เด็กคนละ 1 สีเท่านั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการพูดคุยกับเพื่อนภายในกลุ่มมากขึ้น และมีการแลกเปลี่ยนสีภายในกลุ่มมากขึ้น ทุกคนต่างแสดงความภูมิใจในผลงานของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 9 กิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ”

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายเด็กและทบทวนเนื้อหาเกี่ยวกับการมีน้ำใจ โดยถามลักษณะเด่นของตัวละครที่แสดงพฤติกรรมการมีน้ำใจ และให้เด็กช่วยกันตอบพร้อมกับผู้วิจัยกล่าวคำชมเชย

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้

ผู้วิจัยติดภาพงูไว้ที่บอร์ดหน้าห้อง แล้วคุยกับเด็กๆว่าจะให้เด็กช่วยกันปั้นดินน้ำมันรูปงู

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา

ผู้วิจัยถามความรู้เดิมเกี่ยวกับนิทานเรื่อง “นีโมน้อยในอ่าว (ปลา) ใหญ่” และให้เด็กช่วยกันตอบโดยผู้วิจัยเน้นคำถามและคำตอบที่เป็นพฤติกรรมร่วมมือร่วมใจกันของตัวละคร

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน

ผู้วิจัยเล่านิทานประกอบภาพเรื่อง “สวิมมี” เมื่อนิทานจบผู้วิจัยตั้งคำถาม ให้เด็กๆ ช่วยกันตอบโดยผู้วิจัยเน้นคำถามและคำตอบที่เป็นพฤติกรรมร่วมมือร่วมใจกันของตัวละคร และผลที่ได้รับจากความร่วมมือร่วมใจกันของตัวละคร

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน

ผู้วิจัยให้เด็กๆ ทำกิจกรรมศิลปะคือ การปั้นดินน้ำมัน โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน จากนั้นผู้วิจัยอธิบายว่าจะให้เด็กๆ ในกลุ่มช่วยกันปั้นงูที่มีลำตัวยาวที่สุด และให้เด็กๆ คิดว่าทำอย่างไรเราจึงจะได้งูที่มีลำตัวยาวที่สุดเพียงตัวเดียวเท่านั้น พร้อมเฉลยให้เด็กฟังและชักชวนให้เด็กๆ ร่วมมือร่วมใจกันปั้นงูแล้วนำมาต่อกัน

ขั้นที่ 5 สรุปทบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี

ผู้วิจัยสรุปให้เด็กๆ ฟังเกี่ยวกับผลของความร่วมแรงร่วมมือสามัคคีกันภายในกลุ่ม โดยโยงเข้าสู่นิทานเรื่อง “สวิมมี” และชี้ให้เห็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการปั้นดินน้ำมันงูที่มีลำตัวยาวซึ่งเกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันของเพื่อนๆ ในกลุ่ม และผู้วิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผู้อื่นโดยเปรียบเทียบความแตกต่างของการปั้นงูคนเดียวกับการปั้นงูของเพื่อนๆ ในกลุ่มแล้วนำมาต่อกัน

สรุป จากการจัดกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ” พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถบอกได้ว่าปลาฉลามชอบอยู่กับเพื่อนๆ และทุกคนตั้งใจฟังนิทานจนจบและสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องแต่ยังต้องได้รับการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กในการตอบคำถาม ขณะที่ทำกิจกรรมปั้นดินน้ำมันงูตามกลุ่ม พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความตั้งใจและสนุกสนานในการทำกิจกรรมนี้มาก

ความแตกต่างของการทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังคงให้ความสนใจ ตั้งใจฟังนิทานเช่นเคยแต่สามารถตอบคำถามได้โดยมีการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ ใน **ขั้นที่ 4** ผู้วิจัยได้เปลี่ยนจากการให้เด็กๆ ในกลุ่มช่วยกันปั้นงูที่มีลำตัวยาวที่สุดเพียงตัวเดียว เป็นการปั้นคนให้มีอวัยวะครบเพียงกลุ่มละ 1 คน โดยมีการกระตุ้นและช่วยเหลือให้เด็กๆ ภายในกลุ่มช่วยกันปั้นอวัยวะเพียง 1 อย่าง เช่น แขน ขา ศีรษะ แล้วนำมาต่อกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถปั้นดินน้ำมันแล้วนำมาต่อกับเพื่อนได้คล่องแคล่ว และสนุกสนานมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ระยะเวลาหลังการทดลอง

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการในกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยเข้าพบคุณครูประจำชั้นตามที่นัดหมายไว้ ขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถาม คือ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี (Post - test) และนัดหมายคุณครูประจำชั้นอีก 1 เดือนต่อมา
2. เมื่อครบ 1 เดือน ผู้วิจัยเข้าพบคุณครูประจำชั้นตามที่นัดหมายไว้ ขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถาม คือ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี (1 month follow up) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แจ้งให้พบคุณครูประจำชั้นทราบว่าสิ้นสุดการวิจัย มอบแผนการจัดการกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน และกล่าวขอบคุณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอประธานกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัยกองทัพเรือ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอความร่วมมือในการทำวิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยได้พบผู้อำนวยการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) เพื่อแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัย แผนการดำเนินงานวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย
3. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศหญิงและชาย จากสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) ด้วยการเลือกตามสะดวก โดยเด็กวัยก่อนเรียนที่ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย เพศหญิง 11 คน และเพศชาย 4 คน
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มทดลอง ดังนี้
 - 4.1 ผู้วิจัยติดต่อเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พี่เลี้ยงเด็ก และคุณครู เพื่อสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัย และขั้นตอนในการวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการวิจัย
 - 4.2 ผู้วิจัยติดต่อผู้ปกครองเพื่อขออนุญาตให้เด็กวัยก่อนเรียนเข้าร่วมการวิจัย โดยส่งใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยที่อธิบายถึงลักษณะการวิจัยผ่านคุณครูประจำชั้น หากผู้ปกครองยินยอมให้บุตรเข้าร่วมการวิจัย จักต้องเซ็นในใบยินยอม
 - 4.3 หลังจากได้รับความร่วมมือและยินยอมจากผู้ปกครองแล้ว ผู้วิจัยนัดหมายคุณครู

ประจำชั้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์

4.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี (Pre-test) ก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ และนัดหมายคุณครูประจำชั้นทันทีหลังเสร็จสิ้นการทดลอง และอีก 1 เดือนถัดมา เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.5 ภายหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองทันที ผู้วิจัยเข้าพบคุณครูประจำชั้นตามที่นัดหมายไว้ ขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถาม คือ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี (Post - test) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนัดหมายคุณครูประจำชั้นอีก 1 เดือนต่อมา

4.6 เมื่อครบ 1 เดือน ผู้วิจัยเข้าพบคุณครูประจำชั้นตามที่นัดหมายไว้ ขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถาม คือ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี (1 month follow up) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แจ้งให้คุณครูประจำชั้นทราบว่าสิ้นสุดการวิจัย มอบแผนการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน และกล่าวขอบคุณ

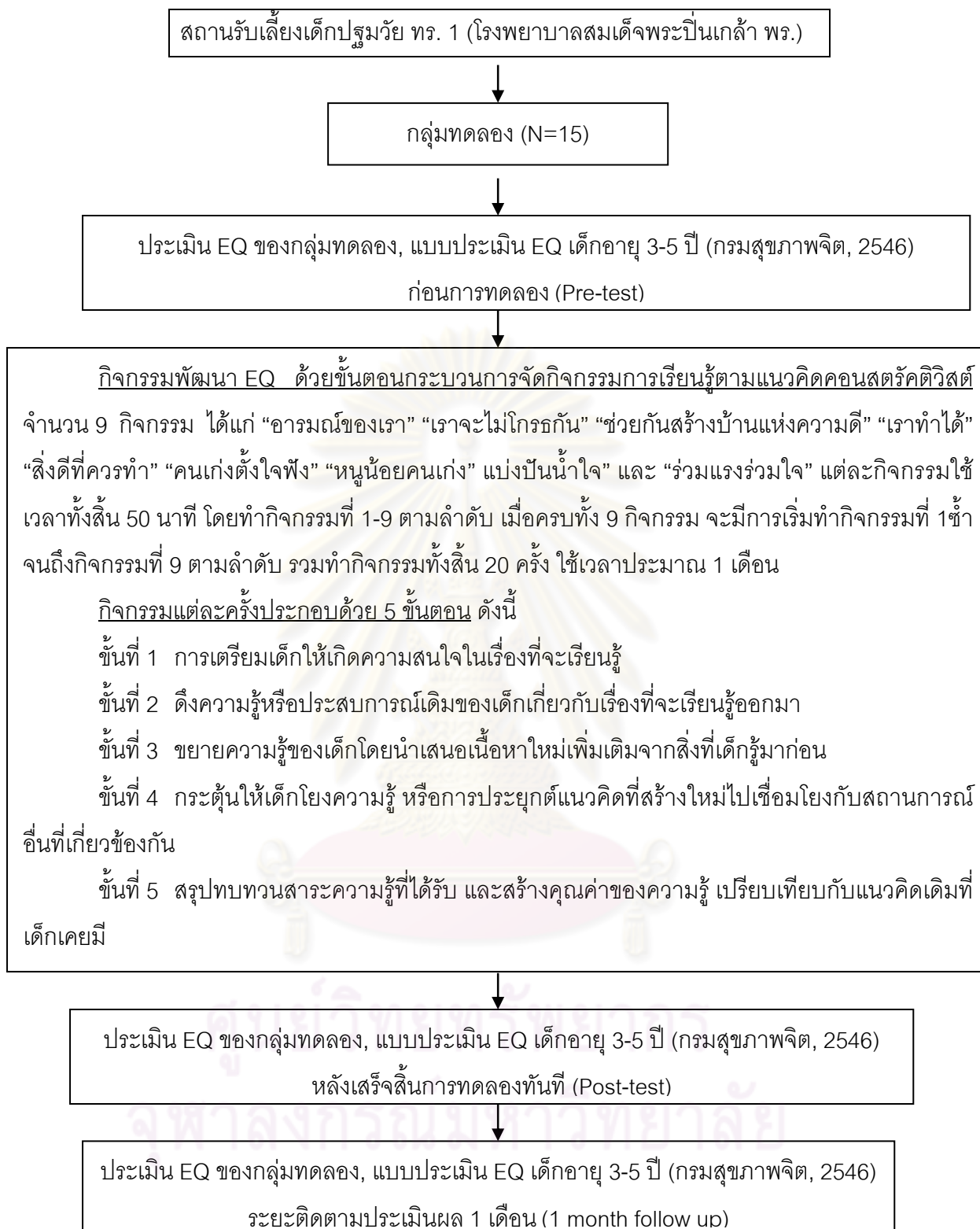
5. นำข้อมูลที่ได้จากนักเรียนมาตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ .05 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ จำนวนร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนน EQ เด็กวัยก่อนเรียนอายุ 3-5 ปี ในกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง (Pre-test) กับหลังเสร็จสิ้นการทดลองทันที (Post - test) และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน (1 month follow up) โดยใช้สถิติ Repeated measure Analysis of Variance และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว วัดก่อนกับหลังการทดลอง และวัดผลซ้ำอีก 1 เดือน (One group pretest-posttest design with 1 month follow up) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ) จำนวน 15 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ในรูปตารางประกอบการบรรยาย ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ และเพศ ของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ดังแสดงในตารางที่ 3

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ดังแสดงในตารางที่ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (N=15) จำแนกตามอายุ และเพศ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	4	26.66
หญิง	11	73.34
อายุ		
3 ปี	2	13.33
3 ปี 1 เดือน	2	13.33
3 ปี 2 เดือน	3	20.00
3 ปี 3 เดือน	4	26.67
3 ปี 4 เดือน	2	13.33
3 ปี 5 เดือน	1	6.67
3 ปี 6 เดือน	1	6.67
3 ปี 7 เดือน	-	-
3 ปี 8 เดือน	-	-
3 ปี 9 เดือน	-	-
3 ปี 10 เดือน	-	-
3 ปี 11 เดือน	-	-
4 ปี	-	-

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.34 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 26.67 ส่วนใหญ่มีอายุ 3 ปี 3 เดือน คิดเป็นร้อยละ 26.67

ตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลอง กับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลอง กับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน (N=15)

คะแนนความฉลาดทางอารมณ์			
	ก่อนทดลอง	หลังทดลองทันที	ระยะติดตามผล 1 เดือน
Mean	148.33	158.73	161.87
SD	14.941	14.220	13.228
Minimum	122	136	141
Maximum	186	194	196

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ในระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน มีระดับคะแนนสูงที่สุด คือ 161.87 (คะแนนเต็ม 220 คะแนน) รองลงมาเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองทันที คือ 158.73 และก่อนการทดลองมีคะแนนต่ำสุด คือ 148.33

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน (N=15)

Source	SS	df	MS	F
Subjects	7898.30	14	564.16	
Times	1505.60	2	752.80	41.52
S × T	507.80	28	18.13	
Total	9911.70	44		

จากตารางที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลอง (Pre-test) หลังการทดลองทันที (Post-test) และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน (1 month follow up) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบการวัดซ้ำ (Repeated measure Analysis of Variance) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน อย่างน้อย 1 คู่ มีความแตกต่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน

ความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย	
	หลังทดลองทันที ($\bar{X} = 158.73$)	ระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ($\bar{X} = 161.87$)
ก่อนทดลอง ($\bar{X} = 148.33$)	10.40*	13.54*
หลังทดลองทันที ($\bar{X} = 158.73$)	-	3.14

* $P < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้รับ กิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ก่อนการทดลอง เท่ากับ 148.33 หลังการทดลองทันที เท่ากับ 158.73 และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน เท่ากับ 161.87 เมื่อนำมาวิเคราะห์ความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนฉลาดทางอารมณ์หลังทดลองทันที สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยคะแนนฉลาดทางอารมณ์ ระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ หลังทดลองทันทีกับระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi- Experimental research) แบบกลุ่มเดียว วัดก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และวัดผลซ้ำอีก 1 เดือน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันก่อนได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์กับหลังได้รับกิจกรรมทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน

สมมติฐานการวิจัย

คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน หลังการได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนได้รับกิจกรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ พร.) จำนวน 15 คนตามคุณสมบัติที่กำหนด (Inclusion criterias) ดังนี้

1. ไม่มีภาวะเจ็บป่วยทั้งทางกายและจิตหรือกำลังได้รับการรักษาด้วยการรับประทานยาหรือวิธีอื่น ๆ เนื่องจากสภาพการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับเด็กดังกล่าว จะทำให้เด็กเกิดความเครียด มีพฤติกรรมและปฏิกิริยาต่างๆ เกิดขึ้น พัฒนาการย้อนกลับและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทักษะทางสังคมและอารมณ์ผิดปกติ (Schaefer and O'Conner, 1983 อ้างถึงใน แจ่มจันทร์

กุลวิจิตร, 2544) ดังนั้นจึงเป็นช่วงเวลาที่ ไม่เหมาะสมที่ได้กกลุ่มนี้จะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ไม่มีปัญหาทางการได้ยิน และการมองเห็น เนื่องจากกิจกรรมแต่ละครั้งประกอบด้วย การดูรูปภาพต่างๆ การติดต่อสื่อสาร การฟัง และการพูดคุยกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนา EQ (Goldman et al., 2003; Matthews, 2006)

3. บิดามารดา และกลุ่มตัวอย่าง มีความยินดีและให้ความร่วมมือในการวิจัย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี โดยการจัดกิจกรรมเป็นรายกลุ่ม ซึ่งมีข้อจำกัดในการควบคุมสภาพการวิจัยเนื่องมาจากพัฒนาการตามช่วงวัยของกลุ่มตัวอย่าง จึงมีความจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดความคลาดเคลื่อนชนิดที่ 2 (Type II error) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีวิเคราะห์อำนาจการทดสอบจากการทบทวนงานวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมในชั่วโมงโฮมรูมเพื่อพัฒนา EQ ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” (दानุรัตน์ จันทะรส, 2549) ซึ่งเป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลัง ผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมฯ EQ ของเด็กนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้วิจัยใช้โปรแกรม PASS (Power Analysis of Sample Size) กำหนดให้มีอำนาจทดสอบที่เป็นระดับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เท่ากับร้อยละ 80 (Polit and Beck, 2004) และกำหนดระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 พบว่าต้องการกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 13 คน ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 15 คน เพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายตัวเป็นโค้งปกติ หรือใกล้เคียงปกติ (Normal distribution) ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

1. เลือกสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน มา 1 แห่ง โดย ใช้การเลือกตามสะดวก (Convenience sampling) ได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.)

2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) ตามคุณสมบัติที่กำหนดดังกล่าว ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 24 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับฉลาก กำหนดให้ฉลากที่หยิบได้ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน

3. กำหนดเกณฑ์ในการคัดออกจากการวิจัย (Exclusion criterias) เมื่อเด็กเข้าร่วมกิจกรรมต่ำกว่า ร้อยละ 90 ของวันที่ดำเนินกิจกรรม (ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 2 ครั้ง)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทาง

อารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งมีทั้งหมด 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม “อารมณ์ของเรา” “เราจะไม่โกรธกัน” “ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี” “เราทำได้” “สิ่งดีที่ควรทำ” “คนเก่งตั้งใจฟัง” “หนูน้อยคนเก่ง” “แบ่งปันน้ำใจ” และ “ร่วมแรงร่วมใจ” สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในแผนการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย สื่ออุปกรณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ รูปภาพต่างๆ เกี่ยวกับ EQ หนูน้อยประกอบการเล่นทาน ภาพแผ่นพลิกเล่นทาน ฉากเล่นแสดงเป็น ภาพเคลื่อนไหว และอุปกรณ์อื่นๆ สื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากสถาบันสุขภาพจิต เด็กและวัยรุ่นราชชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ซีดีเพลงประกอบกิจกรรม เสริมสร้าง EQ เด็กอายุ 3-11 ปี ที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และได้นำไปทดลองใช้ ก่อนนำไปใช้จริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี

ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สร้างขึ้นในปี 2543 (ปรับปรุง ปี 2546) โดยแบบประเมิน นี้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือพบว่ามีความเป็นปรนัย และมีความเชื่อมั่นสูง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา .95 (กรมสุขภาพจิต, 2545) และนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ .93

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการดำเนินการทดลอง โดยขอความร่วมมือจากคุณครูในการ ทำแบบประเมิน EQ ของเด็กวัยก่อนเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Pre-test) สำหรับขั้นตอนการ ดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างได้รับกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอน สตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งมีทั้งหมด 9 กิจกรรม โดยการจัด กิจกรรมเป็นรายกลุ่ม 15 คน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2551 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม 2551 (ยกเว้นวันหยุดราชการ เนื่องจากสถานรับเลี้ยงเด็กปิดให้บริการ) เวลา 10.00-10.50 น. แต่ละ กิจกรรมใช้เวลาทั้งสิ้น 50 นาที โดยทำกิจกรรมที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรม จะมีการ เริ่มทำกิจกรรมที่ 1ซ้ำ จนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ รวมทำกิจกรรมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลา ประมาณ 1 เดือน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เด็กวัยก่อนเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ ฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ของ Driver and Bell (1986) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพของ Piaget

(1969) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากกระบวนการทางสติปัญญา ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ (Orientation) ขั้นดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา (Elicitation) ขั้นขยายความรู้ของเด็ก โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้รู้มาก่อน (Restructuring ideas) ขั้นกระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน (Application of ideas) และขั้นสรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี (Review) โดยกำหนดเนื้อหาในกิจกรรมให้ครอบคลุมเรื่อง EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ด้านเก่ง หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ ความกระตือรือร้น หรือสนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการกล้าพูดกล้าบอก และด้านสุข หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ของบุคคลที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การมีความสุขพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง ตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2546) ผู้วิจัยใช้นิทาน ดนตรี การแสดงตามบทบาท และกิจกรรมศิลปะแทรกเข้าไปในกิจกรรมพัฒนา EQ เพราะจะเป็นการสร้างประสบการณ์ที่หล่อหลอมและซึมซับเข้าไปในความรู้สึกโดยเด็กไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง (Post- test) และระยะติดตามประเมินผลอีก 1 เดือน (1 month follow up)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ .05 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ จำนวนร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนน EQ เด็กวัยก่อนเรียนอายุ 3-5 ปี ในกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง (Pre-test) กับหลังเสร็จสิ้นการทดลองทันที (Post - test) และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน (1 month follow up) โดยใช้สถิติ Repeated measure Analysis of Variance และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe

สรุปผลการวิจัย

ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน หลังการได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน หลังการได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทันทีเมื่อสิ้นสุดการทดลอง และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนได้รับกิจกรรมฯ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน หลังการได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

เด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ของ Driver and Bell (1986) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาศติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากกระบวนการทางสติปัญญา ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ (Orientation) ขั้นดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา (Elicitation) ขั้นขยายความรู้ของเด็กโดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่เด็กรู้มาก่อน (Restructuring ideas) ขั้นกระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน (Application of ideas) และขั้นสรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี (Review) โดยกำหนดเนื้อหาในกิจกรรมให้ครอบคลุมเรื่อง

EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทย ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย ด้านดี หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด ด้านเก่ง หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ ความกระตือรือร้น หรือสนใจใฝ่รู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการกล้าพูดกล้าบอก และด้านสุข หมายถึง ความพร้อมทางอารมณ์ของบุคคลที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจาก 3 ด้านย่อย คือ การมีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง โดยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทั้ง 5 ขั้นตอน ได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ทั้ง 9 กิจกรรม ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้หุ่นมือ รูปภาพ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ หรือภาพจากนิทานซึ่งจะเน้นสีสันสดใส แปลกใหม่ เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก เนื้อหาของภาพ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆนั้นจะสอดคล้องกับเรื่องที่จะเรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ เช่น ผู้วิจัยนำภาพนาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆให้เด็กดู เพื่อให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ตามใบหน้าต่างๆ ในกิจกรรม “อารมณ์ของเรา” หรือ ผู้วิจัยนำภาพบ้านหลังใหญ่ที่มีสีสันสดใสให้เด็กดูเพื่อเรียกความสนใจ แล้วอธิบายเด็กว่าบ้านหลังนี้คือบ้านแห่งความดี ในกิจกรรม “ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี” เป็นต้น เนื่องจากการฝึกพัฒนา EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วน Limbic system ซึ่งจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดต้องเกิดจากการเริ่มต้นในมน้ำวจิตใจ หรือสร้างแรงจูงใจที่ดีของผู้เรียนเป็นหลักในเรื่องที่จะเรียนรู้นั้น (Goldman et al., 2003; Weare and Gray, 2003 cited in Matthews, 2006)

ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญา และพัฒนาการทางอารมณ์ โดยใช้รูปภาพต่างๆ วัตถุที่แปลกไป ล้วนมีความน่าสนใจ และเปิดโอกาสให้เด็กได้จับต้องสัมผัสกระทำกับสื่อ ย่อมสามารถสร้างความสนใจและเกิดการเรียนรู้กับวัยนี้ได้เป็นอย่างดี (กรมวิชาการ, 2546) นอกจากนี้ การที่เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ เด็กจะสามารถเกิดความพอใจ สนุกสนานร่าเริง ไม่เบื่อ และกระตือรือร้นในการเรียนรู้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถส่งเสริมคุณลักษณะ EQ ด้านเก่ง โดยประเมินได้จากความกระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ และด้านสุข โดยประเมินได้จาก ความพอใจ และสนุกสนานร่าเริง (กรมสุขภาพจิต, 2546)

2) ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา ผู้วิจัยใช้คำถามนำให้เด็กเล่าเรื่องจากประสบการณ์ ซึ่งแต่ละคำถามนั้นจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับตัวเด็กในชีวิตประจำวันหรือตามจินตนาการ และมีความสอดคล้องกับเรื่องที่จะเรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ เช่น ผู้วิจัยถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้ๆเคยโกรธ ตัวอย่างคำถาม เช่น “ใครเคยโกรธบ้าง” (ให้เด็กยกมือตอบ) “โกรธเรื่องอะไร” “โกรธกันแล้ว ดี

หรือไม่ดี” “ถ้าเด็กๆโกรธจะเกิดอะไรได้บ้าง” “ทำอย่างไรเราจะไม่โกรธกัน” “โกรธกันแล้วจะทำอย่างไรให้ดีขึ้น” และผู้วิจัยสรุปถึงผลเสียของการโกรธ และผลดีของการไม่โกรธ ในกิจกรรม “เราจะไม่โกรธกัน” หรือ ผู้วิจัยใช้คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ของเด็กแต่ละคนที่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง และสอบถามความมั่นใจของเด็กที่จะปฏิบัติได้สำเร็จ และชักชวนให้เด็กลองปฏิบัติด้วยตนเอง ในกิจกรรม “เราทำได้” เป็นต้น เนื่องจากการเปิดโอกาสให้เด็กเลือกยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับตนเอง หรือเลือกปัญหาที่ตนสนใจ เด็กจะมีโอกาสเชื่อมโยงประสบการณ์กับจินตนาการของตนเองได้ และสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สนับสนุนให้เกิดความเข้าใจได้มากขึ้น (Selley, 1999) โดยสามารถนำประสบการณ์เดิมของตนพัฒนาเป็นองค์ความรู้ (กรมสุขภาพจิต, 2547)

นอกจากนี้ประสบการณ์เดิมของตนเองและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นจะทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด และเด็กจะพยายามหาเหตุผลให้กับตนเอง หรือมีการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา (Accommodation) ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับรู้ใหม่ซึ่งขัดแย้งกับความรู้เดิมนั้น ภายใต้กระบวนการพัฒนาอย่างสมดุลภายในสมอง กระบวนการพัฒนาสมดุลจึงเป็นกระบวนการกำกับควบคุมตนเอง (Self-regulation) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Piaget, 1969) ซึ่ง Self-regulation นี้เป็นองค์ประกอบของ EQ โดยบุคคลที่มีกระบวนการกำกับควบคุมตนเองนั้น จะสามารถพบวิถีทางที่จะควบคุมอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดี และนำไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้ (Goldman et al., 2003) นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้วิจัย พี่เลี้ยงเด็ก หรือเพื่อนๆในกลุ่ม จะสามารถส่งเสริมคุณลักษณะ EQ ด้านเก่ง โดยประเมินได้จากความกระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ ด้วยการตั้งใจฟัง และการกล้าพูดกล้าบอก (กรมสุขภาพจิต, 2546)

3) ขั้นที่ 3 ขยายความรู้ของเด็ก โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้รู้มาก่อน ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกมต่างๆ กิจกรรมศิลปะต่างๆ การหรือการเล่านิทาน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของ EQ ตามประสบการณ์เดิมของเด็ก เน้นกิจกรรมกลุ่มที่เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติและร่วมแสดงความคิดเห็นตามความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยได้รับการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือให้การช่วยเหลือเด็ก มีการใช้เสียงเพลงขณะดำเนินกิจกรรม และมีการกล่าวสรุปเนื้อหาจากผู้วิจัยทำการดำเนินกิจกรรม เช่น ผู้วิจัยเล่านิทานประกอบภาพเรื่อง “สวิมมี” เมื่อนิทานจบผู้วิจัยตั้งคำถาม ให้เด็กๆช่วยกันตอบโดยผู้วิจัยเน้นคำถามและคำตอบที่เป็นพฤติกรรมร่วมมือร่วมใจกันของตัวละคร และผลที่ได้รับจากความร่วมมือร่วมใจกันของตัวละคร ในกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ” หรือ ผู้วิจัยให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่ม โดยให้เพื่อนๆภายในกลุ่มเลือกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี และไม่ดี พร้อมช่วยกันอธิบายเรื่องราวตามรูปภาพที่ได้ให้ทุกคนฟัง และผู้วิจัยชวนแต่ละกลุ่มพูดคุยเกี่ยวกับรายละเอียดของภาพ

พร้อมสรุปข้อคิดเกี่ยวกับผลที่ได้รับหากทำดีและไม่ดี และสิ่งดีที่เด็กๆ ควรเลือกทำ ในกิจกรรม “สิ่งดีที่ควรทำ” เป็นต้น

ในขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ กล่าวคือเป็นขั้นที่ได้ทดลองค้นพบด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มเพื่อนหรือผู้ดำเนินกิจกรรม โดยหลักฐานที่ได้จากการทดลองสามารถสนับสนุนแนวคิดใหม่ได้มากกว่า (Driver and Bell , 1986) และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนี้ทำให้เกิดเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เด็กแต่ละคนจะมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง หรือปรับตัวเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีการแสดงน้ำใจ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งจะสามารถส่งเสริมคุณลักษณะ EQ ด้านดี โดยประเมินได้จาก การมีน้ำใจ และการรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด (กรมสุขภาพจิต, 2546) นอกจากนี้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม ยังช่วยลดปัญหาพฤติกรรม เพิ่มความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หรือปัญหาเฉพาะหน้าได้ (McPhee et al., 2002; Matthews, 2006)

4) ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกมต่างๆ กิจกรรมศิลปะ การปั้นดินน้ำมัน หรือการเล่านิทาน เช่นเดียวกันกับขั้นที่ 3 แต่มีการประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้ในขั้นที่ 3 มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมในขั้นที่ 4 ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกันและกิจกรรมไม่ซ้ำกันจากขั้นที่ 3 ผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กมีส่วนร่วมในการกระตุ้น หรือให้การช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรม และเชื่อมโยงความรู้ เช่น จากขั้นที่ 3 ของกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ” หลังจากผู้วิจัยเล่านิทานประกอบภาพเรื่อง “สวามี” และสรุปข้อคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมร่วมแรงร่วมใจที่ได้จากนิทานแล้ว ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยจะให้เด็กๆ ทำกิจกรรมศิลปะคือ การปั้นดินน้ำมัน โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม จากนั้นผู้วิจัยอธิบายว่าจะให้เด็กๆ ในกลุ่มช่วยกันปั้นงูที่มีลำตัวยาวที่สุด และให้เด็กๆ คิดว่าทำอย่างไรเราจึงจะได้งูที่มีลำตัวยาวที่สุดเพียงตัวเดียวเท่านั้น พร้อมเฉลยให้เด็กฟังและชักชวนให้เด็กๆ ร่วมมือร่วมใจกันปั้นงูแล้วนำมาต่อกัน หรือ จากขั้นที่ 3 ของกิจกรรม “สิ่งดีที่ควรทำ” หลังผู้วิจัยให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่มเลือกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี และไม่ดี และให้แต่ละกลุ่มพูดคุยเกี่ยวกับรายละเอียดของภาพ พร้อมสรุปข้อคิดเกี่ยวกับผลที่ได้รับหากทำดีและไม่ดี และสิ่งดีที่เด็กๆ ควรเลือกทำแล้ว ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยจะเล่านิทานแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวเรื่อง “ช้างแก่จอมเกร” เมื่อนิทานจบผู้วิจัยคุยกับเด็กๆ ว่าเรื่องนี้เป็นตัวอย่างของการกระทำที่ไม่ดี และให้เด็กตอบคำถามเมื่อฟังนิทานจบแล้วเกี่ยวกับนิสัยที่ไม่ดีของตัวละคร ผลที่เกิดจากการทำไม่ดี และสิ่งดีที่ตัวละครควรทำ เป็นต้น

ขั้นตอนนี้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับช่วยให้เด็กเกิดประเมินผลย้อนกลับด้วยตนเอง ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การประเมินผลย้อนกลับด้วยตนเองนี้เป็นการฝึกสมองส่วน Limbic system ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยจะทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้เพิ่ม

มากขึ้น ซึ่ง EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วนนี้ (Goldman et al., 2003; Weare and Gray, 2003 cited in Matthews, 2006)

5) ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี ผู้วิจัยใช้การสนทนากล่าวสรุปเนื้อหาที่เรียนรู้ตามองค์ประกอบของ EQ ทั้งหมดของการทำกิจกรรมในวันนั้น ซึ่งการพูดคุยกันหลังจบกิจกรรมที่เป็นการกระทำ (Action) เช่น การเล่นเกม งานศิลปะนี้ จะเป็นการฝึกคิดหาเหตุผล ฝึกพูดถ่ายทอดความรู้สึกและข้อคิดเห็นของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสมองส่วนหน้า (Frontal lobe) ที่สำคัญเกี่ยวกับความนึกคิดหรืออารมณ์ การเรียนรู้ ความจำ รวมถึงการวางแผนการแก้ปัญหาของเด็ก ช่วยให้เด็กสามารถสรุปความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนรู้นั้นได้ (อุสา สุทธิสาคร, 2544; กรมสุขภาพจิต, 2546; รัฐดาว พิศาลพงศ์, 2549; Mayer and Salovey, 1997; Goldman, 1998)

จากการจัดกิจกรรมทั้ง 9 กิจกรรม จำนวน 20 ครั้ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ได้ครบทั้ง 5 ขั้นตอน โดยขั้นที่ 1 (เตรียมเด็กให้เกิดความสนใจ) พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกิดความสนใจในหุ่นมือ รูปภาพ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ หรือภาพจากนิทาน ซึ่งมีสีสันสดใส แปลกใหม่ ก่อนนำเข้าสู่ขั้นที่ 2 (ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิม) ซึ่งพบว่าการใช้คำถามนำร่วมกับการใช้ภาพเป็นสื่อ โดยเฉพาะการใช้ภาพสามารถช่วยให้กลุ่มตัวอย่างดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ต่างๆ ในเรื่องที่เรียนรู้นั้นๆ ให้ผู้วิจัยและเพื่อนๆ ฟัง โดยการยกมือตอบทีละคน แต่คำตอบส่วนใหญ่ค่อนข้างซ้ำๆ กัน และเมื่อทำกิจกรรมซ้ำพบว่าคำตอบมีลักษณะหลากหลายมากขึ้น และส่วนใหญ่กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ต่อมาในขั้นที่ 3 (ขยายความรู้ของเด็ก) และขั้นที่ 4 (กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิด) จากการดำเนินกิจกรรมด้วยวิธีการเล่นเกมต่างๆ กิจกรรมศิลปะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความตั้งใจและสนุกสนานในการทำกิจกรรมมาก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม มีการรอยยิ้ม การแสดงน้ำใจ และความสามัคคีกันภายในกลุ่มผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ต่างแสดงความภูมิใจ และชื่นชมในผลงานของตนเองและเพื่อนๆ และเมื่อทำกิจกรรมซ้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้คล่องแคล่วและสนุกสนานมากยิ่งขึ้น หรือกิจกรรมการเล่านิทานพบว่าทุกคนตั้งใจฟังนิทานจนจบและสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง แต่ยังคงได้รับการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กในการตอบคำถาม เมื่อทำกิจกรรมซ้ำพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังคงให้ความสนใจ ตั้งใจฟังนิทานเช่นเคยและสามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง เสียงดัง และพร้อมเพรียงกันมากขึ้น โดยมีการกระตุ้นจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และบรรยากาศของการทำกิจกรรมทั้งหมดโดยรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพอใจ สนุกสนาน และให้ความร่วมมือตลอดจนจบกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พจณี ศิริวรรณ (2547) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อ EQ ของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 12 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละประมาณ 90 นาที และกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการจัดกิจกรรมผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมี EQ สูงกว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังมีผู้นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ไปใช้ในการสอนให้เด็กวัยก่อนเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้ในหลายด้าน ดังการศึกษาของ จิราภรณ์ วสุทัต (2540) ได้ศึกษาผลของการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ การศึกษาของ พิณรุฑ์ ขำมา (2542) ได้ศึกษาผลการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยอนุบาล โดยใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทาง 2 แพร่ง, การศึกษาของ สุพันธ์ ศิริวัฒนานนท์ (2543) ได้ศึกษากระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบหัวเรื่องตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยมีการพัฒนาในระดับที่ใกล้เคียงกัน, และการศึกษาของ McPhee et al. (2002) ได้ศึกษาการแก้ไขข้อขัดแย้งในห้องเรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ของเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการเจรจาต่อรองแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเพื่อน ในสถานการณ์ขัดแย้ง จำนวน 20 เหตุการณ์ เช่นเดียวกับ EQ ของเด็กวัยก่อนเรียนที่สามารถเกิดได้จากกระบวนการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้เด็กมีความสามารถในการดูแลและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย

นอกจากขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทั้ง 5 ขั้นตอน ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังได้พัฒนารูปแบบและสื่อที่ใช้ในโปรแกรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งเป็นวัยที่ อยากรู้อยากเห็น ชอบเลียนแบบ มีความสนใจระยะสั้น มีการสร้างจินตนาการ เริ่มเรียนรู้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ชอบในความสนุกสนาน และรู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนทำสำเร็จและได้รับคำชมเชย (ทิพย์ภา เชษฐไชวาลิต, 2543; อดาวัลย์ ประธิชัยกูร, 2546; Wong et al., 1999; Lefrancois, 2001; Reynolds, 2002) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การดูวัตถุหรือรูปภาพน่าสนใจ หุ่นมือ นิทานที่แสดงเป็นภาพเคลื่อนไหว เสียงดนตรี การแสดงตามบทบาท กิจกรรมศิลปะแทรกเข้าไปในกระบวนการจัดกิจกรรมทั้ง 5 ขั้นตอน เนื่องจากเด็กจะสามารถเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (พดุงศักดิ์ ศุขสำโรง, 2542; แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร, 2544; อริยะ สุพรรณเกษัช, 2545; กรมวิชาการ, 2546; กรมสุขภาพจิต, 2547; เรื่องศักดิ์ ปิ่นประทีป, 2548; Wong et al., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ulutas and Omeroglu (2007) ที่ศึกษาผลของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเพื่อ

พัฒนา EQ ของเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 6 ปี โดยใช้รูปภาพที่แสดงอารมณ์ตามใบหน้าต่างๆ ภาพเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น เสียงฟ้าร้อง สัตว์เลี้ยงเสียงชีวิต การเล่าเรื่องโดยเน้นให้ลักษณะเด่นของตัวละครแสดงอารมณ์ต่างๆ เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่า หลังทดลองใช้โปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนน EQ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cynthia (2002) ที่ศึกษาการรู้จักกำกับอารมณ์ของตนเอง (Self-regulation) ในเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 3-4 ปีผ่านทางการแสดงละครทางสังคมวิทยา (Sociodramatic) ผลการวิจัยพบว่า การเล่นละครทางสังคมวิทยาสามารถช่วยพัฒนาทักษะการแสดงออกและกำกับอารมณ์ของตนเองได้ รวมทั้งละครทางสังคมวิทยาจะช่วยขัดเกลาพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เน้นการสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการชมเชยในผลงานหรือพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก (Vygotsky, 1978) และการรู้จักคุณค่าแห่งตนเอง รวมถึงทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองยิ่งขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2548)

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ด้วยเนื้อหาที่เป็นไปตามองค์ประกอบของ EQ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในบริบทของสังคมไทย ร่วมกับการใช้เทคนิคพัฒนารูปแบบของกิจกรรม และสื่อที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก จะสามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนา EQ ได้ครบทุกด้าน ได้แก่ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข เนื่องจากขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สามารถทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ร่วมกันคิด ปฏิบัติ และสื่อสารซึ่งกันและกัน เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้จากการกระทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ดีใจ พอใจ อับอุ่นใจ สนุกสนานว่าจริง ชมเชย ให้กำลังใจ ชื่นชมในผลงานของตนเอง และผู้อื่น มีการอดทนรอคอย เสียสละ แบ่งปันและช่วยเหลือ มีการสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึกต่างๆออกมาทางพฤติกรรมแสดงออกและคำพูด มีการนำเสนอผลงานของตนเองหรือกลุ่มโดยการพูดคุย ดังนั้นผลที่ได้รับจากกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ดังกล่าว จะส่งผลให้เด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน มีการพัฒนา EQ แบบองค์รวมทั้งด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ซึ่งจะทำให้เด็กมีความสามารถในการดูแลและจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้สอดคล้องกับวัย มีจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพื้นฐานในวัยถัดไปให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ อันจะส่งผลให้พบกับความสำเร็จในชีวิต

จากการทดลองพบว่า คะแนนเฉลี่ยของ EQ ของกลุ่มตัวอย่าง ภายหลังจากทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า EQ สามารถเพิ่มขึ้นได้ หากใช้วิธีการส่งเสริมที่เหมาะสม สอดคล้องกับ

ธรรมชาติ พัฒนาการ และความต้องการของเด็ก โดยเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในของตนเองจากกระบวนการทางสติปัญญา ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็ก ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาศติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) ซึ่งจากผลการทดลอง ในระยะหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน พบว่าคะแนนเฉลี่ยของ EQ ของกลุ่มตัวอย่าง ยังคงสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า EQ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในสมองส่วน Limbic system ซึ่งการพัฒนาสมองส่วนนี้จำเป็นต้องทำซ้ำๆ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ยังมีลำดับพฤติกรรมซ้ำบ่อยเท่าไร ก็ยิ่งทำให้สมองส่วนนั้นแข็งแรงขึ้น จึงต้องใช้เวลานานนับเดือน (Goldman et al., 2003) โดยผู้วิจัยออกแบบระยะเวลาของการทดลองนาน 1 เดือน และทำกิจกรรมต่อเนื่องสม่ำเสมอทุกวัน ในสถานรับเลี้ยงเด็ก (ยกเว้นวันปิดทำการ) ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในของตนเองจากกระบวนการทางสติปัญญา ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชีวิตประจำวันของเด็ก นอกจากนี้การจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นี้ ยังเป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างความรู้ ความหมายด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งพฤติกรรมต่างๆที่เกิดจากตัวผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเป็นคนสร้างด้วยตนเองจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ยั่งยืนได้ (พจณี ศิริวรรณ, 2547; Piaget, 1969) จึงส่งผลให้ในระยะหลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน กลุ่มตัวอย่างยังคงมีคะแนนเฉลี่ยของ EQ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของซำนาน กงสะเด็น (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องเชาวน์อารมณ์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมโยคะอาสนะประกอบเสียงดนตรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนฝ่ายหินหนองทุ่ม วิทยาลัยการศึกษาศรีวิชัย ปีการศึกษา 2549 จำนวน 20 คน กลุ่มตัวอย่างได้รับแผนการจัดการจัดการโยคะอาสนะประกอบเสียงดนตรี จำนวน 5 แผน ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 20 นาที ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยเชาวน์อารมณ์ หลังการทดลองมีส่วนต่างสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งในด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข

ดังนั้นโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (1986) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีการพัฒนาศติปัญญาของ Piaget (1969) และทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงสังคมของ Vygotsky (1978) จึงเป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ และสามารถส่งผลทำให้เด็กวัยก่อนเรียน มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการทดลองพบว่า โปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สามารถทำให้เด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ดีขึ้น เกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งจะมีการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมาก และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในวัยถัดไป

1.2 ให้การสนับสนุนในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในการกระตุ้นพัฒนาการด้านอารมณ์ควบคู่กับพัฒนาการด้านสติปัญญา และสร้างความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

1.3 ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ครู และพี่เลี้ยงเด็ก รวมทั้งให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเอกสารต่างๆ

2. ด้านการศึกษา

สนับสนุนให้มีกระบวนการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์แก่เด็กวัยก่อนเรียนในหลักสูตร ให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะในการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและต่อเนื่องของช่วงวัยนี้ รวมถึงตระหนักถึงความสำคัญ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันปัญหาเรื่องพฤติกรรมก้าวร้าว และปัญหาสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้นซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมได้

3. ด้านการพยาบาล

3.1 จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์ ของเด็กวัยก่อนเรียนในภาวะปกติ ซึ่งเป็นบทบาทเชิงรุกของพยาบาลในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน เพื่อส่งเสริมสุขภาพและตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจให้กับเด็กวัยก่อนเรียน

3.2 ส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน โดยการส่งต่อให้ครู หรือพี่เลี้ยงเด็กเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม และพยาบาลทำหน้าที่ในการถ่ายทอดกระบวนการต่างๆ และเป็นพี่ปรึกษา

3.3 ประยุกต์ใช้แผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการทางอารมณ์ ของเด็กวัยก่อนเรียนในภาวะปกติกับเด็กป่วยในโรงพยาบาล และวัยอื่นๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ ต่อไป

4. ด้านการวิจัย

สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กวัยก่อนเรียน และเป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมฉลาดทางอารมณ์ให้กับเด็กวัยก่อนเรียน และวัยอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน โดยเพิ่มจำนวนครั้งในการจัดกิจกรรมให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของโปรแกรม อันอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระยะหลังสิ้นสุดโปรแกรม และติดตามประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในระยะยาว เช่น 3 ถึง 6 เดือน เพื่อดูความคงทนของพฤติกรรม

2. ควรมีการนำโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ไปใช้กับเด็กวัยก่อนเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันชุมชนแออัด สถานสงเคราะห์ เป็นต้น โดยปรับปรุงเนื้อหา วิธีการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายหลัก

3. ควรมีการสังเกตพฤติกรรม หรือเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองเด็ก เพื่อเป็นข้อมูลที่สนับสนุนผลการประเมิน และนำมาปรับปรุงโปรแกรมฯให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ว่าสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลวรรณ ชีวพันธุ์ศรี. (2546). **สมองกับการเรียนรู้**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: พรকারพิมพ์.
- กิตติพร เอื้อวิศวกุล. (2547). **ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านมิตรภาพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กุศล สุนทรธาดา และคณะ. (2540). **ทบทวนสถานการณ์ และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กัลยา นาคเพ็ชร์ และคณะ. (2547). **จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับพยาบาล**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). **สอน “ทักษะแก้ปัญหา” ให้เด็กไทย**. [online]. แหล่งที่มา: <http://www.blog.eduzones.com>. [16 กรกฎาคม 2551].
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9. (2544). **แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จิรภรณ์ วสุทัต. (2540). **การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร. (2544). **การเล่นในเด็กป่วย**. สงขลา: เอส. ซี. วี. บิสซิเนสส์.
- แจ่มจันทร์ ทองสา. (2544). **การนำเสนอรูปแบบบทเรียนมัลติมีเดียตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา ภาควิชาสารสนเทศศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์จิตา พุกษานานนท์ และคณะ. (2546). **การบริหารความเสี่ยงในการดูแลสุขภาพเด็ก**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- ชำนาญ กงสะเด็น. (2550). **เชาว์อารมณ์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมโยคะอาสนะประกอบเสียงดนตรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- दानุรัตน์ จันทร์ทรวส. (2549). **การใช้กิจกรรมในช่วงเวลาว่างเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพย์ภา เชษฐุ์ชาวลิต. (2543). **จิตวิทยาพัฒนาการสำหรับพยาบาล**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- นิรดา อุดลยพิเชษฐ. (2542). **ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาเชาว์อารมณ์ที่มีต่อระดับเชาว์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิลวรรณ วานิชสุขสมบัติ. (2547). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นต้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิลวรรณ ฉันทะปรีดา. (2550). **การศึกษารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กแรกเกิดถึง 2 ปี ในสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน: กรณีศึกษาสถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นางพาง ล้อมสุวรรณ. (2544). **เลี้ยงลูกถูกวิธี: ชีวิตเป็นสุข**. กรุงเทพฯ: เมดอินโฟจีตี.
- นรลักษณ์ เอื้อกิจ. (2550). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 3647536: การสร้างเสริมสุขภาพ**. คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บันลือ พุกชะวัน. (2549). **จุดประกายสมองของเด็กปฐมวัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยรัตน์ ชูมี, วรรณิ์ จันทร์สว่าง, ลัดดาวัลย์ ประทีปชัยกูร. (2550). **การรับรู้บทบาทและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพยาบาลในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบได้**. **วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา**. 2550 ปีที่ 5 ฉบับที่ 2.
- พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์. (2548). **เรื่องสำคัญของชีวิต: เก่ง ดี มีสุข**. ใน ศิราภรณ์ สวัสดิ์วร, จันทิชา พุกชานานนท์, นลินี จงวิริยะพันธุ์, พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์ (บรรณาธิการ). **คลินิกสุขภาพเด็กดี PCU กทม. ความรู้..สู่ปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพเวชสาร.

- พจนี ศิริวรรณ. (2547). **ผลของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนว และให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิญช์ ขำมา. (2542). **ผลการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยอนุบาล โดยใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทาง 2 แห่ง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พดุงศักดิ์ คชสำโรง. (2542). **ผลการสอนวาดภาพพระบายสีที่มีต่อการแสดงออกทางด้านความรู้ความเข้าใจและทางด้านอารมณ์ของเด็กในมูลนิธิคุ้มครองเด็ก: กรณีเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิภพ จิรปัญญา. (2549). **เลี้ยงลูกให้เก่งและดี.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ For Child.
- พรพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2549). **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรรณพิมล หล่อตระกูล. (2551). **บทความเรื่อง: เด็กไทยน่าห่วง “ไอคิว-อีคิว” ตกฮวบ!**
[online].แหล่งที่มา: <http://www.blog.ccsueksa.coom>. [5 กันยายน 2551].
- ยุวดี พงษ์สาระนันท์กุล และคณะ. (2549). **การศึกษาแบบแผนสุขภาพ การเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 กรุงเทพมหานคร. วารสารพยาบาลศาสตร์. ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2549.**
- เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป. (2548). **นิทาน..กระบวนการสำคัญในการพัฒนาเด็ก. ใน ศิราภรณ์ สวัสดิ์วิวรร, จันทิทิตา พุทธชานานนท์, นลินี จงวิริยะพันธ์ุ, พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์ (บรรณาธิการ). คลินิกสุขภาพเด็กดี PCU กทม. ความรู้..สู่ปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพเวชสาร.**
- รัฐดาว พิศาลพงศ์. (2549). **การพัฒนาจริยธรรมและความฉลาดทางอารมณ์เริ่มที่เด็กปฐมวัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.**
- รัตโนทัย พลับรู้การ. (2549). **เราจะเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กและวัยรุ่นได้อย่างไร. เอกสารประกอบคำบรรยายในการสัมมนา ณ สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี ตุลาคม 2549.**
- ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล. (2545). **การพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย. สงขลา: บริษัทอัลลายด์เพรส จำกัด.**
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ. (2546). **เด็กไทยวันนี้เป็นอยู่อย่างไร. เอกสารประกอบการประชุม วิชาการเรื่องเด็กไทยวันนี้เป็นอยู่อย่างไร. [ม.ป.ท.: ม. ป. พ.].**

- วีณา จีระแพทย์. (2549). เอกสารประกอบการเรียนการสอน:ปรัชญาและแนวคิดของการ
**พยาบาลเด็กและบทบาทในการดูแลสุขภาพเด็กของพยาบาลผู้ปฏิบัติการ
 พยาบาลขั้นสูง.** กรุงเทพมหานคร: คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระวัฒน์ ปันนิตมัย. (2545). **เชาว์อารมณ์ (EQ) ดัชนีชี้วัดความสุขและความสำเร็จในชีวิต.**
 กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- วรุณา กลกิจโกวิท. (2542). การศึกษาพฤติกรรมการของเด็กวัยก่อนเรียนในชุมชนทางตอนเหนือของ
 กรุงเทพมหานคร. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.** 44(3): 228-237.
- วาโร เฟิงส์สวัสดิ์. (2542). **การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย.** สกลนคร: โปรแกรมนิเทศการวัดผล
 ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- ศึกษานิเทศกร, กระทรวง. กรมวิชาการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546.**
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. (2543). **คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.** กรุงเทพฯ: โรง
 พิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. (2545). **รายงานการวิจัย: การพัฒนาแบบประเมิน
 ความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3-5 ปี และ 6-11 ปี (ฉบับย่อ).** นนทบุรี: สำนักงาน
 กิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. (2546). **แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็ก
 อายุ 3-5 ปี. (พิมพ์ครั้งที่ 2).** สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวง
 สาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. (2546). **ความรู้เรื่องการเสริมสร้างความฉลาดทาง
 อารมณ์เด็กอายุ 3-11ปี สำหรับนักวิชาการ.** นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์
 องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. (2547). **รายงานการสัมมนาเรื่องผลกระทบและ
 มาตรฐานของสื่อวิดีโอเกม.** นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. (2549). **คู่มือจัดกิจกรรมเสริมสร้างไอคิวและอีคิวเด็ก
 สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล. (พิมพ์ครั้งที่ 2).** สำนักพัฒนา
 สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมอนามัย. (2548). **การศึกษาเส้นทางสู่ความสำเร็จของศูนย์เด็ก
 เล็กน่ายุ่.** นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- สนอง วรอุไร. (2549). **ทำชีวิตให้ดีและมีสุข.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อมรินทร์.

- สัจจา ทาโต. (2549). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์**. เอกสารประกอบการสอนวิชาวิธี
วิทยาการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตสาขา
พยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อน
ประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542**. กรุงเทพฯ: พรึทรวงานกราฟฟิค.
- สุนันทา ศิริวัฒนานนท์. (2543). **กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย
โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบหัวเรื่องตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์**. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัจฉรา สุขารมณ และ อังศิรินทร์ อินทรกำแหง. (2548). **การประมวลและสังเคราะห์งานวิจัย
เกี่ยวกับอีคิวในประเทศไทย**. รายงานการวิจัยฉบับที่ 101 สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. (2549). **สมุดยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว**.
โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) สถาบันรามจิตติ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว.)
- อรพรรณ ลีอนุวัชชัย. (2549). **การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริยะ สุพรรณเกษชัย. (2545). **พัฒนา I.Q. E.Q. และสมาธิด้วยพลังคลื่นเสียง**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อลิสา วัชรสินธุ. (2546). **จิตเวชเด็ก**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุสา สุทธิสาคร. (2544). **พัฒนา EQ เด็กได้อย่างไร**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

ภาษาอังกฤษ

- Bar-On, R. (1997). **The Emotional Quotient Inventory (EQ-I): Technical Manual**. Toronto Canada : Multi-Health System.
- Bee, H., and Boyd, D. (2003). **Lifespan Development** (3 rd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Burns, N., and Grove, S. K. (2005). **Understanding Nursing Research**. (2th ed.). Philadelphia: W.B. Saunders Company.
- Click, P. (1981). **Administration of schools for young children**. 2nd ed. Albany, New York : Delmar.
- Cooper, R. K., and Sawaf, A. (1997). **Executive EQ: Emotional Intelligence in leadership and organizations**. NewYork: Grosset/Putnam.
- Cynthia, L. E., and Laura, E. B. (2002). Self-regulation in yong children: Is there a role for Sociodramatic play?. **Early childhood Research Quarterly**. 17: 216-238.
- Driver, P., and Bell, R. (1986). Students Thinking and the Learning of Science: A Constructivistview. **School Science Review**. 67 (240): 443-456.
- Ellis, J. D., and Maxwell, D. E. (1995). **Interventing in the professional development of science teachers: The Colorado science teaching enhancement program**. Washing, DC: National Science Foundation.
- Fawcett, J. (1995). **Analysis and Evaluation of Conceptual models of Nursing**. Philadelphia: F.A. Davis Company.
- Goleman, D. (1995). **Emotional Intelligence: Why it can matter more than IQ**. New York: Bantam Books.
- Goleman , D. (1998). **Working with Emotional Intelligence**. NewYork: Bantam Books.
- Goldman, D., Boyatzis, R., and Mckee, A. (2003). **The new leaders: Transforming the art of leadership into the science of results**. London: Time Warner Paperbacks.
- Gross, D., and Grady, J. (2002). Group-based parent training for preventing mental health disorders in children. **Mental Health Nursing**, 23: 367-383.
- Hay, D. F., Castle, J., Davies, L., Demetriou, H., and Stimsomn, C. A. (1999). Prosocial action in very early childhood. **J Child Psychol Psychiatry**, 40: 905-916.

- Jensen, E. (2000). **Brain-based learning: The new science of teaching and training**. San Diego , CA: The brain store.
- Jonen, A. and Moller, K. (2006). Effects of Instructional Support Within Constructivist Learning Environments for Elementary School Students' Understanding of "Floating and Sinking". **Journal of Educational Psychology**. 98 (2): 307-326.
- Lefrancois, C. R. (2001). **Of Children an introduction to child and adolescent development ninth edition**. Alberta: Wadsworth.
- Liisa, M. and Klaus, H. (2001). University Students' Value Priorities and Emotional Empathy. **Educational Psychology**. 21 (1): 25-40.
- McPhee, R. A., Doppler, E. E., and Harkins, D. A. (2002). Conflict Resolution in a Preschool Constructivist Classroom: A Case Study in Negotiation. **Journal of Research in Childhood Education**. 17 (1): 19-25.
- Matthews, B. (2006). **Engaging Education: Developing Emotional Literacy, Equity and Co-education**. New York: Glasgow.
- Mayer, J. D., and Salovey, P. (1997). **What is emotional intelligence?**. New York: Basic Books.
- Piaget, J. (1969). **The theory of stage of cognitive development**. New York: McGraw Hill.
- Polit, D. F., and Beck, T. B. (2004). **Nursing Research: Principles and Methods (7th ed.)**. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins.
- Polit, D. F., and Beck, T. B. (2006). **Essentials of nursing research: Methods, appraisal, and utilization (6th ed.)**. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins.
- Reynolds, C. C. (2002). Growth and Development of the Preschooler. In Potts, N. L., and Mandleco, B. L. (Eds.). **Pediatric nursing: Caring for children and their families**. Clifton Park , NY: Delmar.
- Robert, V. K. , and John, C. C. (2000). **Human Development**. Second Edition: Wordworth Thomson Learning.
- Saunders, W. L. (1992). The constructivist perspective: Implications and teaching strategies for science. **School Science and Mathematics**. 92(3): 136-141.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Bhullar, N., and Rooke, S. E. (2007). A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. **Personality and Individual Differences**. 42: 921-933.

- Selley, N. J. (1999). **The Art of Constructivist Teaching in the Primary School: A Guide for Students and Teachers**. London: David Fulton Publishers.
- Todd, S., and Barnes, K. (2003). Anatomical and Physiological differences in Pediatric. In K. Barnes. (Eds.). **Paediatrics: A clinical guide for nurse practitioners**. Edinburgh: Butterworth Heinemann.
- Ulutas, I., and Omeroglu, E. (2007). The Effects of An Emotional Intelligence Education Program on The Emotional Intelligence of Children. **Social Behavior and Personality**. 35 (10): 1365-1372.
- Vygotsky, L. (1978). **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes**. Cambridge: Harvard University Press.
- Watanabe, S. E., Donzella, B., Alwin, J., and Gunnar, M.R. (2003). Morning-to-afternoon increases in cortisol increases for infants and toddlers in child care: Age differences and behavioral correlates. **Child Development**.74.
- Weston M. S. (1996). **Playwise: 365 fun-filled activities for building character conscience and emotional intelligence in children**. New York: Penguin Putnam.
- Wong, D. L. (1986). Helping parents select day care centers. **Pediatric Nursing**. 12 (3): 181-187.
- Wong, D. L., Hockenberry- Eaton, M., Winkels tein, M. L., Wilson, D., Ahmann, E., and Divito-Thomas, P. A. (1999). **Whaley & Wong 's nursing care of infants and children** (6th ed.). St. Louis: Mosby.
- Wong, D. L., Hockenberry –Eaton, M., Winkels tein, M.L.Wilson, D., Ahmann, E., and Divito-Thomas, P. A. (2001). **Wong' essentials of pediatric nursing** (6th ed.). St. Louis: Mosby.
- World Health Organization. (1986). **Ottawa Charter for Health Promotion**. First International Conference on Health Promotion, Ottawa 17-21 November, Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
- Woolfolk, H. A. (2004). Social Cognitive and Constructivist Views of Learning. **Educational Psychology**. (9th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. แพทย์หญิง รัตโนทัย พลบูรณ์การ
หัวหน้ากลุ่มงานจิตเวชเด็กและวัยรุ่น สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ลีอนุวัชชัย
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ประจำภาควิชาพยาบาลศาสตร์ สาขาการพยาบาลสุขภาพจิต
และจิตเวช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ จินตนาติก
รองคณบดีฝ่ายบริการวิชาการ ประจำภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะ
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
4. อาจารย์ รวิวรรณ ศรีสุชาติ
นักสังคมสงเคราะห์ กลุ่มงานพัฒนางานส่งเสริมป้องกัน สำนักพัฒนาสุขภาพจิต
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
5. นาวาตรีหญิง แสงดาว การุณยวนิช
อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน สุขภาพจิต และจิตเวชศาสตร์
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ กรมแพทย์ทหารเรือ

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

จดหมายเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ
และจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.11/ 0840

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารวิทยกิตติ ชั้น 12 ซอยจุฬา 64

เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

11 เมษายน 2551

เรื่อง ขออนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ (ฉบับสังเขป) จำนวน 1 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชุด

เนื่องด้วย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน” โดยมีอาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้จึงขอเรียนเชิญ แพทย์หญิงรัตโนทัย พลับรู้อการ หัวหน้ากลุ่มงานจิตเวชเด็กและวัยรุ่น (สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติให้บุคลากรข้างต้น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

สำเนาเรียน แพทย์หญิงรัตโนทัย พลับรู้อการ

งานบริการการศึกษา โทร 0-2218-9825 โทรสาร 0-2218-9806

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ โทร 0-2218-9824

ที่อนิสิต เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ โทร 086-331-9983

ที่ ศธ 0512.11/ 0840

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารวิทยกิตติ ชั้น 12 ซอยจุฬา 64

เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

11 เมษายน 2551

เรื่อง ขออนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ (ฉบับสังเขป) จำนวน 1 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชุด

เนื่องด้วย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน” โดยมีอาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้จึงขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย รองคณบดีฝ่ายวิชาการ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติให้บุคลากรข้างต้น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

สำเนาเรียน รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย

งานบริการการศึกษา โทร 0-2218-9825 โทรสาร 0-2218-9806

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ โทร 0-2218-9824

ที่นิตินิต เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ โทร 086-331-9983

ที่ ศธ 0512.11/ 0840

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาคารวิทยกิตติ ชั้น 12 ซอยจุฬา 64
เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

11 เมษายน 2551

เรื่อง ขออนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ (ฉบับสังเขป) จำนวน 1 ชุด
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชุด

เนื่องด้วย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน” โดยมีอาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ จินตนาติก รองคณบดีฝ่ายบริการวิชาการ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติให้บุคลากรข้างต้น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

สำเนาเรียน รองศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ จินตนาติก

งานบริการการศึกษา โทร 0-2218-9825 โทรสาร 0-2218-9806

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ โทร 0-2218-9824

ที่ोनินิต เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ โทร 086-331-9983

ที่ ศธ 0512.11/ 0840

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารวิทยกิตติ ชั้น 12 ซอยจุฬา 64

เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

11 เมษายน 2551

เรื่อง ขออนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ (ฉบับสังเขป) จำนวน 1 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชุด

เนื่องด้วย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรัักษ์ นิสิตชั้นปริญญามหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน” โดยมีอาจารย์ ดร.นรลัทขณ์ เอื้อกิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้จึงขอเรียนเชิญ อาจารย์ รวีวรรณ ศรีสุชาติ นักสังคมสงเคราะห์ 8 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ ดังนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติให้บุคลากรข้างต้น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

สำเนาเรียน

อาจารย์ รวีวรรณ ศรีสุชาติ

งานบริการการศึกษา

โทร 0-2218-9825 โทรสาร 0-2218-9806

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.นรลัทขณ์ เอื้อกิจ โทร 0-2218-9824

ที่อนิสิต

เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรัักษ์ โทร 086-331-9983

ที่ ศธ 0512.11/ 0840

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารวิทยกิตติ ชั้น 12 ซอยจุฬา 64

เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

11 เมษายน 2551

เรื่อง ขออนุมัติบุคลากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างวิทยานิพนธ์ (ฉบับสังเขป) จำนวน 1 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชุด

เนื่องด้วย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน” โดยมีอาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้จึงขอเรียนเชิญ นาวาตรีหญิงแสงดาว การุณยวนิช อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน สุขภาพจิต และจิตเวชศาสตร์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ ดังนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติให้บุคลากรข้างต้น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

สำเนาเรียน

นาวาตรีหญิงแสงดาว การุณยวนิช

งานบริการการศึกษา

โทร 0-2218-9825 โทรสาร 0-2218-9806

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ โทร 0-2218-9824

ที่อนิสิต

เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ โทร 086-331-9983

ที่ ศธ 0512.11/ 0932

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารวิทยกิตติ ชั้น 12 ซอยจุฬา 64

เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

29 เมษายน 2551

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์บริการสาธารณสุข 5 จุฬาลงกรณ์

เนื่องด้วย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรัภษ์ นิสิตชั้นปริญญามหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน” โดยมีอาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็ก ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข 5 จุฬาลงกรณ์ จำนวน 30 คน โดยใช้แบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2546) และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงาน เรื่อง วัน และเวลา ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้ เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรัภษ์ ดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยดังกล่าว คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

งานบริการการศึกษา โทร 0-2218-9825 โทรสาร 0-2218-9806

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ โทร 0-2218-9824

ที่อนิสิต เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรัภษ์ โทร 086-331-9983

ที่ ศธ 0512.11/ 0933

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารวิทยกิตติ ชั้น 12 ซอยจุฬา 64

เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

29 เมษายน 2551

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ประธานกรรมการกิจการสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัยทร. และ ผทค.ทร.

เนื่องด้วย เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน” โดยมีอาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างเด็กวัยก่อนเรียนที่มีอายุ 3-4 ปี ทั้งเพศชายและหญิง ในสถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) จำนวน 15 คน โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมพัฒนา EQ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และแบบประเมิน EQ เด็กอายุ 3-5 ปี (กรมสุขภาพจิต, 2546) ทั้งนี้ นิสิตจะประสานงาน เรื่อง วัน และเวลา ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ให้ เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ ดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยดังกล่าว คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

งานบริการการศึกษา โทร 0-2218-9825 โทรสาร 0-2218-9806

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.นรลักษณ์ เอื้อกิจ โทร 0-2218-9824

ที่อนิสิต เรือเอกหญิง สุพัตรา นุตรักษ์ โทร 086-331-9983

ภาคผนวก ค

หนังสืออนุมติจริยธรรมในมนุษย์และสัตว์ทดลอง
เอกสารการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารรับรองโครงการวิจัย
โดย
กรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ พร.

RLM 023/51

ชื่อโครงการ	ผลของการปฏิบัติการพยาบาลในการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยขั้นตอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน
ชื่อหัวหน้าโครงการ/ หน่วยงานที่สังกัด	ร.อ.หญิงสุพัตรา นุตรักษ์ / รพ.สมเด็จพระปิ่นเกล้า
รหัสโครงการ	RP025/51
สถานที่ทำวิจัย	สถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร.1 (รพ.สมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.)
เอกสารที่รับรอง	☒ โครงการวิจัย ☐ โครงการวิจัยที่ขออนุมัติแก้ไขเพิ่มเติม ☒ หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ☒ เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ☐ อื่นๆ.....
รับรองโดย	คณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ พร.
วันที่รับรอง	23 มี.ย. 51
วันหมดอายุ	22 ก.ย. 51

ลงนาม พล.ร.ต.....

(พลเรือตรี เต็มยศ ประทุมเพชร)

ประธานคณะกรรมการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ พร.

23 มี.ย. 51

ใบยินยอมของประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
(Informed consent form)

ชื่อโครงการ ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตาม
แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

เลขที่ ประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ข้าพเจ้าเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กที่ได้รับการสุ่มให้เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทราบถึงวัตถุประสงค์และแนวทางในการศึกษาวิจัย รวมทั้งทราบถึงผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งข้าพเจ้าได้ซักถามทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาดังกล่าวนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ข้าพเจ้ายินยอมให้เด็กซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของข้าพเจ้าได้เข้าร่วมการศึกษาดังกล่าวครั้งนี้โดยสมัครใจ และข้าพเจ้าอาจจะให้เด็กซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของข้าพเจ้าสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมศึกษานี้เมื่อใดก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งจะไม่มีผลต่อตัวเด็กและการดูแลที่ได้รับในสถานรับเลี้ยงเด็กแต่อย่างใด ข้าพเจ้ายินยอมให้เด็กซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของข้าพเจ้าเข้าร่วมในกิจกรรมกับผู้วิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับและจะเปิดเผยนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจดีทุกประการจึงได้ลงนามในใบยินยอมนี้

..... ลงนาม

สถานที่/วันที่ ลงนาม บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก

..... ลงนาม.....

สถานที่/วันที่ (เรือเอกหญิงสุพัตรา นุตรักษ์)
..... ลงนาม ผู้วิจัย

..... ลงนาม.....

สถานที่/วันที่ (.....)

พยาน

ข้อมูลสำหรับประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
(Patient/participant Information Sheet)

ชื่อโครงการ ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

ชื่อผู้วิจัย เรือเอกหญิงสุพัตรา นุตรักษ์ นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานที่ปฏิบัติงาน โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า หอผู้ป่วยกุมาร 1 (ตึก 100 ปี ชั้น 5)
แขวงบุคคลโกล เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

โทรศัพท์ที่ทำงาน 02 - 475-2553

โทรศัพท์เคลื่อนที่ 086 - 331-9983

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้คำยินยอมในการวิจัยประกอบด้วย คำอธิบายดังต่อไปนี้

1. โครงการนี้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน
2. การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันก่อนและหลังการได้รับกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
3. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ผู้เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ คือ เด็กวัยก่อนเรียนทั้งเพศชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ใน สถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทร. 1 (รพ. สมเด็จพระปิ่นเกล้า พร.) จำนวน 15 คน มีการวัดผลก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง
4. ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กวัยก่อนเรียนทั้งเพศชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ตามคุณสมบัติที่กำหนด ซึ่งไม่มีภาวะเจ็บป่วยทั้งทางกายและทางจิตโดยกำลังได้รับการรักษาด้วยการรับประทานยาหรือวิธีอื่น ๆ ไม่มีปัญหาทางการได้ยิน และการมองเห็น จำนวน 15 คน
5. ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่าง คือ โปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งมีทั้งหมด 9 กิจกรรม เริ่มวันที่ 1-30 กรกฎาคม (ยกเว้นวันหยุดราชการ) เวลา 10.00-10.50 น. แต่ละกิจกรรมใช้เวลาทั้งสิ้น 50 นาที โดยทำกิจกรรมครั้งที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรมจะมีการเริ่มทำกิจกรรมครั้งที่ 1 ซ้ำ จนถึงกิจกรรมครั้งที่ 9 ตามลำดับ รวมทำกิจกรรมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย การใช้เสียงเพลง ภาพประกอบ เกม การยกตัวอย่างสถานการณ์ และใช้คำถามนำให้เด็กเล่าเรื่องจากประสบการณ์ การสนทนาประกอบภาพ การเล่านิทานขยาย

ความรู้ กิจกรรมศิลปะ ได้แก่ การวาดภาพ การปะติดภาพ การแสดงบทบาทสมมติ การสนทนา แสดงความคิดเห็นร่วมกับเด็ก และกล่าวสรุปเนื้อหาทั้งหมด ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข เพื่อให้เด็กวัยก่อนเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นไปตามวัยและเต็มศักยภาพของเด็ก มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 3 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล จากครูประจำชั้นเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามครั้งละประมาณ 30 นาที

6. การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะไม่มีผลกระทบใด ๆ เกิดขึ้นกับเด็กที่เข้าร่วมการวิจัย แต่จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กในด้านพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่อาจเกิดขึ้น ข้อมูลในงานวิจัยที่ระบุถึงกลุ่มตัวอย่างจะถูกถอดออกเป็นรหัส ผลการวิจัยที่ตีพิมพ์จะไม่มีชื่อของเด็ก

7. บิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กวัยก่อนเรียนที่เข้าร่วมการวิจัย มีสิทธิตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย มีสิทธิในการถอนตัวออกจากการวิจัยก่อนที่การวิจัยครั้งนี้จะสิ้นสุดลง ได้ตลอดเวลา โดยการตอบรับหรือปฏิเสธจะไม่มีผลต่อการดูแลในสถานรับเลี้ยงเด็กแต่อย่างใด

8. ไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนแก่กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในการวิจัย

9. ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม จะไม่ระบุชื่อและที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้และข้อมูลทุกอย่างจะถือเป็นความลับ หากท่านมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา ที่โทรศัพท์มือถือหมายเลข 086 - 331-9983

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างเครื่องมือการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยกระบวนการการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็ก อายุ 3-5 ปี (กรมสุขภาพจิต , 2546)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ซึ่งมีทั้งหมด 9 กิจกรรม เริ่มวันที่ 1-30 กรกฎาคม (ยกเว้นวันหยุดราชการ) เวลา 10.00-10.50 น. แต่ละกิจกรรมใช้เวลาทั้งสิ้น 50 นาที โดยทำกิจกรรมที่ 1-9 ตามลำดับ เมื่อครบทั้ง 9 กิจกรรมจะมีการเริ่มทำกิจกรรมที่ 1 ขึ้นมาจนถึงกิจกรรมที่ 9 ตามลำดับ รวมทำกิจกรรมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน

รายละเอียดของแผนการดำเนินกิจกรรม มีดังนี้

กิจกรรมที่ 1

ชื่อกิจกรรม อารมณ์ของเรา

ความสำคัญ เด็กวัยนี้จะมีอารมณ์ที่หลากหลายมากขึ้นนอกจากความรู้สึกดีใจ พอใจ โกรธ เด็กยังรู้สึกกลัว รู้สึกเจ็บ รู้สึกสนุก และอิจฉา เด็กสามารถเรียนรู้การแยกแยะอารมณ์ เริ่มมีความเข้าใจในอารมณ์ของคนอื่นได้ลึกซึ้งขึ้น การผ่านประสบการณ์ต่างๆทางอารมณ์ จะช่วยให้เด็กสรุปความคิดรวบยอดเกี่ยวกับอารมณ์ได้ และการรู้จักอารมณ์จะทำให้เด็กแสดงอารมณ์ออกมาอย่างเหมาะสมซึ่งจะช่วยสร้างสุขภาพจิตและบุคลิกที่ดีแก่วัยถัดไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถแยกแยะความแตกต่างของอารมณ์
2. เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 1 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. นาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆ ได้แก่ ยิ้ม หัวเราะ ร้องไห้ ตกใจ และโกรธ
2. เทปเพลงบรรเลงจังหวะสนุกสนานขณะเล่นเกม “ถูดนตรีมีหน้าซ่อนไว้”
3. รูปภาพใบหน้า ได้แก่ ดีใจ เสียใจ เสียใจ ร้องไห้ ตกใจ และโกรธ บรรจุลงในถุงกระดาษ
4. รูปภาพเหตุการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆ ประกอบด้วย เด็กได้รับคำชมจากผู้ใหญ่ แมวถูกรถชนตาย ฝนตกฟ้าร้อง สุนัขเห่า และทำร้ายเพื่อน
5. หุ่นมือประกอบนิทานเรื่อง “ดช.บอล”

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1-5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กเป็นครั้งแรกของการดำเนินกิจกรรม โดยผู้วิจัยแนะนำชื่อตนเอง และเรียกชื่อเด็กๆทั้ง 15 คน ให้แต่ละคนยกมือพร้อมขานรับชื่อของตนเอง (5 นาที)

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1-5 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กนั่งล้อมเป็นรูปตัวย และคุยกับเด็กๆว่า “เด็กๆลองดูซิว่า วันนี้พี่พยาบาลมีอะไรมาให้เด็กๆดูคะ” จากนั้นนำนาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆให้เด็กดู เพื่อให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ตามใบหน้าต่างๆ ผู้วิจัยชี้ไปที่ใบหน้าที่แสดงอารมณ์ต่างๆ แล้วถามเด็กว่า “หน้าคนนี้หนูคิดว่าเขาเป็นอย่างไรคะ” (หัวเราะ ร้องไห้ ตกใจ หรือ โกรธ) “แล้วเด็กๆของพี่ทั้งหมดที่มาโรงเรียนวันนี้จะมีหน้าเป็นอย่างไรบ้าง ลองมาดูกันซิ”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.20 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยเล่าเรื่องและพูดคุยกับเด็กๆตั้งแต่ตื่นนอนมาโรงเรียนจนถึงเวลากลับบ้าน ดังนี้

เช้าวันหนึ่งทันทีที่ได้ยินเสียงนาฬิกาปลุกก๊งๆ! (มีเสียงประกอบ) “นาฬิกาปลุกเสียงดังเด็กๆจะเป็นอย่างไรคะ” คุณแม่บอกว่าหนูต้องรีบไปโรงเรียน “เด็กๆตื่นนอนตอนเช้ารู้สึกอย่างไรบ้างคะ” หลังจากตื่นนอนแล้ว เด็กๆต้องล้างหน้าแปรงฟัน อาบน้ำแต่งตัวรีบมาโรงเรียน “เวลาที่คุณพ่อคุณแม่พาหนูมาส่งโรงเรียนเด็กๆรู้สึกอย่างไรบ้าง” “เด็กๆได้เล่นกับเพื่อนๆ พี่ๆ คุณครูแล้วเป็นอย่างไรบ้าง” “แล้วถ้าเด็กๆซุกซนไม่เชื่อฟัง พี่ๆหรือคุณครูจะทำหน้าอย่างไรคะ” “ถ้าทะเลาะกับเพื่อนเด็กๆจะรู้สึกอย่างไร” “ถึงเวลากลางวันเด็กๆทานอาหารและเข้านอน ตื่นนอนมาก็เจอคุณพ่อคุณแม่มารับกลับบ้าน เด็กๆจะรู้สึกอย่างไรบ้างคะ”

โดยในแต่ละช่วงเวลาหรือเหตุการณ์ จะมีการถามเด็กๆว่า “เด็กๆรู้สึกอย่างไรคะ” (ดีใจ เสียใจ ร้องไห้ ตกใจ หรือโกรธ) พร้อมให้เด็กหมุนเข็มนาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆให้ตรงกับเรื่องที่เล่า โดยผู้วิจัยบอกเด็กๆว่า “ไหนเด็กๆลองหมุนเข็มนาฬิกาหน้าคนให้พี่พยาบาลดูซิคะว่าเด็กๆจะทำหน้าอย่างไร” หลังจากนั้นผู้วิจัยสรุปให้เด็กฟังว่า “เด็กๆเห็นไหมคะว่าในหนึ่งวันแต่ละคนจะมีหลายหน้า ทั้งดีใจ หัวเราะ ร้องไห้ ต่อไปพี่พยาบาลมีเกม “ถุงดนตรีมีหน้าซ่อนไว้” มาให้เด็กๆเล่น ให้เด็กๆลองดูว่าในถุงมีหน้าอะไรบ้าง ใครอยากเล่นแล้วยกมือขึ้น”

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.20– 10.35 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม “ถุงดนตรีมีหน้าซ่อนไว้” โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน มีขั้นตอนดังนี้

-นำบัตรภาพใบหน้าที่แสดงความรู้สึกต่างๆที่หลากหลาย ใส่ลงในถุงกระดาษ

-ให้เด็กแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม ผู้วิจัยเปิดเพลงสนุกสนานพร้อมกับส่งถุงกระดาษไปรอบๆ เมื่อเสียงเพลงหยุดแล้วถุงกระดาษอยู่ที่ใคร ให้เด็กคนนั้นหยิบรูปภาพในถุงกระดาษออกมา 1 ภาพ

-ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเช่นนี้ต่อเนื่องไปเรื่อยๆจนกระทั่งเด็กทุกคนได้หยิบภาพจากถุงกระดาษคนละ 1 ภาพ จนครบทุกคน

-ให้เด็กแต่ละกลุ่มนำภาพใบหน้าที่จับได้มาติดที่รูปภาพเหตุการณ์ประกอบคำบรรยายที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆ ได้แก่ ดีใจ เสียใจ ร้องไห้ ตกใจ หรือโกรธ ซึ่งประกอบด้วยภาพ เด็กได้รับคำชมจากผู้ใหญ่, แมวถูกรถชนตาย, ฝนตกฟ้าร้อง, สุนัขเห่า, และทำร้ายเพื่อน พร้อมให้บอกว่าเป็นความรู้สึก หรืออารมณ์ใด ให้สอดคล้องกัน และให้ทุกคนปรบมือให้หลังทำได้อีกตั้งจากนั้น ผู้วิจัยคุยกับเด็กว่า “ทุกคนเก่งมากค่ะ เมื่อเด็กๆ รู้จักอารมณ์ของตัวเองแล้ว ลองมาดูอารมณ์ของเพื่อนชื่อ “ดช.บอล” กันบ้าง เดี่ยวพี่พยาบาลจะเล่าให้ฟัง พร้อมหรือยังคะ”

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.35 – 10.45 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือเล่านิทานเรื่อง “ดช.บอล” ซึ่งมีภาพประกอบ เนื้อเรื่องมีการยกสถานการณ์ให้เกิดอารมณ์ต่างๆ โดยให้เด็กยกมือตอบว่าจะแสดงออกอย่างไร และให้เด็กทำท่าทางประกอบด้วย เนื้อหานิทาน มีดังนี้

“ดช.บอล”

เรื่อง โดย สุพัตรา นุตรักษ์

ดช. บอล ไม่ชอบกินผักผลไม้ตามที่คุณแม่บอก ต่อมาวันหนึ่ง ดช.บอล อีไม่ออก เห็นท้องตัวเองโตมากเท่าลูกแตงโม และมีอาการปวดท้องมาก ต่อมาคุณแม่พาไปหาคุณหมอ คุณหมอตระวจท้อง ดช. บอลพร้อมกับฉีดยาให้ และบอกว่าถ้ากินผักผลไม้ตามที่คุณแม่บอกก็ว่าจะไม่ปวดท้องแบบนี้อีก ดช.บอล เจ็บมากเมื่อโดนฉีดยาและต้องนอนพัก อดไปเล่นกับเพื่อนๆ หลังจากนั้นต่อมา ดช. บอล จึงเชื่อคุณแม่และคุณหมอกลับมากินผักผลไม้เยอะๆ แล้ว ดช.บอล ก็อีได้ทุกวัน ไม่ปวดท้อง ไม่ต้องไปให้คุณหมอฉีดยา และกลับมาเล่นกับเพื่อนได้เหมือนเดิมอย่างมีความสุข

หลังนิทานจบผู้วิจัยถามเด็กๆ ด้วยคำถามข้างล่างนี้ แล้ว ให้เด็กยกมือตอบและแสดงท่าทางให้เพื่อนๆ ดู ผู้วิจัยชมเชยเด็กเมื่อแสดงอารมณ์ได้ถูกต้อง

- ทันทีกี่ ดช.บอล เห็นท้องตัวเองโตมากเท่าลูกแตงโม ดช.บอล จะทำหน้าอย่างไร
- ดช. บอล ปวดท้องมาก จะทำหน้าอย่างไร
- ดช. บอลโดนฉีดยา รู้สึกเจ็บมาก จะทำหน้าอย่างไร
- ดช. บอล อดเล่นกับเพื่อนๆ จะทำหน้าอย่างไร
- หลังจาก ดช. บอล เชื่อคุณแม่และคุณหมอกลับมากินผักผลไม้เยอะๆ แล้ว ดช. บอล ก็อีได้ทุกวัน ไม่ปวดท้อง ได้เล่นกับเพื่อนๆ อย่างมีความสุข แล้ว ดช. บอล จะมีเป็นอย่างไรบ้าง (ยิ้ม หัวเราะ ปรบมือ กระโดด)

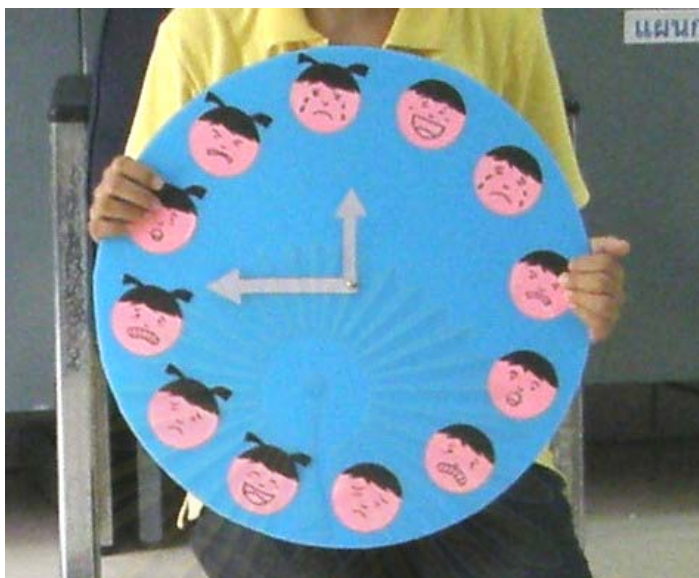
ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่
เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยสรุปให้เด็กฟังว่า “เมื่อดีใจหรือเบิกบานใจ เราก็จะแสดงใบหน้ายิ้ม เมื่อโกรธเราก็จะมี
ใบหน้าบึ้งตึง ไม่ยิ้ม เมื่อคนเราเศร้าใจ เสียใจ หรือเจ็บปวด บางคนก็ไม่ยิ้ม หรือหน้าเศร้า บางคน
แสดงออกโดยการร้องไห้ เพียงแต่เราไม่ควรแสดงออกมากเกินไปจนส่งผลเสียได้ เช่น โกรธมากจน
ไปตีคนอื่น ก็จะทะเลาะกัน”

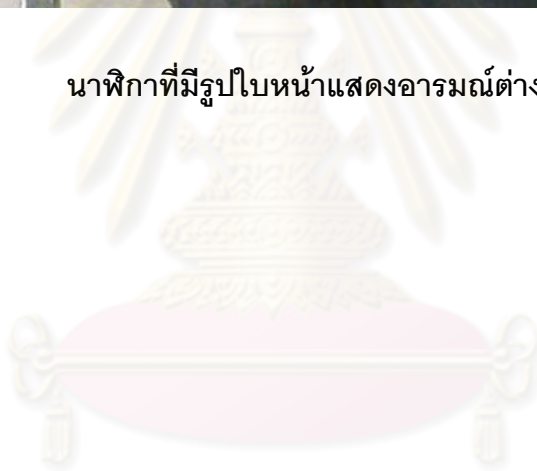

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในกิจกรรม “อารมณ์ของเรา”

นาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆ

หุ่นมือประกอบนิทานเรื่อง “ดช.บอล”

ภาพเหตุการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆ ประกอบด้วย เด็กได้รับคำชมจากผู้ใหญ่ แมวถูกรถชนตาย ฝนตกฟ้าร้อง สุนัขเห่า และทำร้ายเพื่อน

กิจกรรมที่ 2

ชื่อกิจกรรม เราจะไม่โกรธกัน

ความสำคัญ เด็กวัยก่อนเรียนเริ่มเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองแต่ยังไม่สมบูรณ์ ทำให้วัยนี้มักเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดและโกรธง่าย โมโหร้ายโดยไม่มีเหตุผล เป็นวัยที่ชอบปฏิเสธ อย่างไรก็ตามตามอารมณ์ของเด็กวัยนี้สามารถพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการฝึกเด็กให้เป็นคนควบคุมอารมณ์ไม่โกรธง่ายรู้จักให้อภัยเพื่อน จึงเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่สำคัญ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้เด็กสามารถแยกแยะได้ว่าความโกรธเป็นสิ่งที่ไม่ดีที่ทำลายมิตรภาพ
2. เพื่อสร้างบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 2 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. รูปภาพหน้าคนที่กำลังโกรธ
2. เทปเพลงบรรเลงจังหวะเบาๆขณะเล่นเกม “สปาหาเพื่อน”
3. หุ่นมือประกอบนิทานเรื่อง “ใจแค้นที่โกรธโมโหร้าย”

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1-5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดีค่ะเด็กๆ จำที่พยาบาลได้ไหมคะ เมื่อวานพี่เอาอะไรมาให้เด็กๆดูจำได้ไหมคะ” “เมื่อวานพี่นำรูปภาพหน้าคนแสดงอารมณ์ต่างๆมาให้ดู มีหน้ารูปโกรธด้วย” “แล้วเวลาเด็กๆโกรธ เด็กๆทำหน้ายังไงทำให้พี่ดูหน่อยสิคะ” (ผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็กหลังแสดงใบหน้าที่ถูกต้อง) “วันนี้พี่จะเล่านิทานเรื่องความโกรธให้ฟัง เด็กๆคิดว่าความโกรธดีไหมคะ” “ถ้าอย่างนั้นเรามาดูรูปนี้กัน”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กๆดูรูปใบหน้าที่กำลังโกรธพร้อมพูดคุยกับเด็กๆ ดังนี้ “นี่คือใบหน้าที่กำลังโกรธ เด็กๆเห็นไหมคะว่า ถ้าเราโกรธจะทำหน้าบึ้งตึง ปากเบี้ยว คิ้วขมวด ไม่สวยเลยใช่ไหมคะ”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.20 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยถามเด็กๆว่า “ใครเคยโกรธบ้าง” (ให้เด็กยกมือตอบ) “โกรธเรื่องอะไร” “หนูคิดว่าโกรธกันแล้ว ดีหรือไม่ดี” “ถ้าเด็กๆโกรธจะเกิดอะไรได้บ้างคะ” “ทำอย่างไรเราจะไม่โกรธกัน” “โกรธกันแล้วจะทำอย่างไรให้ดีขึ้น” ผู้วิจัยสรุปว่า “ที่พยาบาลคิดว่าถ้าเด็กๆไม่โกรธกัน ทุกคนคงได้เล่นด้วยกันอย่างสนุกสนานแน่ๆเลย ลองมาดูกันสิคะว่า สนุกจริงหรือเปล่า”

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.20– 10.35 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กๆเล่นเกม “สปาหาเพื่อน” มีขั้นตอน ดังนี้

- ให้เด็กๆนั่งต่อกันเป็นวงกลม โดยหันหน้าไปทางเดียวกัน
- ผู้วิจัยเปิดเทปเพลงเบาๆ
- ให้เด็กๆแต่ละคนใช้นิ้วชี้ไปบนหลังของเพื่อนคนที่อยู่ข้างหน้าไปให้ทั่วแผ่นหลัง โดยจะต้องไต่ซำๆในทิศทางต่างๆตามที่ผู้วิจัยบอก เช่น ขึ้นข้างบน ลงข้างล่าง ไปทางขวา มาทางซ้าย เป็นต้น

- ให้เด็กใช้มือบีบนิ้วไปบนแผ่นหลัง ไหล่ และแขนของเพื่อนเบาๆ
- ปิดเทปเพลงให้เด็กๆสลับตำแหน่งที่นั่งในวงกลม เปิดเทปเพลงแล้วปฏิบัติกิจกรรมข้างต้นซ้ำ

เมื่อเสร็จขั้นตอนผู้วิจัยพูดคุยกับเด็กว่า “ถ้าเราไม่โกรธกันกับเพื่อนจะทำให้เราได้เล่นกับเพื่อนด้วยความสนุกสนาน ผลัดกันบีบนิ้วให้เพื่อน อย่างมีความสุขทุกคนใช่ไหมคะ” “แล้วถ้าโกรธกันจะเป็นอย่างไรบ้างหนอ เด็กๆรู้จักใจแค้นท์กับโนบิตะไหมเอ่ย”

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.35 – 10.45 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือเล่าเรื่องของเด็กเกรที่นิสัยไม่ดี ชี้โกรธโมโหร้าย ชอบแกล้งเพื่อน และไม่มีใครเล่นด้วยในที่สุด เนื้อหาบทาน มีดังนี้

นิทานเรื่อง “ใจแค้นท์ชี้โกรธโมโหร้าย”

เรื่อง โดย ปณัฐทิกา เหล็กแท้

ที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ชื่อว่า โรงเรียนทานตะวัน มีเด็กชายเกร อยู่คนหนึ่ง ชื่อว่า ใจแค้นท์ ใจแค้นท์เป็นคนขี้โมโห โกรธง่าย เวลาใจแค้นท์เล่นกับเพื่อนๆ ถ้าเพื่อนไม่ทำตามหรือไม่ให้ของเล่น ใจแค้นท์ก็จะโกรธ แย่งของเล่นจากมือเพื่อน บางครั้งก็จะผลักเพื่อนจนล้ม วันหนึ่งใจแค้นท์เดินอยู่ มีเพื่อนคนหนึ่งชื่อ โนบิตะ เหยียบเท้าใจแค้นท์โดยไม่ได้ตั้งใจ ใจแค้นท์โกรธมาก โนบิตะขอโทษแล้วแต่ใจแค้นท์ก็ไม่หายโกรธ ใจแค้นท์ตีหลังโนบิตะแรงๆและกัดที่แขนจนเป็นแผล โนบิตะร้องไห้เพราะเจ็บมาก หลังจากนั้นโนบิตะและเพื่อนคนอื่นๆก็ไม่เล่นกับใจแค้นท์อีกเลย ใจแค้นท์ทั้งเหงาและเศร้า คุณครูเห็นใจแค้นท์ไม่มีเพื่อนเล่น จึงถามเพื่อนๆว่า ทำไมไม่เล่นกับใจแค้นท์ เพื่อนๆบอกว่า ใจแค้นท์ขี้โมโห เวลาโกรธชอบแกล้งคนอื่น คุณครูให้ใจแค้นท์ขอโทษเพื่อนๆ และบอกกับเพื่อนๆว่า จะไม่โกรธง่ายและรังแกเพื่อนๆอีก เพื่อนหายโกรธทำให้ใจแค้นท์มีเพื่อนเล่นอีกครั้ง

หลังจากเล่าเรื่องจบ ผู้วิจัยถามคำถามเด็กๆว่า “ใครเป็นคนชี้โกธร” “โกธรแล้วทำอะไรเพื่อน” “แล้วได้รับผลอย่างไร” “เด็กๆอยากเล่นกับเพื่อนคนไหน... (ใจแค้นท์ หรือ โนบิตะ)... เพราะอะไร” “ใจแค้นท์ทำอะไรเพื่อนๆจึงหายโกธร”

ผู้วิจัยสรุปให้เด็กฟังว่า “เพราะโนบิตะและเพื่อนคนอื่นให้อภัยไม่โกธรใจแค้นท์แล้ว ทำให้ใจแค้นท์มีเพื่อนเล่นอีกครั้ง”

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยสรุปให้เด็กฟังว่า “เราไม่ควรโกรธมากแล้วไปรังแกเพื่อน ถ้าเราทำให้เพื่อนเจ็บเราต้องขอโทษเพื่อน เด็กดีต้องให้อภัยเพื่อน ถ้าเราไม่โกรธกัน มีอะไรก็แบ่งปันกันกิน แบ่งกันเล่น ก็จะทำให้เราได้เล่นด้วยกันอย่างมีความสุข”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในกิจกรรม “เราจะไม่โกรธกัน”

ศูนย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หุ่นมือประกอบนิทานเรื่อง “ใจแค้นที่โกรธโมโหร้าย”

กิจกรรมที่ 3

ชื่อกิจกรรม ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี

ความสำคัญ คนเราทุกคนมีสิ่งที่เป็นของตัวเองได้กระทำ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเองในอดีต และปัจจุบัน การระลึกถึงด้วยความภาคภูมิใจ จะทำให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะทำสิ่งดี ๆ ต่อไปอีก

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้เด็กรู้ถึงการทำความดี และมีความภาคภูมิใจในการทำดี
2. เพื่อเสริมสร้างความคิดทางบวก คุณธรรม และจริยธรรม
3. เพื่อให้เด็กกล้าพูดกล้าบอก ส่งเสริมความมั่นใจในตนเอง

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 3 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. กระดาษสี ตัดเป็นรูปหัวใจกระดาษสี ด้านหลังติดแถบขาว 2 หน้า
2. รูปภาพบ้านหลังใหญ่ที่มีสีสดใส
3. ภาพเด็กทำความดีต่างๆ ประกอบด้วย ภาพช่วยคุณแม่วาดบ้าน ช่วยคุณแม่ทำกับข้าว ทิ้งขยะลงถังถูกที่ ช่วยคุณพ่อรดน้ำต้นไม้ สวัสดิ์คุณครูเมื่อมาโรงเรียน และทำบุญไหว้พระ
4. นิทานแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวเรื่อง “ลูกหมูกตัญญู”

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดิ์ค่ะเด็กๆ เมื่อวานพี่เล่านิทานเรื่องอะไรเด็กๆจำได้ไหมคะ ใครที่ชอบโกรธ รังแกเพื่อนเอ๋ย” (เรื่องใจแค้นที่ขี่โกรธ โมโหร้าย) “ใจแค้นที่เป็นเด็กไม่ดีใช่ไหมคะ” “งั้นเราไม่ขี่โกรธ โมโหร้ายเหมือนใจแค้นไหนคะ” “เด็กๆทุกคนอยากเป็นเด็กดีไหมคะ” “วันนี้พี่พยาบาลมีบ้านสำหรับเด็กดีด้วยนะคะ บ้านนี้ชื่อว่า บ้านแห่งความดี”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยนำภาพบ้านหลังใหญ่ที่มีสีสดใสให้เด็กดูเพื่อเรียกความสนใจ แล้วอธิบายเด็กว่า “บ้านหลังนี้เป็นบ้านแห่งความดี ถ้าเด็กๆคนไหนทำความดี จะได้ช่วยกันสร้างบ้านให้สวยงามมากขึ้น เด็กๆอยากสร้างบ้านแห่งความดีด้วยกันไหมคะ”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.20 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยถามเด็กๆว่า “ใครที่เคยได้รับคุณพ่อคุณแม่ หรือคุณครูชมบ้าง” ให้เด็กยกมือตอบ และถามต่อว่า “ชมหนูเรื่องอะไรบ้างคะ” ผู้วิจัยสรุปให้เด็กว่า “การที่เด็กๆได้รับคำชมจากคุณพ่อคุณแม่ หรือคุณครู ก็แปลว่า เด็กๆได้ทำความดีแล้วนั่นเองคะ”

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.20– 10.35 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยหีบภาพเด็กทำความดีต่างๆ ประกอบด้วยภาพ ช่วยคุณแม่กวาดบ้าน, ช่วยคุณแม่ทำกับข้าว, ทิ้งขยะลงถังที่, ช่วยคุณพ่อรดน้ำต้นไม้, สวัสดิ์คุณครูเมื่อมาโรงเรียน, และทำบุญไหว้พระ แล้วถามเด็กว่า “ใครเคยทำความดีแบบนี้บ้างคะ ให้ยกมือตอบ ถ้าใครยกมือตอบ พี่พยาบาลจะให้หัวใจสีเขียวไปติดที่บ้าน คนละ 1 ดวง” และผู้วิจัยพูดเสริมว่า “นอกจากนี้ใครทำความดีอย่างอื่นที่ไม่มีในรูปใหม่คะ ให้ยกมือตอบ พี่พยาบาลจะให้หัวใจสีเขียวไปติดที่บ้าน เหมือนกันนะคะ”

ผู้วิจัยให้เด็กที่ยกมือตอบเลือกหัวใจสีต่างๆที่ตนเองชอบ โดยเด็กแต่ละคนสามารถยกมือบอกความดีได้มากกว่า 1 ครั้งผู้วิจัยนำกระดาษรูปหัวใจทากาวให้เด็กนำไปแปะบนบ้านแห่งความดี ให้ได้สีสันสวยงาม และผู้วิจัย

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.35 – 10.45 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยใช้การเล่านิทานเรื่อง “ลูกหมุกตัณญ” ให้เด็กฟัง เนื้อหานิทาน มีดังนี้

นิทานเรื่อง “ลูกหมุกตัณญ”

เรื่อง โดย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ในป่าแห่งหนึ่งมีลูกหมูและแม่หมู อาศัยอยู่ด้วยกันในบ้านหลังน้อยอย่างมีความสุข วันหนึ่งแม่หมูป่วยมีไข้สูง ตัวร้อนมาก ลูกหมุกตกใจรีบไปหาหมอ หมอพ่อวัวใหญ่บอกว่า “เจ้าหมูน้อย เจ้าต้องเข้าไปในป่าเพื่อไปเอายาสมุนไพรจาก เสือโคร่ง ม้า และหมี มาต้มให้แม่เจ้ากิน แล้วแม่เจ้าก็จะหายป่วย” ลูกหมูได้ฟังดังนั้นจึงรีบเดินทางเข้าไปในป่าทันที ลูกหมูเดินทางได้ไม่นานก็เจอกับม้า จึงรีบขอยาสมุนไพรจากม้า “ท่านม้าเจ้า...โปรดให้ยาสมุนไพรแก่ข้าด้วยเถิด ข้าจะนำไปรักษาแม่ที่ป่วย” ม้าได้ฟังดังนั้นจึงอยากลองใจลูกหมู จึงพูดว่า “ถ้าเจ้าวิ่งไล่ตามข้าทันข้าจะมอบยาให้” ลูกหมูได้ฟังดังนั้นก็รีบวิ่งไล่ตามม้าทันที แต่วิ่งเท่าไรก็วิ่งไม่ทัน ทั้งเหนื่อยและปวดขามาก แต่ลูกหมูก็ไม่ยอมแพ้ ม้าเห็นความพยายามในการทำความดี ที่ลูกหมูจะเอายาไปรักษาแม่ จึงให้ยาแก่ลูกหมู ลูกหมูดีใจมาก และรีบเดินทางต่อไป ระหว่างเดินทางลูกหมูก็เจอกับหมีใหญ่ กำลังนอนร้องไห้ “ฮือ ฮือ ฉันปวดขาเดินไม่ไหว อดน้ำมาหลายวันแล้ว หิวน้ำมาก” ลูกหมูสงสารจึงไปตักน้ำที่ลำธารมาให้หมีใหญ่กิน หมีใหญ่ขอใจในความมีน้ำใจของหมูน้อย จึงให้ยาสมุนไพรแก่ลูกหมูไปรักษาแม่ ลูกหมูเดินทางต่อไปจนเจอกับเสือโคร่ง ลูกหมูจึงขอยากับเสือโคร่ง “ท่านเสือโคร่ง

นิทานเรื่อง “ลูกหมูกตัญญู” (ต่อ)

จ๋า...โปรดให้ยาสมุนไพรแก่ข้าด้วยเถิด ข้าจะนำยาไปรักษาแม่ที่ป่วย” แต่เสื่อโครงกลับบอกว่า “ข้า
 ข้า ได้สิเจ้าหมูน้อย ข้าจะให้ยาแก่เจ้า แต่เจ้าต้องให้ข้ากินขาของเจ้าก่อนนะ” ลูกหมูได้ยินดังนั้นก็
 ตกใจและเสียใจเป็นอย่างมาก “ฮือ.. ฮือ.. ได้จะทานกินขาของข้าเถิด แต่ข้าขอนายากลับไปรักษา
 แม่ก่อนนะ เมื่อแม่ข้าหายดี ข้าจะกลับมาให้ทานกินขาของข้าแน่นอน ข้าสัตย์” เสื่อโครงซึ่งใจใน
 ความกตัญญูของลูกหมูจึงพูดว่า “เจ้าช่างเป็นลูกที่กตัญญู รักแม่ ข้าจะให้ยาแก่เจ้า เจ้ารีบกลับไป
 หาแม่เถิด ข้าเห็นแก่ความดีของเจ้า เจ้าไม่ต้องกลับมาให้ข้ากินขาของเจ้าหรอกนะ” หมูน้อยดีใจ
 มากรีบนำยากลับมาดื่มให้แม่หมูกิน ไม่นานแม่หมูก็หายป่วย แม่หมูดีใจมากที่มีลูกกตัญญูรู้จัก
 ตอบแทนบุญคุณ แม่หมูและลูกหมูจึงอยู่ร่วมกันด้วยความรักและมีความสุขตลอดไป

เมื่อนิทานจบพูดคุยกับเด็กว่า “ลูกหมูทำความดีอะไรบ้าง” “ทำไมเสื่อโครงถึงไม่กินลูกหมู”
 “ถ้าเด็กๆเป็นลูกหมูจะทำอย่างไร เมื่อคุณแม่ไม่สบายคะ” และ “ถ้าเด็กๆเป็นแม่หมูจะรู้สึกดีใจไหม
 คะที่มีลูกเป็นคนดี”

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่
 เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

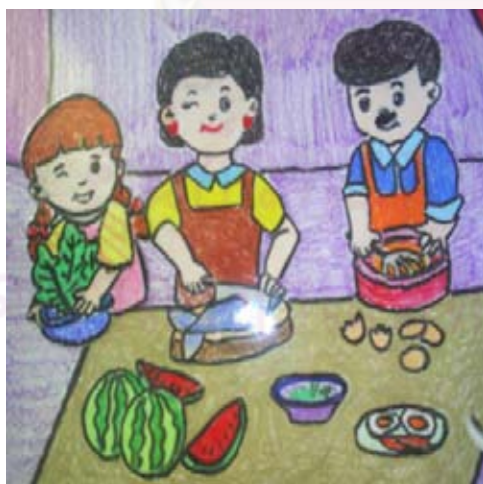
ผู้วิจัยและเด็กๆช่วยกันสรุปแนวคิดที่ได้จากนิทาน และผลจากการทำกิจกรรมช่วยกันสร้าง
 บ้าน โดยผู้วิจัยชวนเด็กคุยถึงการทำความดีว่า “การที่เด็กๆทำความดีเป็นสิ่งที่สวยงามเหมือน
 กระดาษสีรูปหัวใจที่มีความสวยงาม ถ้าทุกคนทำความดีเยอะๆ สีสันของบ้านก็จะสวยงามมากขึ้น
 ตามด้วย ไข่ไหมคะเด็กๆ”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในกิจกรรม “ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี”

บ้านแห่งความดี

ภาพการทำความดีต่างๆ ประกอบด้วย ภาพช่วยคุณแม่วาดบ้าน ช่วยคุณแม่ทำกับข้าว ทิ้งขยะลงถังที่ ช่วยคุณพ่อรดน้ำต้นไม้ สวัสดิ์คุณครูเมื่อมาโรงเรียน และทำบุญไหว้พระ

จากเล่านิทานและตัวละคร แสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวเรื่อง “ลูกหมูกตัญญู”

กิจกรรมที่ 4

ชื่อกิจกรรม เราทำได้

ความสำคัญ เด็กวัยนี้เรียนรู้ความแตกต่าง ฐัข้อจำกัดของตนเอง และผลที่เกิดขึ้นกับคนอื่น ยังไม่เข้าใจอะไรที่เป็นนามธรรม ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ความเป็นตัวตนขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะทำอะไรได้สำเร็จและรู้ว่าตนเป็นที่รัก ต้องการการชมเชยที่ทำให้เขารู้สึกมีคุณค่า เป็นที่พึงพอใจ ซึ่งนำไปสู่ “ความมีคุณค่าในตนเอง” การปฏิบัติต่อเด็กอาจนำไปสู่ความรู้สึกภาคภูมิใจ หรือเกิดความรู้สึกดูถูกตนเองได้ การรับรู้เกี่ยวกับตนเองจะเพิ่มขึ้นจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ทั้งความผิดหวัง และความสมหวัง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อส่งเสริมความคิดทางบวก และสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตนเอง
2. เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ เชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น
3. เพื่อให้เด็กมีความสุขกับการทำงานเป็นทีม

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 4 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. เครื่องแต่งกายต่างๆของเด็ก ได้แก่ กางเกง เสื้อ กุ้งเท้า รองเท้า เข็มขัด และหมวก
2. ลูกบอล จำนวน 3 ลูก
3. เพลงบรรเลงจังหวะสนุกสนานขณะเล่นเกม “โยนลูกบอล”

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดีค่ะเด็กๆ เมื่อเช้าคุณครูสอนอะไรเด็กๆบ้างคะ รู้สึกอย่างไรคะ (สนุกไหม) วันนี้พี่พยาบาลมีเกมทดลองความเก่งมาเล่นกับเด็กๆด้วยนะคะ เด็กๆลองมาดูพร้อมกันซิคะว่าต้องใช้อะไรในการเล่นบ้าง”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการแต่งตัว ได้แก่ กางเกง เสื้อ กุ้งเท้า รองเท้า เข็มขัด และหมวก มาไว้ตรงกลางห้องให้เด็กๆช่วยกันดูและหยิบจับ แล้วพูดคุยกับเด็กๆด้วยคำถามต่างๆว่า “เด็กรู้จักสิ่งของเหล่านี้ไหมคะ” “ใช้ทำอะไรบ้าง” “เดี๋ยวพี่พยาบาลจะให้เด็กๆใช้สิ่งของพวกนี้เล่นเกมด้วยนะคะ”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.20 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยใช้คำถามนำว่า “เมื่อเช้านี้ใครแต่งตัวให้หนู” “ใครแต่งตัว (หรือใส่เสื้อผ้า) เองบ้าง” และ “เด็กๆคิดว่าจะทำได้ไหม” นอกจากแต่งตัวแล้วมีใครทำอะไรเองได้อีกคะ (เช่น อาบน้ำ แปรง

พัน หวีम्म กินข้าว เป็นต้น ให้เด็กยกมือตอบเพิ่ม) ผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็กที่ตอบ และให้กำลังใจเด็กคนอื่นว่า “ถ้าใครยังทำเองไม่ได้ ต้องมีคุณแม่ช่วยก็ไม่ใช่ไร แต่ถ้าเราเริ่มลองทำเอง ต่อไปเราก็จะทำได้เอง เด็กๆก็จะกลายเป็นคนเก่ง ต่อไปพี่พยาบาลจะมีเกมมาได้เด็กๆได้ฝึกแต่งตัว ลองดูซิว่าพวกเราแต่ละคนจะเก่งแค่ไหน”

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.20– 10.35 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม “แต่งกายตุ๊กตา” มีขั้นตอน ดังนี้

-ผู้วิจัยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน

-ผู้วิจัยบอกให้เด็กๆสังเกตอุปกรณ์ที่จะแจกให้กับทุกกลุ่ม ได้แก่ กางเกง เสื้อ ถุงเท้า รองเท้า เข็มขัด และหมวก

-ให้เลือกเด็กคนหนึ่งเป็นตุ๊กตา เพื่อนๆที่เหลือต้องช่วยกันแต่งกายตุ๊กตาให้เรียบร้อย กลุ่มใดเสร็จก่อนให้แสดงความดีใจโดยการปรบมือ

-ผู้วิจัยพูดชมเชยและปรบมือให้กับเด็กทุกกลุ่มที่ทำสำเร็จ หากกลุ่มใดทำไม่ได้ ให้พี่เลี้ยงเด็กและผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยเหลือและให้กำลังใจจนทำสำเร็จทุกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.35 – 10.45 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม “โยนลูกบอล” มีขั้นตอน ดังนี้

- ผู้วิจัยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน

- ให้เด็กๆภายในกลุ่มยืนเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน มีระยะห่างประมาณ 1 ช่วงแขน

- ผู้วิจัยบอกเด็กว่า “เราจะทำงานร่วมกันภายในกลุ่มโดยการโยนและรับลูกบอล”

- ผู้วิจัยให้เด็กๆภายในกลุ่มเลือกคนที่โยนบอลให้เพื่อนเป็นคนแรกเป็นคนมารับลูกบอลจากผู้วิจัยและให้กลับไปยืนตำแหน่งเดิม

- ผู้วิจัยให้เด็กๆแต่ละคนที่รับลูกบอลนับไปด้วย เช่น คนที่รับบอลคนแรกนับ 1 ทันทีที่นับเสร็จก็โยนบอลให้เพื่อนคนที่ 2 ต่อไป และเพื่อนคนที่ 2 หลังจากรับบอลก็นับ 2 จนครบคนที่ 5 เมื่อเด็กๆรับลูกบอลจนครบทุกคนในกลุ่มแล้วให้ร้อง “ไชโย” และพูดพร้อมกันว่า “พวกเราทำได้ เก่งจริง” 3 ครั้ง ดังๆ (มีการซักซ้อมให้เด็กรับและโยนลูกบอลก่อนจากผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็ก)

- ผู้วิจัยอธิบายให้เด็กๆฟังว่า “พี่พยาบาลจะให้เด็กๆทุกคนโยนและรับลูกบอลแต่มีข้อแม้ว่าลูกบอลห้ามตกลงพื้น ถ้าบอลตกพื้น หรือรับไม่ได้ต้องเริ่มโยนใหม่ ทุกคนพร้อมหรือยังคะ ถ้าพร้อมแล้ว ฟังเสียงนกหวีด เริ่มได้ค่ะ!”

- ผู้วิจัยเปิดเพลงบรรเลงมีจังหวะสนุกสนานขณะเล่นเกม (กลุ่มไหนทำเสร็จแล้ว ผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กช่วยกันปรบมือให้ และให้เด็กๆกลุ่มที่ทำเสร็จก่อนเชียร์เพื่อนๆกลุ่มที่ยังทำไม่เสร็จได้)

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยพูดคุยกับเด็กๆถึงเกมแต่งกายตุ๊กตา และเกมโยนลูกบอลว่า “ที่พวกเราเล่นเกมได้สำเร็จเพราะทุกคนตั้งใจและช่วยเหลือกัน งานทุกอย่างถึงแม้จะยากแต่ถ้าเราเชื่อว่าเราจะทำได้ เราก็จะทำได้ ถ้าเด็กๆทุกคนตั้งใจ พวกเราทุกคนเก่งมากค่ะ เด็กๆปรบมือให้ตัวเองพร้อมกันด้วยค่ะ แล้วอย่าลืมกลับไปบ้านลองแต่งตัวเองนะคะ”

กิจกรรมที่ 5

ชื่อกิจกรรม สิ่งดีที่ควรทำ

ความสำคัญ พัฒนาการด้านจริยธรรมเริ่มตั้งแต่อายุ 1-2 ปี โดยมีพ่อแม่เป็นผู้กำหนดขอบเขตของพฤติกรรมของเด็กว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ กฎเกณฑ์เหล่านี้เด็กจะเก็บไว้ในใจเป็นความสามารถในการควบคุมตนเอง และจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในเวลาต่อมา เด็กเลียนแบบพฤติกรรมและทำตามกฎเกณฑ์เพราะต้องการความรัก การยอมรับ เมื่อพ่อแม่หรือผู้ใหญ่สะท้อนความรู้สึกเชิงบวกที่มีต่อเด็ก เด็กจะเห็นภาพความงามที่มีต่อตนเอง และเก็บรักษาความดีนั้นไว้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อฝึกทักษะความคิด การระดมความคิด มีความเข้าใจเกณฑ์ในการตัดสินใจกระทำ
2. เพื่อฝึกการทบทวนตนเอง เสริมสร้างความมั่นใจและกล้าแสดงออก
3. เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำความดี

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 8 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. หุ่นมือเรื่อง “ใจอ่อนที่ขี่โกธรมโหรีร้าย”
2. นิทานแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหว เรื่อง “ข้างแก่อมเกร”
3. รูปภาพที่แสดงการแบ่งปัน/แย่งของกัน การมีเมตตาต่อสัตว์/การรังแกสัตว์ และการรักษาความสะอาดของชุมชน/การทำให้สกปรก

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดีค่ะเด็กๆ ตอนอยู่ที่บ้านเด็กๆ เป็นเด็กดีกันหรือเปล่า แล้วรู้ไหมว่าจะเป็นคนดีต้องทำอะไร”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือแสดงเป็นตัวละครในนิทานเรื่อง “ใจแค้นที่ขี่โกธรมโหรีร้าย” (ในกิจกรรมครั้งที่ 2) พูดคุยกับเด็กๆ ดังนี้ “สวัสดีครับเพื่อนๆ จำผมได้ไหมครับ ผมชื่อใจแค้นที่จอมเกรงใจครับ เพื่อนๆ ไม่มีใครรักผมเลย เพื่อนๆอย่าเกรเหมือนผมเลยนะครับ”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.20 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กๆ นึกถึงนิสัยบางอย่างที่ไม่ดีในตัวเอง โดยถามเด็กๆ ว่า “ใครเคยถูกดุบ้างคะ” (ให้เด็กตอบ) แล้วถามเด็กต่อไปว่า “หนูทำอะไรถึงถูกดุคะ” (ให้เด็กตอบ) แล้วถามเด็กต่อไปว่า “แล้วหนูคิดว่าควรทำอะไรไม่ให้โดนดุ” ถ้าเด็กสามารถบอกได้ถูกต้องผู้วิจัยกล่าวคำชมเชยเด็ก ถ้าเด็กตอบไม่ได้ผู้วิจัยช่วยสรุปคำตอบที่ถูกต้องให้

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.20– 10.30 น. (10 นาที)

-ผู้วิจัยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน

-ผู้วิจัยแจกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี 1 ภาพ และไม่ดี 1 ภาพ ให้ทั้ง 3 กลุ่ม (แต่ละกลุ่มจะได้ภาพที่มีเหตุการณ์ต่างกัน) ได้แก่รูปภาพที่แสดงการแบ่งปัน/แย่งของกัน, การมีเมตตาต่อสัตว์/การรังแกสัตว์, และการรักษาความสะอาดของชุมชน /การทำให้สกปรก

-ให้เพื่อนๆ ภายในกลุ่มเลือกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี และไม่ดี พร้อมช่วยกันอธิบายเรื่องราวตามรูปภาพที่ได้ให้ทุกคนฟัง และผู้วิจัยชวนแต่ละกลุ่มพูดคุยว่า “เด็กๆ ได้รูปอะไรบ้าง” “มีใครทำอะไรในรูปบ้าง” “รูปไหนควรทำ รูปไหนไม่ควรทำ” “ถ้าเด็กๆ ทำนิสัยไม่ดีอย่างรูป ต่อมาเด็กๆ จะได้รับผลอย่างไรบ้างคะ” (คำตอบ เช่น ไม่มีใครรัก, โดนสัตว์ทำร้าย, หรือโดนคุณพ่อคุณแม่ดุ เป็นต้น) และถามเด็กๆ ต่อว่า “แล้วถ้าพวกเราทำสิ่งที่ดีตามภาพ เด็กๆ จะได้รับผลอย่างไรบ้างคะ” (คำตอบ เช่น เพื่อนๆ รัก, ได้รับคำชม เป็นต้น)

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.30 – 10.45 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยเล่านิทานเรื่อง “ช้างแก่จอมเกรง” เนื้อหานิทาน มีดังนี้

นิทานเรื่อง “ข้างแก๋จอมเกร”

เรื่อง โดย วนิดา เพชรปรี

กาลครั้งหนึ่งมีหมีสองพี่น้อง หมีตัวอ้วนใหญ่ กินจุ น้องหมีตัวผอม ไม่ค่อยมีแรง วิ่งแข่งที่ไรแพ่ทุกที หมีทั้งสองกำลังเดินทางเข้าไปในป่า แต่โชคร้ายเพราะไปพบกับข้างแก๋จอมเกร ชอบแก่งสัตว์อื่นๆ พี่หมีพูดว่า “นั่นใครนะ รูปร่างช่างใหญ่โต ผิวหนังสีดำ เนื้อหนังหยาบย่น หัวเล็กมีใบหูใหญ่ มีงาสองข้างยาวแหลมน่ากลัวจัง” น้องหมีจึงบอกว่า “ฉันรีบไปกันเถอะ อย่าอยู่แถวนี้เลย” ข้างแก๋เห็นหมีทั้งสองกลัวตนเองก็นึกสนุก “มันกลัวเรา ถ้าวิ่งไล่คงจะสนุกดี” ข้างแก๋จึงทำหน้าตาดุ ร้องเสียงดัง และวิ่งไล่ตามหมีสองพี่น้อง หมีทั้งสองกลัวมาก “วิ่งเร็วๆ เข้าซิ น่ากลัวจริงๆ หาที่ซ่อนกันเถอะ” สัตว์ป่าตัวอื่นๆ ทั้งกระต่ายสองแม่ลูก หมูป่า ต่างก็เกรงกลัวข้างแก๋ รีบหาที่ซ่อน และวิ่งหนีกันจ้าละหวั่น ข้างแก๋ยิ่งได้ใจเมื่อเห็นสัตว์ตัวอื่นๆ กลัวตน วันหนึ่งข้างแก๋ไปเดินเที่ยวเล่นในไร่ และหันไปเห็นรังผึ้งขนาดใหญ่อยู่บนต้นไม้ ด้วยนิสัยเกร ชอบรังแกผู้อื่น ข้างแก๋จึงใช้วงฟาดรังผึ้งจนหล่นตกพื้น ทำให้ผึ้งทั้งฝูงบินมารุมต่อยข้างแก๋ จนสุดท้ายข้างแก๋ต้องนอนชมเพราะพิษไข้และปวดแผลเป็นอย่างมาก เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ข้างแก๋ไม่กล้ารังแกผู้อื่นไปอีกนาน

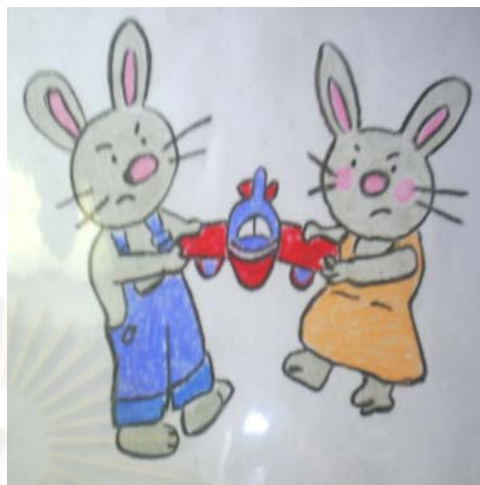
เมื่อนิทานจบ ผู้วิจัยคุยกับเด็กๆ ว่าเรื่องนี้เป็นตัวอย่างของการกระทำที่ไม่ดี และให้เด็กตอบคำถามเมื่อฟังนิทานจบแล้ว ดังนี้

- ข้างแก๋มีนิสัยอย่างไร
- ถ้าเด็กๆ พบคนเกรจะทำอย่างไร
- ข้างแก๋ได้รับผลของการเกรอย่างไร
- ทำอย่างไรสัตว์ทุกตัวถึงจะอยู่รวมกันอย่างมีความสุข

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยร่วมกันสรุปถึงการอยู่ร่วมกันและการแยกแยะพฤติกรรมดี-ไม่ดี โดยผู้วิจัยพูดว่า “เด็กๆ เห็นไหมคะว่าคนที่คิดว่าตนเองแข็งแรง หรือยิ่งใหญ่กว่าคนอื่น แล้วใช้กำลังรังแกคนอื่น เหมือนใจแค้นท์ หรือข้างแก๋จอมเกร จะได้รับผลที่ตามมาคือ ไม่มีใครรัก ไม่มีเพื่อน และวันนี้อาจถูกรังแกกลับ ดังนั้นเด็กๆ ควรมีความเห็นอกเห็นใจและไม่รังแกคนอื่น ถ้าเด็กๆ ทำสิ่งที่ดีบ่อยๆ เราก็จะเป็นคนที่ดี มีแต่คนรักเรานะคะ”

ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในกิจกรรม “สิ่งดีที่ควรทำ”

ภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี และไม่ดี ประกอบด้วย การแบ่งปัน/แย่งของกัน การมีเมตตาต่อสัตว์/การรังแกสัตว์ และการรักษาความสะอาดของชุมชน/การทำให้สกปรก

จากเล่านิทานและตัวละคร แสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวเรื่อง “ช้างแก่จอมเกเร”

กิจกรรมที่ 6

ชื่อกิจกรรม คนเก่งตั้งใจฟัง

ความสำคัญ เด็กวัยนี้ชอบเล่าทนายปัญหา มีความสนใจอยากรู้ ชอบซักถาม ควรกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดเชื่อมโยงสิ่งที่เขารับรู้และเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อตอบสนองของความสนใจใคร่รู้ และเด็กวัยนี้เริ่มใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อฝึกความคิดเชื่อมโยงความรู้ และการรับรู้สิ่งของต่างๆ
2. ฝึกทักษะในการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
3. เพื่อฝึกความกล้าแสดงออกทางความคิด การตัดสินใจ และการพูด

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 9 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. สิ่งของสำหรับทนายปริศนา ได้แก่ ตุ๊กตาสัตว์รูปลิง เหยียบบาท ดินสอสี นาฬิกาข้อมือ และแว่นตา
2. กล่องสีสันสดใส 1 ใบ
3. รูปภาพสัตว์ต่าง ที่ใช้ปะติด จำนวน 15 ภาพไม่ซ้ำกัน
4. โปรสเตอร์ภาพสวนสัตว์ และภาพในท้องทะเล

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1-5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดีค่ะเด็กๆ เมื่อวานฟังนิทานที่พี่เล่า จำได้ไหมคะว่าพี่เล่าเรื่องอะไร” (เรื่องข้างแกจอมเกเร) แล้วถามเด็กว่า “เพราะฉะนั้น เราต้องทำตัวอย่างไรคะ” (ให้เด็กๆช่วยกันตอบ แล้วผู้วิจัยสรุปว่า “เราต้องไม่เอาอย่างข้างแก เพราะข้างแกนิสัยไม่ดี ชอบเกเรคนอื่นนะคะ” และผู้วิจัยกล่าวเข้าเรื่องว่า “สำหรับวันนี้พี่พยาบาลมีเกมทนายปัญหาอะไรเอ่ยมาให้เด็กๆเล่น ใครอยากเล่นปรบมือดังๆคะ”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1-5 นาที)

ผู้วิจัยหยิบกล่องสีสันสดใสภายในบรรจุสิ่งของที่มีรูปร่าง ขนาดแตกต่างกัน ประกอบด้วย ตุ๊กตาสัตว์รูปลิง เหยียบบาท ดินสอสี นาฬิกาข้อมือ และแว่นตา มาให้เด็กดูเพื่อเรียกความสนใจ (เด็กไม่ทราบว่ามีสิ่งของภายในกล่องมีอะไรบ้าง) พร้อมคุยกับเด็กว่า “เด็กๆลองดูซิคะว่า วันนี้พี่พยาบาลมีอะไรมาให้เล่น”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.15 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยถามเด็กๆว่า “ใครเคยเล่นเกมอะไรเอ่ยบ้างคะ” (ให้เด็กยกมือตอบ) แล้วถามเด็กต่อว่า “เกมอะไรเอ่ยที่เด็กๆเคยเล่นคือเกมให้ทายปัญหาใช่ไหมคะ วันนี้พี่พยาบาลก็มีเกมอะไรเอ่ย มาให้เด็กๆทายปัญหาเหมือนกัน เด็กๆเห็นกล่องสี่เหลี่ยมใสที่พยาบาลเอามาให้ดูแล้วใช่ไหมคะ (พร้อมโชว์กล่องขึ้น) ใช่แล้ว! พี่พยาบาลอยากให้เด็กๆลองทายซิว่าในกล่องนี้มีสิ่งของอะไรบ้าง แต่เด็กๆลองคิดดูซิคะว่าเด็กๆจะทำได้บ้างถึงจะทายสิ่งของในกล่องใบนี้ได้ถูกต้อง โดยพี่พยาบาลอนุญาตให้เราพูดคุยกันได้” (ถ้าเด็กตอบไม่ได้ผู้วิจัยใช้คำถามนำเพื่อให้เด็กตอบ เช่น ถามคำถาม หรือ ตั้งใจฟังการบอกไป)

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.15– 10.30 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กเล่นเกม “อะไรเอ่ย” โดยผู้วิจัยอธิบายและสาธิตวิธีการเล่น ดังนี้

-ผู้วิจัยนำกล่องกระดาษ ภายในมีสิ่งของ 5 สิ่งดังกล่าว ซึ่งเด็กจะไม่ทราบว่ามี
ภายใน

กล่องมีอะไรบ้าง ผู้วิจัยจะให้เด็กทายสิ่งของที่อยู่ในกล่องทีละชิ้นว่า คืออะไร

-เริ่มต้นผู้วิจัยจะบอกไปถึงสิ่งของแต่ละชิ้นที่เกี่ยวข้องกับรูปร่าง ที่อยู่ และประโยชน์
การใช้ของสิ่งของชิ้นนั้นภายในกล่อง เช่น “ควรอยู่ที่ไหน” หรือ “ใช้ทำอะไร”

-จากนั้นให้เด็กหาคำตอบให้ได้ว่าสิ่งของภายในกล่องชิ้นนั้นน่าจะเป็นอะไร โดย
ให้เด็กสามารถถามคำถามผู้วิจัยเพิ่มเติมได้ (ถ้าเด็กตอบไม่ถูกผู้วิจัยจะบอกไปเพิ่มเติมจนกว่าเด็ก
จะตอบถูก แล้วเริ่มต้นทายสิ่งของชิ้นใหม่จนครบทั้ง 5 สิ่ง)

หลังจากที่เด็กๆทายสิ่งของครบทั้ง 5 ชิ้น ผู้วิจัยกล่าวชมเชยและสรุปให้เด็กๆฟังว่า “เด็กๆ
เก่งมากที่ทายสิ่งของต่างๆได้ถูกต้อง ที่สามารถทายได้ถูกก็เพราะเด็กๆตั้งใจฟังพี่พยาบาลบอกไป
และรู้จักถามคำถามเกี่ยวกับสิ่งของแต่ละชิ้นด้วย ปรบมือให้ตัวเองคะ”

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์
อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.30– 10.45 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะปะติดภาพ ตามคำบอก มีขั้นตอน ดังนี้

- ผู้วิจัยให้เด็กนั่งเป็นรูปตัวยู แล้วแจกรูปภาพที่ใช้ปะติดให้ทุกคนละ 1 ภาพ (แต่
ละคนได้ภาพไม่ซ้ำกัน)

- ผู้วิจัยนำภาพสวนสัตว์มาติดที่หน้าห้อง และบอกเด็กๆว่า “ต่อไปนี่ใครที่มีภาพที่
อยู่ในสวนสัตว์นี้ให้ยกมือขึ้น” หลังจากเด็กยกมือแล้วผู้วิจัยบอกเด็กว่า “ให้คนที่ยกมือนำภาพที่
ตัวเองได้มาติดที่ละคน แล้วบอกพี่พยาบาลด้วยนะคะว่าเป็นภาพอะไร ทำไม่ถึงให้อยู่ในสวนสัตว์
นี้”

- ทำเช่นนี้ซ้ำกันโดยเปลี่ยนเป็นภาพในท้องทะเล
- ผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็กที่ติดภาพได้สอดคล้องกันและปรบมือให้

ขั้นที่ 5 สรุปรบทวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยสรุปให้เด็กฟังว่า “เด็กๆทุกคนเก่งมากที่ตั้งใจฟังว่าพี่พยาบาลให้หนูทำอะไร เด็กๆถึงติดภาพตามคำบอกได้ถูกต้องและยังทายสิ่งของอะไรอยู่ได้ถูกต้อง ดังนั้นถ้าเด็กๆเป็นคนที่ตั้งใจฟังและชอบซักถาม ก็จะทำให้หนูเป็นคนเก่ง ต่อไปก็จะเรียนหนังสือเก่ง คุณพ่อ คุณแม่ คุณครู ก็จะชมเชยเด็กๆด้วยนะคะ

กิจกรรมที่ 7

ชื่อกิจกรรม หนูน้อยคนเก่ง

ความสำคัญ เด็กวัยนี้จะใส่ใจต่อความสามารถของตน และตามความคาดหวังของคนรอบข้าง คือ พ่อ แม่ ครู และเพื่อนวัยเดียวกัน การมองเห็นความสามารถของตนจะนำไปสู่การรู้จักคุณค่าแห่งตนเอง และถ้ามีโอกาสนำเสนอถึงความสามารถ และผลสำเร็จในชีวิตของตนเองให้ผู้อื่นรับทราบในโอกาสที่เหมาะสม จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองยิ่งขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจที่สามารถทำกิจกรรมด้วยตนเองได้
2. เพื่อให้เกิดความรู้สึกรักคุณค่าในตนเอง

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 10 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. หนูน้อยประกอบนิทานเรื่อง “ กุ้งคนเก่ง ”
2. ตารางภาพการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้แก่ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การใส่เสื้อผ้า การหวีผม การใส่ถุงเท้า/รองเท้า และการรับประทานอาหารเช้า
3. สติกเกอร์ภาพสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของเด็ก จำนวน 15 ภาพ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1-5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดีค่ะเด็กๆ เมื่อวานเล่นเกมทายปัญหาสนุกไหมคะ ใครตอบถูกบ้าง (เก่งมากค่ะ) เห็นไหมคะถ้าเด็กๆตั้งใจฟังก็จะตอบคำถามได้ถูกต้อง เป็นคนเก่งกันทุกคนเลย วันนี้พี่จะเล่าเรื่องของกุ้งให้เด็กๆฟัง กุ้งเป็นเด็กที่เก่งมากเลย อยากรู้ไหมว่ากุ้งเก่งยังไง ถ้าอยากรู้ปรบมือค่ะ”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1-5 นาที)

ผู้วิจัยใช้วิธีการนำหุ่นมือจากนิทานเรื่อง “ กุ้งคนเก่ง ” มาให้เด็กดู เพื่อให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ พร้อมคุยกับเด็กๆว่า “กุ้งเป็นคนเก่งมากเลย เด็กๆก็เป็นคนเก่งเหมือนกุ้งได้นะคะ”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.20 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยใช้คำถามว่า “เมื่อเช้านี้เด็กๆทานข้าวเอง” (ให้เด็กยกมือตอบ) ผู้วิจัยถามเด็กๆต่อว่า “แล้วใครให้คุณพ่อคุณแม่ป้อนข้าวบ้างคะ” เพื่อดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของเด็กออกมา ผู้วิจัยให้คำชมเชยกับเด็กที่ตอบว่ารับประทานข้าวเอง และให้กำลังใจเด็กที่ตอบว่ามีคนอื่นป้อนว่า “ไม่เป็นไรนะคะ ที่หนูทานข้าวเองไม่ได้ เพราะยังไม่ได้ลองทำเอง พี่พยาบาลคิดว่า ถ้าหนูลองทำก็จะทำได้ แล้วหนูก็จะเป็นคนเก่งเหมือนกันนะคะ”

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.20– 10.30 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยใช้หุ่นมือเล่านิทานเพื่อขยายความรู้ของเด็ก เรื่อง “ กุ้งคนเก่ง ” ซึ่งข้อคิดที่ได้จากนิทาน คือ กุ้งเป็นที่รัก และชื่นชมของทุกคน เนื่องจากกุ้งสามารถทำกิจวัตรประจำวัน เช่น ล้างหน้า แปรงฟัน รับประทานอาหารด้วยตัวเองได้ โดยไม่ต้องเดือดร้อนผู้อื่น และกุ้งปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ได้ เนื้อหานิทาน มีดังนี้

นิทานเรื่อง “กุ้งคนเก่ง ”

เรื่อง โดย สุพัตรา นุตรักษ์

กุ้งเป็นเด็กหญิงตัวเล็กๆคนหนึ่ง วันหนึ่งที่คุณแม่ปลุกกิ้งก๊อบตื่นนอนแต่เช้า หลังจากนั้นกิ้งก๊อบเก็บที่นอน ล้างหน้า แปรงฟัน อาบน้ำ แต่งตัว กุ้งทำได้เองโดยไม่ต้องให้ใครทำให้ กุ้งทานอาหารที่คุณแม่จัดเตรียมไว้บนโต๊ะ กุ้งทำได้เองโดยไม่มีใครป้อน กุ้งทานอาหารทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเนื้อสัตว์ ผักสด ผลไม้ และผลไม้สดด้วยทุกวัน คุณแม่บอกว่าอาหารเหล่านี้มีประโยชน์ ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตและแข็งแรง หลังทานอาหารเสร็จกิ้งก๊อบจางและแก้วน้ำเองด้วย ไปที่โรงเรียนคุณครูก็ชมว่ากุ้งเป็นคนเก่งเพราะกิ้งก๊อบของเล่นทุกครั้งก็เล่นเสร็จ วันนี้คุณหมอมามาตรวจสุขภาพก็ชมว่ากุ้งเป็นคนเก่งที่ฟันกิ้งก๊อบไม่ผุ เพราะกุ้งไม่ทานทอฟฟี่และแปรงฟันทุกเช้าและก่อนนอน ตามที่คุณแม่บอก ฟันกิ้งก๊อบแข็งแรง ใครๆก็ชอบชมว่ากุ้งเป็นคนเก่ง เพื่อนๆอยากเก่งเหมือนกุ้งไหมคะ

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.30 – 10.45 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยใช้วิธีการถามเด็ก ๆ ว่าสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้อย่างไร ตัวอย่างคำถาม เช่น “คนไหนอาบน้ำได้เอง ยกมือขึ้น” โดยผู้วิจัยจะมีตารางภาพการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การใส่เสื้อผ้า การหิวผม การใส่ถุงเท้า/รองเท้า และการรับประทานอาหาร ถ้าเด็กสามารถทำสิ่งใดได้ตามตารางภาพ ผู้วิจัยจะให้เด็กติดสติ๊กเกอร์ที่เป็นตัวแทนของเด็กในตารางภาพด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยสรุปให้เด็ก ๆ ฟังว่า “เด็ก ๆ ที่ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ แสดงว่าเด็ก ๆ เป็นคนเก่ง ทำให้คุณพ่อ คุณแม่ไม่ต้องเหนื่อยจะได้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น และผู้ใหญ่ก็จะภูมิใจในตัวหนู ๆ ด้วยที่เป็นคนเก่ง จะได้ไปเล่าให้คนอื่นฟังได้ แล้วหนูก็จะเป็นที่รักของทุกคนเลยนะคะ”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในกิจกรรม “หนูน้อยคนเก่ง”

หุ่นมือประกอบนิทานเรื่อง “ กุ้งคนเก่ง ”

ตารางภาพการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้แก่ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การใส่เสื้อผ้า การหวีผม การใส่ถุงเท้า/รองเท้า และการรับประทานอาหาร

กิจกรรมที่ 8

ชื่อกิจกรรม แบ่งปันน้ำใจ

ความสำคัญ ในช่วงวัย 3-5 ปี เด็กจะเริ่มเข้าใจความรู้สึก และความเข้าใจของผู้อื่น และเริ่มเรียนรู้พฤติกรรมกรช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้วัยนี้จะมีพัฒนาการด้านสังคมอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้ใหญ่ควรสอนให้เด็กรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น หรือกล่าวชมเมื่อเด็กช่วยเหลือผู้อื่น ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของตัวเด็กเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อปลูกฝังนิสัยการมีน้ำใจ
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็ก

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 11 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. ภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจได้แก่ ภาพพี่ปอกกำลังช่วยน้องปานอาบน้ำ
2. บอร์ดติดภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจ ประกอบด้วยภาพ การให้อาหารสัตว์ การช่วยคุณแม่ทำอาหาร การช่วยคุณพอร์ดน้ำต้นไม้ การช่วยผู้ใหญ่ถือของ และการแบ่งของเล่นให้เพื่อน
3. นิทานแสดงเป็นภาพพลิกเรื่อง “นิมน้อยในอ่าง (ปลา) ใหญ่”
4. ภาพรุ่งกีนน้ำที่ระบายสีแล้ว จำนวน 1 ภาพ
5. ภาพรุ่งกีนน้ำที่ยังไม่ได้ระบายสี จำนวน 15 ภาพ
6. สีไม้จำนวน 3 กล่อง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดีค่ะเด็กๆ เมื่อเช้าใครแบ่งปัน อาบน้ำ แต่งตัวเองบ้าง เก่งมากเลยคะ เก่งเหมือนกิ้งที่พี่เล่าให้ฟังเลย แต่คนเก่งต้องมีน้ำใจด้วยนะคะ ถึงจะเรียกว่าเป็นคนเก่งและเป็นเด็กดี วันนี้พี่จะเล่าให้ฟังว่าถ้าอยากเป็นเด็กดีมีน้ำใจต้องทำอะไรบ้าง”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยนำภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจ ได้แก่ ภาพพี่ปอกกำลังช่วยน้องปานอาบน้ำมาให้เด็กๆ ดู แล้วสนทนากับเด็กๆ เกี่ยวกับเนื้อหาของภาพว่า “เด็กๆ ลองดูซิคะว่าพี่ปอกกำลังทำอะไรให้น้องปาน” (ผู้วิจัยเน้นคำตอบให้เห็นว่าพี่ปอกกำลังช่วยญาติตัวให้น้องปานขณะอาบน้ำ) แล้วคุยกับเด็กต่อว่า “พี่ปอนี้เก่งจริงๆเลยนะคะ เป็นเด็กดีมีน้ำใจรู้จักช่วยน้องปานอาบน้ำด้วย”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.20 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยนำภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจมาให้เด็กๆดู ประกอบด้วยภาพ การให้อาหารสัตว์, การช่วยคุณแม่ทำอาหาร, การช่วยคุณพ่อรดน้ำต้นไม้, การช่วยผู้ใหญ่ถือของ, การแบ่งของเล่นให้เพื่อน แล้วถามเด็กว่า “ใครเคยทำแบบนี้บ้าง” (ให้เด็กยกมือตอบ) ผู้วิจัยถามเด็กต่อว่า “ในภาพนี้มีน้ำใจอย่างไรคะ” ผู้วิจัยและเพื่อนๆช่วยปรบมือให้เมื่อเด็กแต่ละคนสามารถบอกวิธีช่วยเหลือแต่ละอย่างตามภาพนั้น

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.20– 10.30 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยเล่านิทานเรื่อง “นิโมน้อยในอ่าง (ปลา) ใหญ่” ซึ่งข้อคิดที่ได้จากนิทาน คือ ถ้าเรารู้จักแสดงความสนใจ ใส่ใจและช่วยเหลือผู้อื่น เราก็จะเป็นที่รักใคร่ของคนอื่นๆ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เนื้อหานิทาน มีดังนี้

นิทานเรื่อง “นิโมน้อยในอ่าง (ปลา) ใหญ่ ”

เรื่อง โดย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ณ ตู้ปลาแห่งหนึ่ง เกิดเหตุการณ์ประหลาดขึ้นมา..เอ..มันคืออะไร..ใช่แล้ว นิโมนั้นเอง อยู่ในกลุ่มปลาที่ชุมนุมกันอยู่มุมตู้เป็นฝูงใหญ่ ท่าทางปลาทุกตัวจะมีความทุกข์กังวล เครียดมาก จากนั้นเมื่อมองเข้าไปที่ฝูงปลาดังกล่าว มีปลาทองน้อยที่นำส่งสารนอนอยู่กับตู้ปลา ช่างนำส่งสารจริงๆ โอย..โอย..เสียงร้องโอดโอยจากปลาน้อยนั้น ได้รับการบอกต่อกำลังป่วย ลุงปลาหมอบอกว่า “ปลาทองน้อยท้องเสีย เพราะน้ำในตู้สกปรกมาก” อ้อ..นี่เองคือสาเหตุให้ปลาทุกตัวมาชุมนุมกันอยู่มุมนี้ และสิ่งที่ทุกตัวกำลังกล่าวถึงต่อไปคือ “ปลาเทศบาล” เพราะผู้ที่จะแก้ปัญหานี้ได้คือลุงปลาเทศบาล ซึ่งเก็บตัวเกาะฝาตู้อีกมุมหนึ่งอย่างเงิบกิริบไม่สนใจใคร อีกมุมหนึ่งของตู้ปลา ปลาเทศบาลของเรากำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์มาก ๆ เลย นั่นคือ “โอย..ปวดเหลือเกิน” ต่อมาฝูงปลาอีกมุมหนึ่งโดยการนำของนิโมน้อย ก็พากันว่ายน้ำตรงมาหาลุงปลาเทศบาลเพื่อขอร้องให้ลุงปลาเทศบาลช่วยจัดการทำความสะอาดตู้ปลาเหมือนทุกวันที่ผ่านมา “ลุงปลาเทศบาลครับ ผมนิโมตัวแทนของปลาทั้งตู้ จะมาขอร้องคุณลุงนะครับ ตอนนี้น้ำในตู้สกปรกมากครับ จนปลาทองป่วยถ่ายเหลวในตู้ตลอดเลย นำส่งสารเขามาก ครับ 2 อาทิตย์แล้วครับที่ลุงปลาเทศบาลไม่ได้ทำความสะอาดตู้ปลาครับ” “โอย! นิโมเอ๊ย ลุงเองก็แย่แล้ว ปวดฟันมา 2 อาทิตย์ ไม่มีกะใจจะทำอะไรแล้ว” ลุงปลาเทศบาลสารภาพออกมาอย่างน่าสงสาร นิโมน้อยจึงรีบไปรายงานให้ลุงปลาหมอฟัง จากนั้นลุงปลาหมอมাত্রตรวจภายในปากของลุงปลาเทศบาลและทำการรักษาให้จนลุงปลาเทศบาลหายปวดฟัน ในที่สุดความสะอาดของตู้ปลาก็กลับคืนมาอีกครั้ง เพราะลุงปลาเทศบาลกลับมาทำงานได้ตามปกติ เพราะหายจากการปวดฟันแล้ว ปลาทั้งหลายก็อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปลาทองน้อยก็หายจากอาการท้องเสียกลับมาเรีงเหมือนเดิม นิโมพระเอกของเราก้ยังคงมีความสุขและสนใจทุกข์สุขผู้อื่น และเป็นที่รักของปลาทั้งหลายต่อไป ลุงปลาเทศบาลก็มีความสุข และภาคภูมิใจที่ได้กลับมาแก้ไขเหตุการณ์เหล่านี้ให้ดีขึ้นมาได้ และได้รับกำลังใจจากปลาทุกตัว

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.30 – 10.45 น. (15 นาที)

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ให้เด็กๆ ระบายสี โดยผู้วิจัยถามเด็กๆ ว่า “เด็กๆ รู้จัก รุ่งกินน้ำที่เราเห็นตอนหลังฝนตกไหมคะ” (พร้อมให้เด็กดูภาพ รุ่งกินน้ำ) จากนั้นผู้วิจัยคุยกับเด็กๆ ว่า “พี่พยาบาลมีภาพ รุ่ง มาให้เด็กๆ ทุกคนในกลุ่ม ระบายสี แต่พี่พยาบาลจะให้สีกลุ่มละ 1 กล่องเท่านั้น เสร็จแล้วพี่พยาบาลจะดูว่ากลุ่มไหนที่เพื่อนๆ ในกลุ่ม ระบายสี รุ่ง ได้สวยที่สุด คือต้องมีหลายสีตามตัวอย่าง เพราะฉะนั้นเด็กๆ ต้องแบ่งสีกันใช้ ให้เพื่อนๆ ในกลุ่มทุกคนได้ระบายสีจนครบทุกสี กลุ่มไหนทำเสร็จให้ปรบมือพร้อมกันแล้วลุกขึ้นยืน”

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยและเด็กๆ ร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการมีน้ำใจ การแบ่งปันที่ได้เคยทำมาแล้ว และผลที่ได้รับ โดยผู้วิจัยอธิบายให้เด็กๆ ฟังว่า “เด็กๆ เห็นไหมคะว่า การมีน้ำใจทำได้หลายวิธี อย่างเช่น นินอ้อยที่รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ก็จะเป็นที่รักของคนอื่นๆ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หรือการที่หนูแบ่งสีให้เพื่อน เพื่อนก็จะแบ่งสีให้หนูเหมือนกัน แล้วถ้าทุกคนแบ่งสีกัน ทุกคนก็จะได้ภาพ รุ่งกินน้ำที่มีสีหลายสีสวยงามจริงไหมคะ”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในกิจกรรม “แบ่งปันน้ำใจ”

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจได้แก่ ภาพพี่ปอกกำลังช่วยน้องปานอาบน้ำ

ภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจ ประกอบด้วยภาพ การให้อาหารสัตว์ การช่วยคุณแม่ ทำอาหาร การช่วยคุณพ่อรดน้ำต้นไม้ การช่วยผู้ใหญ่ถือของ และ การแบ่งของเล่นให้เพื่อน

นิทานแสดงเป็นภาพพลิกเรื่อง “นีโมน้อยในอ่าว (ปลา) ใหญ่” มีเนื้อหาประกอบภาพ ดังนี้

ณ ตู้ปลาแห่งหนึ่ง เกิดเหตุการณ์ประหลาดขึ้นมา..เอ..มันคืออะไร..ใช่แล้ว นีโมนั้นเอง อยู่ในกลุ่มปลาที่ชุมนุมกันอยู่มุมตู้เป็นฝูงใหญ่ ทำทางปลาทุกตัวจะมีความทุกข์กังวล เครียดมาก

จากนั้นเมื่อมองเข้าไปที่ฝูงปลาดังกล่าว มีปลาน้อยที่น่าสงสารนอนอยู่กันตู้ปลา ช่างน่าสงสารจริงๆ โอ้ย..โอ้ย..เสียงร้องโอดโอยจากปลาน้อยนั้น ได้รับการบอกต่อกำลังป่วย ลุงปลาหมอ บอกว่า “ปลาน้อยต้องเสีย เพราะน้ำในตู้สกปรกมาก” อ้อ..นี่เองคือสาเหตุให้ปลาทุกตัวมาชุมนุมกันอยู่มุมนี้ และสิ่งที่ทุกตัวกำลังกล่าวถึงต่อไปคือ “ปลาเทศบาล” เพราะผู้ที่แก้ปัญหานี้ได้คือลุงปลาเทศบาล ซึ่งเก็บตัวเกาะฝาตู้อีกมุมหนึ่งอย่างเงียบกริบไม่สนใจใคร

อีกมุมหนึ่งของตู้ปลา ปลาเทศบาลของเรา กำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์มาก ๆ เลย นั่นคือ “โอย..ปวดเหลือเกิน” ต่อมาฝูงปลาอีกมุมหนึ่งโดยการนำของนีโมน้อย ก็พากันว่ายน้ำตรงมาหาลุงปลาเทศบาลเพื่อขอร้องให้ลุงปลาเทศบาลช่วยจัดการทำความสะอาดตู้ปลาเหมือนทุกวันที่ผ่านมา “ลุงปลาเทศบาลครับ ผมนี่ไม่ตัวแทนของปลาทั้งตู้ จะมาขอร้องคุณลุงนะครับ ตอนนี้ น้ำในตู้สกปรกมากครับ จนปลาน้อยป่วยถ่ายเหลวในตู้ตลอดเลย น่าสงสารเขามากครับ 2 อาทิตย์แล้วครับที่ลุงปลาเทศบาลไม่ได้ทำความสะอาดตู้ปลาครับ” “โอย! นี่โมเอ๊ย ลุงเองก็แย่แล้ว ปวดฟันมา 2 อาทิตย์ ไม่มีกะใจจะทำอะไรแล้ว” ลุงปลาเทศบาลสรวลออกมาอย่างน่าสงสาร นีโมน้อยจึงรีบไปรายงานให้ลุงปลาหมอฟัง จากนั้นลุงปลาหมอมาตรวจภายในปากของลุงปลาเทศบาลและทำการรักษาให้จนลุงปลาเทศบาลหายปวดฟัน

ในที่สุดความสะอาดของตู้ปลาก็กลับคืนมาอีกครั้ง เพราะลุงปลาเทศบาลกลับมาทำงานได้ตามปกติ เพราะหายจากการปวดฟันแล้ว ปลาทั้งหลายก็อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปลาน้อยก็หายจากอาการท้องเสียกลับมาว่าเร็งเหมือนเดิม นีโมพระเอกของเรายังคงมีความสุขและสนใจทุกข์สุขผู้อื่น และเป็นที่รักของปลาทั้งหลายต่อไป ลุงปลาเทศบาลก็มีความสุข และภาคภูมิใจที่ได้กลับมาแก้ไขเหตุการณ์เหล่านี้ให้ดีขึ้นมาได้ และได้รับกำลังใจจากปลาทุกตัว

กิจกรรมที่ 9

ชื่อกิจกรรม ร่วมแรงร่วมใจ

ความสำคัญ การฝึกทักษะทางสังคมสำหรับเด็กวัยนี้ เช่น ความมีมิตรภาพ ความร่วมมือ นิยช่วยเหลือเกื้อกูล ควรนำเสนอผ่านนิทาน เพราะจะช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายของ “นามธรรม” ซึ่งการบอกหรือสั่งสอนไม่สามารถกระทบต่อความรู้สึกของเด็กได้ เด็กได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น เห็นใจความทุกข์ของตัวละครที่ตัวเองรัก และเอาใจช่วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของผู้อื่น
2. เพื่อให้เด็กรู้สึกอยากร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลในการอยู่ร่วมกัน

กำหนดเวลา เริ่มเวลา 10.00 น. ถึงเวลา 10.50 น.

วันที่ 14 กรกฎาคม 2551

สื่ออุปกรณ์ที่ใช้

1. บอร์ดติดภาพ
2. นิทานเรื่อง “นิมน้อยในอ่าง (ปลา) ใหญ่”
3. ดินน้ำมันก้อนใหญ่ จำนวน 3 ก้อน
4. นิทานแสดงเป็นภาพพลิก เรื่อง “สวิมมี”

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (ตามกรอบแนวคิด)

ขั้นนำ : 10.00 – 10.05 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยสนทนาทักทายกับเด็กว่า “สวัสดีค่ะเด็กๆ จานิทานเรื่องนี้มน้อยในอ่างปลาใหญ่ได้ไหมคะ” “นิมน้อยชอบช่วยเหลือเพื่อนด้วยใช่ไหมคะ เด็กๆ ละคะ เป็นเด็กดีมีน้ำใจกับเพื่อนๆ หรือเปล่า” (เก่งมากเลยคะ) วันนี้พี่พยาบาลก็มีนิทานมาเล่าให้ฟังอีกนะคะ และวันนี้มีดินน้ำมันมาให้เด็กๆปั้นด้วย”

ขั้นที่ 1 การเตรียมเด็กให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ : 10.05 – 10.10 น. (1- 5 นาที)

ผู้วิจัยนำภาพมาให้เด็กดู แล้วคุยกับเด็กๆว่า “วันนี้พี่พยาบาลจะให้เด็กๆช่วยกันปั้นดินน้ำมันรูป เด็กๆคนไหนอยากปั้นยกมือขึ้นคะ”

ขั้นที่ 2 ดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ออกมา : 10.10 – 10.15 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยถามเด็กว่า “แต่ก่อนจะปั้นดินน้ำมันกัน เด็กๆจำปลา นิมน้อยที่พี่พยาบาลเล่าให้ฟังเมื่อวานนี้ได้ไหมคะ” (พร้อมโชว์ภาพพลิกนิทานเรื่อง “นิมน้อยในอ่าง (ปลา) ใหญ่” ให้เด็กดู เมื่อเด็กตอบว่า “เคย” ให้ถามต่อไปว่า “เด็กๆคิดว่า นิมน้อยชอบอยู่คนเดียว หรือชอบอยู่ร่วมกับเพื่อนๆคะ” เมื่อเด็กตอบว่า “อยู่กับเพื่อนๆ” ให้บอกเด็กว่า “เก่งมากคะที่เด็กๆจำได้ นิมน้อยชอบอยู่กับเพื่อนๆเพราะเวลาที่นิมน้อยอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ หรือทำอะไรพร้อมกับเพื่อนๆ นิมน้อยและ

เพื่อน ๆ ทุกคนจะมีการแบ่งปันน้ำใจให้แก่กัน และยังรวมพลังกันมากขึ้นจนทำให้ร่วมมือกันทำงานได้สำเร็จด้วย”

ขั้นที่ 3 ขยายความรู้โดยนำเสนอเนื้อหาใหม่เพิ่มเติมจากสิ่งที่รู้มาก่อน : 10.15– 10.35 น. (20 นาที)

ผู้วิจัยพูดคุยกับเด็ก ๆ ว่า “ต่อไปนี้พี่พยาบาลจะมีนิทานมาให้เด็ก ๆ ฟัง เป็นนิทานเกี่ยวกับการรวมพลัง ทุกคนพร้อมฟังหรือยังคะ” นิทานประกอบภาพเรื่อง “สวิมมี” เนื้อหานิทาน มีดังนี้

นิทานเรื่อง “สวิมมี”

เรื่อง โดย สาทิตา ทรวงวิทยา

สวิมมีเป็นปลาตัวเล็กสีดำตัวหนึ่ง เพื่อน ๆ มักไม่ชอบสวิมมี ไม่มีใครยอมเป็นเพื่อนเล่นด้วย เพราะสวิมมีมีสีดำไม่เหมือนเพื่อน ๆ ที่มีสีแดง ทุกวันฝูงปลาสีแดงและสวิมมีจะถูกแกล้งจากปลาทูน่าใจร้ายที่ว่ายมาไล่จับกิน ทำให้ต้องหนีกระเจิดกระเจิงไปอยู่ตามซอกต่างๆ บางตัวว่ายหนีไม่ทันก็ต้องถูกปลาทูน่าใจร้ายจับกิน แต่สวิมมีเอาตัวรอดได้เสมอ เพราะว่ายน้ำเร็ว วันหนึ่งสวิมมีจึงคิดแผนการขึ้นเพื่อให้ฝูงปลาสีแดงไม่ต้องว่ายหนีอีกต่อไป โดยบอกปลาสีแดงว่า เพราะเราเป็นปลาตัวเล็กๆ ไม่มีกำลังไปต่อสู้กับปลาทูน่าได้ แต่ถ้าเราช่วยกันว่ายต่อตัวเป็นปลาสีแดงตัวใหญ่ 1 ตัว และสวิมมีซึ่งมีสีดำจะว่ายไปต่อเป็น “ลูกตา” ให้ เพื่อลวงเจ้าปลาทูน่าให้กลัวจนไม่กล้ามาอีก ปลาทั้งฝูงเห็นด้วยกับสวิมมี

เช้าวันต่อมาเจ้าปลาทูน่าใจร้ายก็ว่ายน้ำมาแกล้งไล่จับกินเช่นเคย แต่คราวนี้มันต้องตกใจสุดขีดเมื่อพบกับปลาสีแดงตัวใหญ่กว่ามันมาก ซึ่งก็คือฝูงปลาสีแดงที่สามัคคีและร่วมมือกันว่ายต่อตัวกัน เจ้าปลาทูน่าจึงว่ายหนีไปอย่างรวดเร็ว สวิมมีได้รับการชมจากเพื่อน ๆ ที่สามารถนำเพื่อน ๆ ให้ร่วมมือร่วมใจว่ายต่อตัวกันเพื่อสู้กับเจ้าปลาทูน่าใจร้ายได้สำเร็จ หลังจากนั้นสวิมมีก็เป็นที่รักของทุกคน

เมื่อนิทานจบผู้วิจัยตั้งคำถามเพื่อให้เด็กแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- สัตว์ในทะเลเรื่องนี้มีสัตว์อะไรบ้าง
- เด็กชอบสัตว์ตัวไหนมากที่สุด เพราะอะไร
- ทำไมในตอนแรกฝูงปลาสีแดงจึงไม่ชอบสวิมมี และเขาทำอย่างไรกับสวิมมี
- ฝูงปลาสีแดงทำอย่างไรจึงเอาชนะปลาทูน่าใจร้ายได้ (ผู้วิจัยบอกใบ้พร้อมชี้ไปที่

ภาพพิกนิทานเรื่อง “สวิมมี” หน้าที่เห็นฝูงปลาสีแดงกำลังร่วมมือร่วมใจกันต่อตัวและทำให้ปลาทูน่าใจร้ายตกใจหนีไป)

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้เด็กโยงความรู้ หรือการประยุกต์แนวคิดที่สร้างใหม่ไปเชื่อมโยงกับสถานการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกัน : 10.35 – 10.45 น. (10 นาที)

ผู้วิจัยพูดคุยกับเด็ก ๆ ว่า “หลังจากที่พวกเราได้ฟังนิทานกันไปแล้ว ต่อไปนี้ที่พยาบาลจะให้เด็ก ๆ บ้วนดินน้ำมันรูปงูกันแล้ว ทุกคนพร้อมหรือยังคะ” จากนั้นผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วแจกดินน้ำมันให้เด็กกลุ่มละ 1 ก้อน และบอกเด็ก ๆ ว่า “ดินน้ำมันก้อนนี้เด็ก ๆ ต้องแบ่งกันเอง แล้วช่วยกันปั้นงูมาให้พยาบาล 1 ตัว โดยต้องเป็นงูที่มีลำตัวยาวที่สุด และเพื่อนๆ ในกลุ่มทุกคนต้องช่วยกันปั้น บางคนอาจปั้นเป็นหัว ลำตัว หาง แล้วเอาส่วนต่างๆ มาต่อกัน พยาบาลจะดูว่ากลุ่มไหนจะแบ่งดินน้ำมันกันปั้นเป็นงูที่ยาวที่สุดได้เร็วกว่ากัน กลุ่มไหนทำเสร็จแล้วให้ปรบมือพร้อมกันแล้วลุกขึ้นยืน พยาบาลและพี่ๆ จะดูซิว่ากลุ่มไหนจะได้งูที่มีลำตัวยาวที่สุด และเสร็จเร็วที่สุด เด็กๆ เข้าใจไหมคะ” (ถ้าเด็กยังไม่เข้าใจ ผู้วิจัยอธิบายซ้ำๆ) เมื่อเสร็จกิจกรรมผู้วิจัยกล่าวชมเชยเด็ก ๆ ทุกคนและกล่าวสรุปว่า “เห็นไหมคะว่าถ้าแต่ละคนปั้นงูคนเดียวก็คงไม่ได้งูที่มีลำตัวยาวเท่าที่เพื่อนๆ ภายในกลุ่มช่วยกันปั้นใช่ไหมคะ เด็ก ๆ ทุกคนเก่งมากที่ร่วมแรงร่วมใจกันภายในกลุ่มทำงานที่พยาบาลบอกได้สำเร็จ จนได้งูที่มีลำตัวยาวที่สุด เก่งจริงๆ เลยปรบมือให้ตัวเองพร้อมกันคะ”

ขั้นที่ 5 สรุปบททวนสาระความรู้ที่ได้รับ และสร้างคุณค่าของความรู้ เปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมที่เด็กเคยมี : 10.45 – 10.50 น. (5 นาที)

ผู้วิจัยสรุปให้เด็ก ๆ ฟังว่า “เด็ก ๆ เห็นไหมคะว่าถ้าเราทุกคนมีความร่วมมือร่วมใจสามัคคีกัน ช่วยกันคนละไม้ คนละมือ พวกเราก็จะมีพลังกันมากขึ้นจนทำให้ทำงานได้สำเร็จเหมือนกับที่เด็ก ๆ ช่วยกันปั้นงูที่มีลำตัวยาวที่สุด และเหมือนกับฝูงปลาสีแดงตัวเล็กที่ร่วมกันว่ายน้ำต่อตัวเป็นปลาตัวใหญ่ แล้วก็ไม่โดนปลาหนู่ใจร้ายจับกินไ้คะเด็ก ๆ”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ”

นิทานแสดงเป็นภาพพลิกเรื่อง “สวิมมี” มีเนื้อหาประกอบภาพ ดังนี้

สวิมมีเป็นปลาตัวเล็กสีดำตัวหนึ่ง เพื่อนๆมักไม่ชอบสวิมมี ไม่มีใครยอมเป็นเพื่อนเล่นด้วย เพราะสวิมมีมีสีดำไม่เหมือนเพื่อนๆที่มีสีแดง ทุกๆวันฝูงปลาสีแดงและสวิมมีจะถูกแก๊งจากปลาหูนาใจร้ายที่ว่ายมาไล่จับกิน ทำให้ต้องหนีกระเจิดกระเจิง ไปอยู่ตามซอกต่างๆ บางตัวว่ายหนีไม่ทัน ก็ต้องถูกปลาหูนาใจร้ายจับกิน แต่สวิมมีเอาตัวรอดได้เสมอ เพราะว่ายน้ำเร็ว

วันหนึ่งสวิมมีจึงคิดแผนการขึ้นเพื่อให้ฝูงปลาสีแดงไม่ต้องว่ายน้ำอีกต่อไป

โดยบอกปลาสีแดงว่า เพราะเราเป็นปลาตัวเล็กๆ ไม่มีกำลังไปต่อสู้กับปลาหูน้ำได้ แต่ถ้าเราช่วยกันว่ายน้ำต่อตัวเป็นปลาสีแดงตัวใหญ่ 1 ตัว และสวิมมีซึ่งมีสีดำจะว่ายน้ำต่อไปเป็น "ลูกตา" ให้เพื่อลวงเจ้าปลาหูน้ำให้กลัวจนไม่กล้ามาอีก ปลาทั้งฝูงเห็นด้วยกับสวิมมี

เช้าวันต่อมาเจ้าปลาหูน้ำใจร้ายก็ว่ายน้ำมาแก้มองไล่จับกินเช่นเคย แต่คราวนี้มันต้องตกใจสุดขีดเมื่อพบกับปลาสีแดงตัวใหญ่กว่ามันมาก ซึ่งก็คือฝูงปลาสีแดงที่สามัคคีและร่วมมือกันว่ายน้ำต่อตัวกัน เจ้าปลาหูน้ำจึงว่ายน้ำหนีไปอย่างรวดเร็ว สวิมมีได้รับการชมจากเพื่อนๆ ที่สามารถนำเพื่อนๆ ให้ร่วมมือร่วมใจว่ายน้ำต่อตัวกันเพื่อสู้กับเจ้าปลาหูน้ำใจร้ายได้สำเร็จ หลังจากนั้นสวิมมีก็เป็นที่รักของทุกคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 3-5 ปี (กรมสุขภาพจิต , 2546) ที่ประเมินความสามารถหลัก 3 ด้าน คือ ดี เก่ง สุข แยกเป็น 9 ด้านย่อย คือ

1) ด้านดี คือความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยประเมินจากการรู้จักอารมณ์ การมีน้ำใจรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด

2) ด้านเก่ง คือความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยประเมินจากความกระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้ การปรับตัวเปลี่ยนแปลง การกล้าพูดกล้าบอก

3) ด้านสุข คือความพร้อมทางอารมณ์ที่ทำให้เกิดความสุข โดยประเมินจากการมีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

คำแนะนำ : แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1: ถามข้อมูลส่วนตัวของเด็ก ได้แก่ ชื่อ-สกุล.....อายุ.....

ตอนที่ 2 : ถามความคิดเห็นของครูประจำชั้นเด็กที่มีต่อเด็ก

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกในลักษณะต่างๆ แม้ว่าบางประโยคอาจจะไม่ตรงกับที่เด็กเป็นอยู่ก็ตาม ขอให้ท่านเลือกคำตอบที่ใกล้เคียงกับที่เด็กเป็นอยู่จริงมากที่สุด การตอบตามความเป็นจริงและตอบทุกข้อจะทำให้ท่านได้รู้จักเด็ก และหาแนวทางในการพัฒนาเด็กให้ดียิ่งขึ้นได้

มีคำตอบที่เป็นไปได้ 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยคคือ *ไม่เป็นเลย เป็นบางครั้ง เป็นบ่อยครั้ง เป็นประจำ* การประเมินให้ใช้ความรู้สึกของท่านเป็นหลัก แต่กรณีที่ไม่แน่ใจให้ใช้เกณฑ์ต่อไปนี้เป็นแนวทางในการประเมิน

ไม่เป็นเลย	หมายถึง	ไม่เคยปรากฏ
เป็นบางครั้ง	หมายถึง	นานๆครั้ง หรือทำบ้างไม่ทำบ้าง
เป็นบ่อยครั้ง	หมายถึง	ทำบ่อยๆ หรือเกือบทุกครั้ง
เป็นประจำ	หมายถึง	ทำทุกครั้งเมื่อเกิดสถานการณ์นั้น

โปรดใส่เครื่องหมาย “ / ” ในช่องที่ท่านคิดว่าตรงกับตัวเด็กมากที่สุด มีคำตอบที่เป็นไปได้ 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยค คือ *ไม่เป็นเลย เป็นบางครั้ง เป็นบ่อยครั้ง เป็นประจำ*

ข้อมูลส่วนตัวของเด็ก

ชื่อ-สกุล อายุ.....ปี

		ไม่ เป็น เลย	เป็น บาง ครั้ง	เป็น บ่อย ครั้ง	เป็น ประจำ	คะแนน
1	บอกความรู้สึกของตนเองได้เมื่อถูกถาม เช่น รู้สึกดีใจ เสียใจ โกรธ ไม่ชอบ ไม่พอใจ					
2	มักโอบกอดหรือคลอเคลียคนที่ตนรัก					
3	ยิ้มแย้มเมื่อเล่นกับเพื่อน					
4	แสดงความเห็นใจเมื่อเห็นเพื่อนหรือผู้อื่นทุกข์ร้อน เช่น บอกว่าสงสาร เข้าไปปลอบ หรือเข้าไปช่วย					
5	หยุดการกระทำที่ไม่ดีเมื่อเห็นสีหน้าไม่พอใจของผู้ใหญ่					
6	ร้องไห้งอแงเวลาไปโรงเรียนหรือสถานที่ที่ไม่อยากไป					
7	กลัวสิ่งที่อยู่ในจินตนาการ เช่น ผี สัตว์ประหลาด					
8	เอาแต่ใจตนเอง					
9	กลัวคนแปลกหน้า					
รวมข้อ 1-9						
10	เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่น ๆ เช่น ขนม ของเล่น					
11	ชวนคนอื่นให้เล่นด้วยกัน					
12	สงสาร ไม่ทำร้ายสัตว์					
13	บอกผู้ใหญ่เมื่อเพื่อนหรือคนในครอบครัวไม่สบาย					
14	ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า					
15	อาสาช่วยผู้อื่น เช่น งานบ้าน เก็บของที่เกะกะ					
16	ไม่ช่วยเหลือเมื่อได้รับการขอร้อง					
รวมข้อ 10-16						

		ไม่ เป็น เลย	เป็น บาง ครั้ง	เป็น บ่อย ครั้ง	เป็น ประจำ	คะแนน
17	เชื่อฟังและทำตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ					
18	บอกขอโทษหรือเข้ามาประจบเมื่อทำผิด					
19	ไม่เล่นของที่เป็นอันตราย เช่น ไม้ขีดไฟ ปลั๊กไฟ มีด หลังจากได้รับการห้ามปรามจากผู้ใหญ่					
20	ไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของโดยไม่ต้องบอก					
21	ไหว้หรือสวัสดีเมื่อพบผู้ใหญ่					
22	บอกให้คอยไม่แง					
23	อดทนได้ รอคอยได้ ไม่ลงมือลงเท้า					
24	เรียกร้องเอาแต่ใจตนเอง					
รวมข้อ 17-24						
25	ช่างสังเกตและตั้งคำถามผู้ใหญ่ถึงสิ่งต่างๆที่ได้พบเห็น					
26	มักอยากรู้อยากเห็นกับของเล่นหรือสิ่งแปลกใหม่					
27	กล้าซักถามหรือแสดงท่าที่สนใจเมื่อมีข้อสงสัย					
28	สนใจ รู้สึกสนุกกับงานหรือกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ					
29	ชอบเดินสำรวจเมื่ออยู่ในสถานที่ใหม่ๆ					
30	ตั้งใจฟังเมื่อผู้ใหญ่ตอบเรื่องที่ยากรู้					
รวมข้อ 25-30						
31	ร้องไห้เมื่อไปโรงเรียน					
32	เมื่อไม่ได้ของเล่นที่อยากได้ก็สามารถเล่นของอื่นแทน					
33	ยอมรับคำอธิบายเมื่อไม่ได้สิ่งที่ต้องการ					
34	เข้ากับเด็กคนอื่นได้ง่ายๆเมื่อเริ่มรู้จักกัน					
35	หยุดหงิดเมื่อต้องเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่คุ้นเคย					
36	ไม่ชอบไปในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย เช่น บ้านญาติ บ้าน เพื่อนของพ่อแม่					

		ไม่ เป็น เลย	เป็น บาง ครั้ง	เป็น บ่อย ครั้ง	เป็น ประจำ	คะแนน
รวมข้อ 31-36						
37	กล้าบอกเรื่องที่ทำผิดพลาดให้ผู้ใหญ่ฟัง					
38	บอกผู้ใหญ่เมื่อทำของเสียหาย					
39	กล้าปฏิเสธเมื่อผู้ใหญ่จะช่วยเหลือเพราะเด็กอยากทำด้วยตนเอง					
40	บอกความต้องการของตนเองให้ผู้ใหญ่รู้					
41	บอกปฏิเสธเมื่อมีผู้ชวนเล่นในสิ่งที่ไม่ชอบ					
42	กล้าพูด กล้าคุย ทักทายตอบกลับผู้อื่น					
รวมข้อ 37-42						
43	เมื่อได้รับคำชมเชย มักบอกเล่าให้ผู้อื่นรู้					
44	ช่วยเหลือตนเองมากขึ้นเมื่อได้รับคำชม					
45	ชอบเอาผลงานที่ทำเสร็จมาให้ผู้ใหญ่ดู					
46	พอใจที่ผู้ใหญ่ชมว่าเป็นเด็กดี					
รวมข้อ 43-46						
47	ช่วยเหลือตนเองได้ดีเมื่อผู้ใหญ่ให้กำลังใจ					
48	ไม่หวาดกลัวเมื่อต้องอยู่กับคนที่ไม่คุ้นเคย					
49	รู้จักเผื่อแผ่ความรักให้คนอื่น เช่น กอด ปรกบ่น้องหรือเด็กที่เล็กกว่า					
รวมข้อ 47-49						
50	ร่วมเล่นสนุกสนานกับคนอื่น ๆ ด้วย					
51	รู้จักค้นหาของมาเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน					
52	ถึงแม้ไม่ได้เล่นก็สนุกกับการดูคนอื่นเล่นได้					
53	เมื่อเห็นคนอื่นเล่นสนุกก็อยากเข้าไปเล่นสนุกด้วย					

		ไม่ เป็น เลย	เป็น บาง ครั้ง	เป็น บ่อย ครั้ง	เป็น ประจำ	คะแนน
54	แสดงอารมณ์สนุกพร้อมไปกับสิ่งที่เห็น เช่น ร้องเพลง กระโดดโลดเต้น หัวเราะเฮฮา					
55	เก็บตัว ไม่เล่นสนุกสนานกับเด็กคนอื่น ๆ					
รวมข้อ 50-55						

การให้คะแนน

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ข้อ 1-5, 10-15, 17-23, 25-30, 32-34, 37-54 ให้คะแนนแต่ละข้อ

ดังนี้

ไม่เป็นเลย	ให้	1	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
เป็นบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	4	คะแนน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ข้อ 6-9, 16, 24, 31, 35-36, 55 ให้คะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

ไม่เป็นเลย	ให้	4	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นบ่อยครั้ง	ให้	2	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	1	คะแนน

การแปลผลคะแนน

เมื่อให้คะแนนครบทุกข้อแล้วให้คิดคะแนน ดังนี้

1. รวมคะแนนในแต่ละด้านย่อย คือ

ดี

1.1 รู้จักอารมณ์	ข้อ 1-9	ได้.....คะแนน
1.2 มีน้ำใจ	ข้อ 10-16	ได้.....คะแนน
1.3 รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด	ข้อ 17-24	ได้.....คะแนน

เก่ง

2.1 กระตือรือร้น/สนใจใฝ่รู้	ข้อ 25-30	ได้.....คะแนน
2.2 ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง	ข้อ 31-36	ได้.....คะแนน
2.3 กล้าพูดกล้าบอก	ข้อ 37-42	ได้.....คะแนน

สุข

3.1 มีความพอใจ	ข้อ 43-46	ได้.....คะแนน
3.2 อบอุนใจ	ข้อ 47-49	ได้.....คะแนน
3.3 สนุกสนานร่าเริง	ข้อ 50-55	ได้.....คะแนน

2. คิดคะแนนความฉลาดทางอารมณ์รวมโดยนำคะแนนดิบทั้ง 9 ด้าน มารวมกันแล้วหารด้วย 9 ซึ่งจะได้คะแนนเฉลี่ย ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมครบทั้ง 3 ด้าน ของเด็กแต่ละคน และนำมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม

- ตารางที่ 5 การทดสอบการแจกแจงของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ด้วยสถิติ One – Sample Kolmogorov – Smirnov Test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
- ตารางที่ 6 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ โดยใช้โปรแกรม PASS โดยกำหนดให้มีอำนาจทดสอบ ร้อยละ 80 ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05
- ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน
- ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านดี
- ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านเก่ง
- ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านสุข

ตารางที่ 5 การทดสอบการแจกแจงของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน ด้วยสถิติ One –Sample Kolmogorov – Smirnov Test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Total score of pre test emotional quotient	Total score of post test at suddenly emotional quotient	Total score of post test 1 mth. emotional quotient
N	15	15	15
Normal Parameters			
Mean	148.33	158.73	161.87
Std. Deviation	14.941	14.220	13.228
Most Extreme Differences			
Absolute	.162	.159	.156
Positive	.162	.159	.156
Negative	-.157	-.083	-.111
Kolmogorov-Smirnov Z	.628	.617	.605
Asymp. Sig. (2-tailed)	.826	.842	.858

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

ตารางที่ 5 พบว่า คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน มีการแจกแจงแบบปกติ

ตารางที่ 6 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ โดยใช้โปรแกรม PASS โดยกำหนดให้มีอำนาจทดสอบ ร้อยละ 80 ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05

One-Sample T-Test Power Analysis

Power	N	Alpha	Beta	Mean0	Mean1	S	Effect Size
0.80026	13	0.05000	0.19974	45.5	53.8	9.8	0.847

ตารางที่ 6 พบว่า เพื่อให้มีอำนาจทดสอบ ร้อยละ 80 ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 ต้องการกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 13 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน

คนที่	คะแนนความฉลาดทาง อารมณ์ ก่อนทดลอง	คะแนนความฉลาดทาง อารมณ์ หลังการทดลอง ทันที	คะแนนความฉลาดทาง อารมณ์ ระยะติดตาม ประเมินผล 1 เดือน
1	152	163	165
2	146	157	160
3	139	168	168
4	139	154	160
5	137	147	149
6	141	156	160
7	142	144	149
8	157	171	173
9	146	146	152
10	156	159	160
11	150	153	156
12	186	194	196
13	143	159	163
14	122	136	141
15	169	174	176
รวม	2225	2381	2428
Mean	148.33	158.73	161.87
SD	14.941	14.220	13.228

ตารางที่ 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง ในระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน มีระดับคะแนนสูงสุด คือ 161.87 (คะแนนเต็ม 220 คะแนน) รองลงมาเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองทันที คือ 158.73 และก่อนการทดลองมีคะแนนต่ำสุด คือ 148.33

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านดี

คนที่	คะแนนความฉลาดทาง	คะแนนความฉลาดทาง	คะแนนความฉลาดทาง
	อารมณ์ ก่อนทดลอง	อารมณ์ หลังการทดลอง ทันที	อารมณ์ ระยะติดตาม ประเมินผล 1 เดือน
1	66	75	77
2	63	69	69
3	55	73	71
4	59	68	70
5	62	65	67
6	58	62	68
7	60	60	63
8	70	75	75
9	64	65	68
10	66	71	71
11	69	69	70
12	83	87	90
13	58	70	68
14	51	53	57
15	75	77	78
รวม	959	1039	1062
Mean	63.93	69.27	70.80
SD	8.10	8.01	7.42

ตารางที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างรายด้านดี ในระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน มีระดับคะแนนสูงที่สุด คือ 70.80 (คะแนนเต็ม 96 คะแนน) รองลงมาเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองทันที คือ 69.27 และก่อนการทดลองมีคะแนนต่ำสุด คือ 63.93

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านเก่ง

คนที่	คะแนนความฉลาดทาง	คะแนนความฉลาดทาง	คะแนนความฉลาดทาง
	อารมณ์ ก่อนทดลอง	อารมณ์ หลังการทดลอง ทันที	อารมณ์ ระยะติดตาม ประเมินผล 1 เดือน
1	48	50	51
2	48	51	54
3	48	52	56
4	44	49	53
5	42	44	45
6	47	52	54
7	45	47	51
8	48	54	56
9	45	45	49
10	46	48	49
11	46	46	48
12	59	60	61
13	47	51	55
14	42	46	48
15	54	56	57
รวม	709	751	787
Mean	47.27	50.06	52.47
SD	4.35	4.38	4.26

ตารางที่ 9 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างรายด้านเก่ง ในระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน มีระดับคะแนนสูงที่สุด คือ 52.47 (คะแนนเต็ม 72 คะแนน) รองลงมาเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองทันที คือ 50.06 และก่อนการทดลองมีคะแนนต่ำสุด คือ 47.27

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลองทันที และระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน แยกรายด้านสุข

คนที่	คะแนนความฉลาดทาง	คะแนนความฉลาดทาง	คะแนนความฉลาดทาง
	อารมณ์ ก่อนทดลอง	อารมณ์ หลังการทดลอง ทันที	อารมณ์ ระยะติดตาม ประเมินผล 1 เดือน
1	38	38	37
2	35	37	37
3	36	43	41
4	36	37	37
5	33	38	37
6	36	42	38
7	37	37	35
8	39	42	42
9	37	36	35
10	44	40	40
11	35	38	38
12	44	47	45
13	38	38	40
14	29	37	36
15	40	41	41
รวม	557	591	579
Mean	37.13	39.40	38.60
SD	3.81	3.04	2.82

ตารางที่ 10 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างรายด้านสุข หลังการทดลองทันที มีระดับคะแนนสูงที่สุด คือ 39.40 (คะแนนเต็ม 52 คะแนน) รองลงมาเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนในระยะติดตามประเมินผล 1 เดือน คือ 38.60 และก่อนการทดลองมีคะแนนต่ำสุด คือ 37.13

ภาคผนวก จ

ภาพถ่ายจากงานวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพถ่ายจากงานวิจัย

กิจกรรมที่ 1 “อารมณ์ของเรา”

เด็กๆ กำลังดูนาฬิกาที่มีรูปใบหน้าแสดงอารมณ์ต่างๆ ได้แก่ ยิ้ม หัวเราะ ร้องไห้ ตกใจ และโกรธด้วยความสนใจ ก่อนการพูดคุยถึงประสบการณ์เกี่ยวกับอารมณ์ของเด็กแต่ละคน

เด็กๆ แต่ละกลุ่มกำลังเล่นเกม “ถุงดนตรีมีหน้าซอโนไว้” ก่อนนำภาพใบหน้าของแต่ละคนจับได้มาติดที่ภาพเหตุการณ์ประกอบคำบรรยายที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆ

เด็กๆแต่ละคนนำภาพใบหน้าที่จับได้มาติดที่ภาพเหตุการณ์ที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ต่างๆที่สอดคล้องกับภาพใบหน้าของตนเอง พร้อมบอกว่าเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ใด

เด็กๆฟังนิทานเรื่อง “ดช.บอล” ซึ่งเนื้อเรื่องมีการยกสถานการณ์ให้เกิดอารมณ์ต่างๆ ด้วยความสนใจและตั้งใจฟังจนจบเรื่อง สามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง

กิจกรรมที่ 2 “เราจะไม่โกรธกัน”

เด็กๆแต่ละคน ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เคยโกรธให้ผู้วิจัยและเพื่อนๆฟัง

เด็กๆกำลังเล่นเกม “สปาหาเพื่อน” โดยทุกคนสามารถฉลัดกันบีบนิ้วให้เพื่อนได้ด้วยใจเต็มใจ

เด็กๆทุกคนมีความสุขสนุกสนานที่ได้เล่นกับเพื่อนๆ หลังจากเล่นเกม “สปาหาเพื่อน”

เด็กๆฟังนิทานเรื่อง “ใจแค้นที่ซี้โกรธโมโหร้าย” ด้วยความสนใจและตั้งใจฟัง สามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง

กิจกรรมที่ 3 “ช่วยกันสร้างบ้านแห่งความดี”

เด็กๆแต่ละคนร่วมกันเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการทำความดีให้ผู้วิจัยและเพื่อนๆฟัง

เด็กๆแต่ละคน ร่วมกันสร้างบ้านแห่งความดี โดยนำกระดาษรูปหัวใจไปแปะที่บ้าน ให้ได้สีสันสวยงาม หลังจากบอกความดีที่ตนเองได้ทำแก่ผู้วิจัยและเพื่อนๆ

เด็กๆกำลังฟังนิทานแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวเรื่อง “ลูกหมูกตัญญู” ด้วยความสนใจและตั้งใจฟัง สามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง

เด็กๆมีความพอใจกับผลงาน “บ้านแห่งความดี” ที่แต่ละคนช่วยกันสร้าง

กิจกรรมที่ 4 “เราทำได้”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เด็กๆแต่ละกลุ่มกำลังเล่นเกม “แต่งกายตุ๊กตา” โดยทุกคนในกลุ่มช่วยกันแต่งตัวให้เพื่อนที่สมมติให้เป็นตุ๊กตาได้ด้วยพยายาม ตั้งใจ และสามัคคีกัน

เด็กๆแต่ละกลุ่มกำลังเล่นเกม “โยนลูกบอล”ด้วยความตั้งใจ สามัคคีกัน และมีการให้กำลังใจกันภายในกลุ่ม

เด็กๆภายในกลุ่มแสดงความดีใจที่สามารถเล่นเกม “โยนลูกบอล” ให้เพื่อนๆภายในกลุ่มส่งและรับบอลจนครบทุกคนได้สำเร็จ

กิจกรรมที่ 5 “สิ่งดีที่ควรทำ”

เด็กๆกำลังดูภาพใจแค้นที่ในนิทานเรื่อง “ใจแค้นที่ขี่โกรธโมโหร้าย” ก่อนนี้ถึงนิสัยบางอย่างที่ไม่ดีของตนเอง

เด็กๆแต่ละคน ร่วมกันเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เคยถูกตำหนิจากผู้ใหญ่ ให้ผู้วิจัยและเพื่อนๆฟัง

เด็กๆแต่ละกลุ่มกำลังเลือกรูปภาพที่แสดงถึงการทำสิ่งที่ดี และไม่ดี พร้อมช่วยกันอธิบายเรื่องราวตามรูปภาพที่ได้ โดยมีผู้วิจัยและพี่เลี้ยงเด็กเป็นผู้ชี้แนะ

เด็กๆกำลังฟังนิทานแสดงเป็นภาพเคลื่อนไหวเรื่อง “ช้างแก่จอมเกเร” ด้วยความสนใจและตั้งใจฟัง สามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง

กิจกรรมที่ 6 “คนเก่งตั้งใจฟัง”

เด็กๆกำลังเล่นเกมทายปัญหา “อะไรเอ่ย” ด้วยความสนุกสนาน และสามารถทายได้ถูกต้องหลังจากฟังผู้วิจัยบอกใบ้

เด็ก ๆ นำภาพสัตว์ที่ตัวเองได้มาติดที่โปรสเตอร์ภาพในห้องทะเล ได้สอดคล้องกันตามข้อตกลง โดยเด็ก ๆ ที่ได้ภาพสัตว์ในสวนสัตว์สามารถรอคอยเพื่อนได้แม้ยังไม่ถึงคิวของตนเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

เด็กๆกำลังพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์ต่างๆในภาพที่ตนเองนำมาติดให้ผู้วิจัยและเพื่อนๆฟัง

กิจกรรมที่ 7 “หนูน้อยคนเก่ง”

เด็กๆกำลังฟังนิทานหุ่นมือเรื่อง “กิ้งก่ง” ด้วยความสนใจและตั้งใจฟังจนจบเรื่อง

เด็กๆกำลังดูตารางภาพการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การใส่เสื้อผ้า การหวีผม การใส่ถุงเท้า/รองเท้า และการรับประทานอาหาร ด้วยความสนใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

เด็กๆกำลังนำสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของตนเอง มาติดที่ตารางภาพการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันด้วยความภูมิใจ หลังจากบอกได้ว่าตนเองสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองตามตารางภาพนั้นๆ

กิจกรรมที่ 8 “แบ่งปันน้ำใจ”

เด็กๆกำลังดูภาพเกี่ยวกับความมีน้ำใจต่างๆ ด้วยความสนใจ ก่อนพูดคุยถึงรายละเอียดในภาพและประสบการณ์ของการมีน้ำใจตามภาพนั้นๆ ของเด็กแต่ละคน

เด็กๆกำลังฟังนิทานแสดงเป็นภาพพลิก เรื่อง “นิมोन้อยในอ่าง (ปลา) ใหญ่” ด้วยความสนใจและตั้งใจฟัง สามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง

เด็กๆแต่ละกลุ่มกำลังระบายสีรูปร่างให้มีหลายๆสีตามตัวอย่าง โดยสามารถแบ่งปันสีกัน
ใช้ภายในกลุ่มได้

แสดงภาพเด็กกำลังแบ่งปันสีให้เพื่อนในกลุ่มใช้ระบายสี โดยทั้งสองคนกำลัง
แลกเปลี่ยนสีกันใช้ด้วยความเต็มใจ

กิจกรรมที่ 9 “ร่วมแรงร่วมใจ”

เด็กๆกำลังฟังนิทานแสดงเป็นภาพพลิก เรื่อง “สวามี” ด้วยความสนใจและตั้งใจฟัง สามารถตอบคำถามหลังฟังนิทานจบได้ถูกต้อง

เด็กๆทุกคนให้ความสนใจกับดินน้ำมัน และตั้งใจฟังคำอธิบายจากผู้วิจัย ก่อนทำการปั้นงูที่มีลำตัวยาวที่สุด เพียงกลุ่มละหนึ่งตัวตามข้อตกลง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เด็กๆแต่ละกลุ่มกำลังช่วยกันปั้นงู โดยทุกคนในกลุ่มช่วยกันต่อดินน้ำมันให้ได้งูที่มีลำตัวยาวที่สุดด้วยความพยายาม และสามัคคีกันภายในกลุ่ม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

เรือเอกหญิงสุพัตรา นุตรักษ์ เกิดวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 สำเร็จการศึกษา
 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต จากวิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ รุ่นที่ 27 ในปีการศึกษา 2544
 และศึกษาต่อในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ สาขาวิชา
 การพยาบาลเด็ก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549 ปัจจุบันรับราชการตำแหน่ง
 ผู้ช่วยหัวหน้าตึกกุมารเวชกรรม กองการพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า กรมแพทย์
 ทหารเรือ กรุงเทพมหานคร สังกัดกองทัพเรือ กระทรวงกลาโหม

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย